VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMICKÁ V PRAZE

FAKULTA MEZINÁRODNÍCH VZTAHŮ

Obor: Mezinárodní politika a diplomacie

Azylová politika SRN od znovusjednocení

Autor: Bc. Lenka Rynešová

Vedoucí práce: doc. PhDr. Jaroslav Šauer, CSc.

2011

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „Azylová politika SRN od znovusjednocení“ vypracovala samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpala, v práci cituji a jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

V Praze dne 24. listopadu 2011 …...……

podpis studenta

Poděkování

Ráda bych poděkovala doc. PhDr. Jaroslavovi Šauerovi, CSc. za jeho odborné vedení, trpělivost, cenné rady a svědomitý dohled během vedení této diplomové práce. Velké poděkování patří také mým rodičům, kteří mě podporovali po celou dobu mého studia.

OBSAH

SEZNAM ZKRATEK ..... - 6 -

ÚVOD ..... - 7 -

1 ZÁKLADNÍ POJMY A ÚMLUVY ..... - 9 -

2 IMIGRACE PŘED ZNOVUSJEDNOCENÍM (konec 19. století – 1989) ..... - 13 -

2.1 Historické souvislosti, imigrační vlny a politika do roku 1949 ..... - 13 -

2.2 Uprchlíci, hostující dělníci a politika od 50. let do 1989 ..... - 14 -

2.2.1 První a druhá vlna - 50. léta: stavba Berlínské zdi ..... - 15 -

2.2.2 Třetí vlna - 60. léta a 70. léta: hostující dělníci a rodinné sjednocování ..... - 16 -

2.2.3 80. léta – počátek 90. let: politické snahy a vysídlenci (Aussiedleři) ..... - 18 -

3 IMIGRACE PO ZNOVUSJEDNOCENÍ (1989 – 2011) ..... - 21 -

3.1 Imigrace v 90. letech ..... - 21 -

3.2 Imigrace ve 21. století ..... - 27 -

3.3 Znovusjednocení a politické změny od 90. let do současnosti ..... - 34 -

3.3.1 Helmut Kohl ..... - 35 -

3.3.2 Gerhard Schröder ..... - 36 -

3.3.3 Angela Merkelová ..... - 38 -

4 AZYLOVÁ POLITIKA ..... - 40 -

4.1 Události před vznikem azylové politiky ..... - 40 -

4.2 Vývoj azylové politiky a její tvorba ..... - 41 -

4.2.1 Získávání státního občanství ..... - 44 -

4.2.2 Rozdílné přístupy vůči EU občanům ..... - 47 -

4.3 Právní zakotvení ..... - 48 -

4.3.1 Před znovusjednocením ..... - 49 -

4.3.2 Po znovusjednocení ..... - 50 -

4.4 Turecká menšina v Německu ..... - 65 -

4.4.1 První vlna: hostující dělníci ..... - 65 -
4.4.2 Druhá a třetí vlna: rodinné sjednocování a dvojí občanství ..... - 65 -
4.4.3 Přistěhovalecký zákon, integrace a Leitkultur ..... - 66 -
4.4.4 Vzdělanostní problém ..... - 69 -
4.4.5 Kulturní a náboženské otázky ..... - 70 -
4.5 Komparace azylových politik: příklad Francie a Velké Británie ..... - 72 -
4.5.1 Velká Británie ..... - 74 -
4.5.2 Francie ..... - 75 -
5 VÝHLED DO BUDOUCNOSTI ..... - 79 -
ZÁVĚR ..... - 86 -
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY ..... - 88 -
SEZNAM TABULEK ..... - 97 -
SEZNAM GRAFŮ ..... - 97 -
PŘÍLOHY ..... - 99 -

SEZNAM ZKRATEK

- BA (Bundesagentur für Arbeit) = Spolková agentura práce
- BAMF (Bundesamt für Migration und Flüchtlinge) = Úřad pro migraci a uprchlíky
- CDU (Christlich Demokratische Union) = Křesťansko-demokratická unie
- CSU (Christlich Soziale Union) = Křesťansko-sociální unie
- ES = Evropské společenství
- EU (European Union) = Evropská unie
- FDP (Freie Demokratische Partei) = Svobodná demokratická strana
- NDR = Německá demokratická republika (DDR = Deutsche Demokratische Republik)
- NIP (National Integration Plan) = Národní integrační plán
- OSN = Organizace spojených národů
- SPD (Sozialdemokratische Partei) = Sociálně demokratická strana
- SRN = Spolková Republika Německo (BRD = Bundesrepublik Deutschland)
- SSSR = Sovětský svaz
- UNHCR (United Nations High Commissioner for Refugees) = Úřad vysokého komisaře OSN pro uprchlíky (Organizace OSN pro uprchlíky)
- USA (United States of America) = Spojené státy americké
- VB = Velká Británie

ÚVOD

Imigrace, jev, který v případě Německa probíhá již desítky let, se v minulém století týkala především dvou typů cizinců. Jedni do země přišli jako najatá pracovní síla, která se měla vrátit domů (což se nestalo), druzí zde našli bezpečné a blahobytné útočiště. Vedle nich se tu usídlili také uprchlíci a repatrianti. Země, která přistěhovalce potřebovala, s nimi naopak celé 21. století bojovala s obavou z jejich negativních vlivů na ekonomiku a společnost.

Šedesát let uplynulo od doby, kdy Německo bylo přinuceno začlenit 12 milionů uprchlíků a dalších 7,3 miliony „sousedů" žijících v bývalé Německé demokratické republice (NDR). Na rozdíl od fluktuace specifických skupin jako byli hostující dělníci, repatrianti a uprchlíci, příliv imigrantů pokračoval od roku 1949. Ačkoliv miliony z nich žijí v Německu již desítky let, využívají sociálně-ekonomických výhod a mají trvalý pobyt, nedisponují však všemi právy jako plnohodnotní občané (př. právo volit). Jádrem problémů se zdá být také fakt, že Němci nejsou schopni vyjít s cizinci, jelikož nedokážou vyjít sami se sebou jako s německým národem.[1] *Tato charakteristika je odrazem historického vývoje německého státu, kdy omezovaná integrace německy hovořících vévodství a knížectví v rámci Pruska vedena kancléřem Bismarckem (1871), nebudovala žádný pocit národní hrdosti.*[2] Další snahy o vybudování příslušnosti k národu během krátké existence Výmarské republiky byly rychle rozptýleny v průběhu Třetí říše a druhé světové války jako takové. Následné východo-německé schizma tuto situaci zhoršovalo a západní Němci (Wessies) jen těžko akceptovali své východní sousedy (Ossies).[3] I přestože cizinci přispívali k ekonomickému i kulturnímu bohatství Spolkové republiky Německo (SRN), začal se od 80. let objevovat xenofobní charakter země. Na vině byla špatná politika státu a její přístup k problematice přistěhovalců. Ale změny na podzim roku 1989 přehodnotily vnímání Němců ve chvíli, kdy najednou viděli „své krajany" přicházející z NDR žádat o přijetí.[4]

---

1 MUSHABEN, J.: *Rethinking Citizenship and Identity: What it Means to be German´since the Fall of the Wall*. German Politics, vol. 19, Nr. 1, March 2010, ISSN 0964-4008, Routledge Group, Taylor & Francis, Ústav MV Praha, s. 80.

2 MÜLLER, C.: *Integrating Turkish communities: a German dilema* [on-line] [cit. 20. 8. 2011] Springer Science+Business Media B. V. 2007, s. 426. Dostupné z JSTOR: <http://www.jstor.org/pss/40230960>.

3 tamtéž, s. 426.

4 WOLFRUM, E.: *Zdařilá demokracie – Dějiny Spolkové republiky Německo od jejích počátků až po dnešek*. Barriester & Principal, o. s., Brno, 2008, vydání první, s 361 - 362. ISBN 978-80-87029-43-5.

V první kapitole stručně charakterizuji hlavní pojmy a úmluvy zabývající se tématikou lidských práv a migrace. Druhá kapitola popisuje historické okolnosti přistěhovalectví od konce 19. století až po znovusjednocení v roce 1989. Třetí kapitola přináší přehled imigračních vln v 90. letech a ve 21. století s charakteristikou jednotlivých politických etap (Kohl, Schröder a Merkelová) a jejich přístupy k přistěhovalectví a azylové politice. Čtvrtá kapitola se soustředí na hlavní téma diplomové práce, a tím je azylová politika, její vznik, rozvoj a především právní základna. V dílčí podkapitole se zabývám nejpočetnější komunitou v Německu – Turky. V závěru této kapitoly srovnám německý vývoj azylové politiky s Velkou Británií a Francií. V páté kapitole se pokusím předpovědět pravděpodobný budoucí vývoj azylové politiky s odkazem na současné dění. Tato diplomová práce by měla přinést odpovědi na otázky týkající se vývoje azylové politiky, o které se dá hovořit právě až od znovusjednocení. Před tím je nutné najít kořeny k ní vedoucí, tzn. historické události dokazující imigrantský charakter země. Cílem je podat celistvý obraz německé společnosti, její proměny související s přistěhovalectvím, měnícími se politickými lídry a schválením mnoha zákonů. Podrobněji se pak věnuji vzniku a vývoji azylové politiky. Otázky by měly vést k tomu, jakým dalším výzvám v této oblasti musí současná vláda čelit, odkud vychází její kritika a co je cílem v následujících letech v otázkách nejen azylové politiky, ale také úspěšného integračního procesu. Je třeba znát odpovědi na základní otázky, které Německo v současnosti řeší, např. proč vlastně země cizince potřebuje. S tím úzce souvisí otázka, v jakých oblastech/oborech cizinci pracují nebo proč Německo (ne)využívá vlastní pracovní sílu. Toto téma je spojeno s otázkami nejen demografického charakteru jako je stárnutí populace, ale zahrnuje i postoj německé společnosti k cizincům a jejich integraci. Jak se staví k dalšímu vývoji především politici a které kroky v budoucnosti chtějí podniknout, jaké reformy zavést? Jaké jsou současné trendy týkající se migrace v Německu, jakým směrem se bude země ubírat?

„Integrace spočívá v otevřené společnosti charakterizované tolerancí odlišných životních stylů, tedy kolektivní zkušeností přijetí multikulturalismu. Bohužel, tato podmínka stále není v současném Německu dosažena.“ (BARŠOVÁ, A., 5/2006, s. 7)

Azylovou politiku jsem si vybrala ze dvou důvodů, jelikož mě přistěhovalectví, multikulturalismus a život cizinců v zahraničí zajímá (již jsem psala svoji bakalářskou práci na podobné téma - Nizozemsko: migrační trendy a politika (2009)), také mne ovlivnil semestrální studijní pobyt v německém Lipsku, které mě inspirovalo pro výběr tohoto tématu.

1 ZÁKLADNÍ POJMY A ÚMLUVY

Lidé se stále ve větším množství stěhují s cílem zajistit lepší životní úroveň jim samým nebo svým rodinám, ale příčin, proč lidé opouštějí své domovy je mnoho, utíkají před válkou, hladomorem, genocidou, chudobou, z důvodů politických, hospodářských nebo náboženských či ze strachu z pronásledování. Pojem **migrace** označuje změnu sídliště přecházením z jednoho kraje do druhého[5], mezinárodní migraci lze dělit na politickou a ekonomickou**.** Ekonomická nestabilita, změna životních standardů, rychlý demografický růst, válečné, náboženské a národnostní střety nebo zhoršování kvality životního prostředí jsou označovány jako **push faktory**. Naopak mezi **pull faktory** se řadí např. politická stabilita, ekonomická prosperita, vysoká kvalita života, svoboda, lepší pracovní příležitosti, kvalitní školství, životní prostředí nebo možnost seberealizace. Pro většinu migrantů je hlavním cílem získání občanství v zemi svého současného pobytu.[6] Rozlišujeme také dva typy přistěhovalců – **ekonomické imigranty** a **uprchlíky** *(„Osoba, která se nachází mimo svou vlast a má oprávněné obavy před pronásledováním z důvodů rasových, náboženských, národnostních, zastávání určitých politických názorů nebo příslušnosti k určité společenské vrstvě….“[7])*. Úmysl je velmi těžko rozpoznatelný, což státním orgánům ztěžuje rozhodování o případném udělení **azylu** *(„Právo státu poskytnout pronásledovanému cizinci vstup a povolení k pobytu na svém území.“[8])*. Nejen Německo v posledních desetiletích vytváří a upravuje právní systém tak, aby zabránilo uprchlíkům vstup do země s cílem omezit jejich **žádosti o azyl** *(„Žadatel o azyl je osoba hledající ochranu jako uprchlík a čeká na rozhodnutí, zda jí bude udělen status uprchlíka.“[9])*. Proto státy vytváří **azylovou politiku** *(„Forma mezinárodněprávní ochrany osoby nacházející se mimo území země své státní příslušnosti, popř. mimo území země svého posledního trvalého bydliště.“[10])*. Azyl uděluje hostitelský stát až po kladném

---

5 KLIMEŠ, L.: *Slovník cizích slov*. 4. vydání. Státní pedagogické nakladatelství Praha, 1987. 816 s. 14-473-87.

6 DEMOGRAFIE: *Demografické informace, analýzy a komentáře – migrace* [on-line] [cit. 28. 10. 2011]. Dostupné z WWW: <http://www.demografie.info/?cz_migrace>.

7 tamtéž, s. 4.

8 JURMAN, E.: *Sbírka zákonů, judikatura, právo* [on-line] [cit. 28. 10. 2011]. epravo.cz, 26. 3. 2002. Dostupné z WWW: <http://www.epravo.cz/top/clanky/azyl-a-uprchlictvi-16212.html>.

9 STUDENÝ, L.: *Přesídlení* [on-line] [cit. 15. 9. 2011], s. 7. Dostupné z WWW: <http://www.soze.cz/wp/wp-content/storage/euf-brozura-presidleni.pdf>.

10 MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY: Terminologický slovník pojmů z oblasti krizového řízení a plánování obrany státu [on-line]. [cit. 28. 10. 2011]. PRAHA 2004. s. 4. Dostupné z WWW: <www.olomouc.eu/kmmo/data/dokumenty/term.slovnik/terminsl.pdf>.

posouzení žádosti o azyl a definuje důvody pro jeho (ne)udělení. V kladném případě se pak osoba stává součástí majoritní společnosti a disponuje všemi právy a povinnostmi jako každý občan. Země se snaží tyto minority do společnosti **integrovat** (*„Poznání a postupné přijetí majoritní kultury hostitelské země etnikem“*[11]). Výsledkem úspěšné integrace by měla být **naturalizace** (*„zdomácnění v cizím prostředí; přizpůsobení; udělení státního občanství cizinci“*[12]). Důležitým pojmem charakterizujícím německou migrační tématiku je **multikulturalismus** neboli zkoumání, srovnávání a názor na koexistenci různých sociokulturních a minoritních skupin.[13] Na druhé straně je zde výrazná snaha udržet si kulturu vlastní (včetně mateřského jazyka). Tento proces pak v konečném důsledku vede k získání dvojí identity.

Především po 2. světové válce se problematika uprchlíků a přistěhovalců stala mezinárodní otázkou, která byla zahrnuta do mezinárodního práva a institucí. Historickým mezníkem je vznik **Organizace spojených národů** (OSN) na základě podepsání Charty OSN v roce 1945. Následovala mezinárodní úmluva OSN - **Ženevská konvence** (1951), která pojednává o právním postavení uprchlíků, zaručuje jim základní práva a svobody a definuje princip nenavracení (non-refoulement). Důležitou funkci také zastává **Úřad Vysokého komisaře OSN pro uprchlíky** (UNHCR) ustanovený Valným shromážděním v roce 1950.[14] *„Jeho nejdůležitější úlohou je tzv. mezinárodní ochrana, zabezpečení dodržování lidských práv uprchlíků, včetně možnosti ucházet se o azyl, a garanci, že nikdo z nich nebude proti své vůli vrácen do země, kde mu hrozí perzekuce. UNHCR podporuje mezinárodní dohody o uprchlících, monitoruje dodržování mezinárodního práva ze strany vlád a v rozvojových zemích poskytuje uprchlíkům základní materiální pomoc. Usiluje o dlouhodobé řešení problémů uprchlíků prostřednictvím dobrovolné repatriace, integrace v zemích, kde nalezli prvotní azyl, nebo usazení se v třetí zemi.“ (STUDENÝ, s. 4)* Hlavní mezinárodní dokumenty definující lidská práva, téma uprchlíků nebo azylu po 2. světové válce jsou tyto tři:

[11] ABZ slovník cizích slov [on-line]. [cit. 28. 10. 2011]: „integrace minorit“. Dostupné z WWW: < http://slovnik-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/integrace-minorit>.
[12] KLIMEŠ, L.: *Slovník cizích slov*, s. 468. Státní pedagogické nakladatelství Praha, 1987, 14-473-87, s. 816.
[13] ABZ slovník cizích slov [on-line]. [cit. 28. 10. 2011]: „multikulturalismus“
[14] STUDENÝ, L., s. 7.

1) Všeobecná deklarace lidských práv (1948)

Je považována za nejznámější katalog lidských práv. Ohledně azylu nebo přistěhovalectví Deklarace říká, že *„Každý má právo, aby mu příslušné vnitrostátní soudy poskytly účinnou ochranu proti činům porušujícím základní práva, která jsou mu přiznána ústavou nebo zákonem“ - Čl. 8,* dále *„Každý má právo volně se pohybovat a svobodně si volit bydliště uvnitř určitého státu.“ - Čl. 13,* zároveň *„Každý má právo vyhledat si před pronásledováním útočiště v jiných zemích a požívat tam azylu.“ - Čl. 14* a *„Každý má právo na státní příslušnost. Nikdo nesmí být svévolně zbaven své státní příslušnosti ani práva svou státní příslušnost změnit.“ - Čl. 15.*[15]

2) Evropská úmluva o ochraně lidských práv a svobod (1950)

Tato úmluva definuje mnoho Článků v případě cizinců, např. Čl. 14 - Zákaz diskriminace *(„…bez diskriminace založené na jakémkoli důvodu, jako je pohlaví, rasa, barva pleti, jazyk, náboženství, politické nebo jiné smýšlení, národnostní nebo sociální původ, příslušnost k národnostní menšině, majetek, rod nebo jiné postavení.“)*, Čl. 2 - Svoboda pohybu *(„…má na tomto území právo svobody pohybu a svobody zvolit si místo pobytu. Každý může svobodně opustit kteroukoli zemi, i svou vlastní.“)*, Čl. 3 - Zákaz vyhoštění občanů *(„Nikdo nebude, ať individuálně nebo hromadně, vyhoštěn z území státu, jehož je státním příslušníkem.“)*, Čl. 1 - Procesní záruky v případě vyhoštění cizinců *(„Cizinec, který má povolen pobyt na území některého státu, může být vyhoštěn pouze na základě výkonu rozhodnutí přijatého v souladu se zákonem a musí mít možnost: a) uplatnit námitky proti svému vyhoštění; b) dát přezkoumat svůj případ a c) dát se zastupovat za tímto účelem před příslušným úřadem ….“).* [16]

3) Úmluva o právním postavení uprchlíků (1951)

Je nejdůležitější úmluvou týkající se problematiky uprchlíků, neboť sjednocuje předchozí mezinárodní dohody o postavení uprchlíků.[17] Definuje mnoho důležitých pojmů jako **uprchlík** (Čl. 1 - *„…se vztahuje na kteroukoliv osobu, jež byla považována*

---

[15] INFORMAČNÍ CENTRUM OSN V PRAZE – DOKUMENTY OSN: Všeobecná deklarace lidských práv [on-line] [cit. 24. 9. 2011]., 6 s. Dostupné z WWW: < http://www.osn.cz/dokumenty-osn/>.

[16] KANCELÁŘ EVROPSKÉHO SOUDU PRO LIDSKÁ PRÁVA: *Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod* [on-line] [cit. 24. 9. 2011], červen 2010. 20 s. Dostupné z WWW: <www.echr.coe.int/NR/rdonlyres/82E3CE7F.../0/CZE_CONV.pdf>.

[17] CHYTKOVÁ, V.: Problematika poradenství v azylových střediscích [on-line] [cit. 5. 9. 2011], diplomová práce, Masarykova univerzita v Brně, Pedagogická fakulta, Katedra sociální pedagogiky, Brno, duben 2007. Dostupné z WWW: <http://is.muni.cz/th/55631/pedf_m/diplomova_prace.txt>.

za uprchlíka dle dohod/úmluv z let 6/1928 10/1933, 2/1938 a 9/1939 nebo podle ustanovení Stanov Mezinárodní organizace pro uprchlíky;…v důsledku událostí, které nastaly před 1. lednem 1951, se nachází mimo svou vlast a má oprávněné obavy před pronásledováním z důvodů rasových, náboženských nebo národnostních nebo z důvodů příslušnosti k určitým společenským vrstvám nebo i zastávání určitých politických názorů, je neschopna přijmout, nebo odmítá ochranu své vlasti; totéž platí pro osobu bez státní příslušnosti nacházející se mimo zemi svého dosavadního pobytu, a která vzhledem ke shora uvedeným obavám se tam nechce nebo nemůže vrátit…"), **trvání stálého pobytu** (Čl. 10 - *„Byl-li uprchlík násilně přemístěn během druhé světové války a dopraven na území smluvního státu, kde se nyní trvale nachází, doba nuceného pobytu se považuje za zákonný pobyt na tomto území."* nebo *„Byl-li uprchlík násilně přemístěn během druhé světové války z území smluvního státu a před vstupem v platnost této úmluvy se tam opět vrátil k trvalému pobytu, doba pobytu před a po násilném přemístění se považuje za nepřerušenou v každém případě, kde nepřerušená doba pobytu je vyžadována."*), **vyhoštění** (Čl. 32 - *„…nesmí vyhostit uprchlíka zákonně se nacházejícího na jejich území, kromě případů odůvodněných…; …vyhoštění bude provedeno pouze na základě rozhodnutí přijatého zákonnou cestou…; …umožní takovému uprchlíkovi dostatečnou lhůtu k získání zákonného povolení vstupu do jiné země…."*), **zákaz vyhoštění a navracení - refoulement** (Čl. 33 - *„Žádný smluvní stát nevyhostí jakýmkoli způsobem nebo nevrátí uprchlíka na hranice zemí, ve kterých by jeho život či osobní svoboda byly ohroženy na základě jeho rasy, náboženství, národnosti, příslušnosti…."*).[18]

[18] INFORMAČNÍ CENTRUM OSN V PRAZE – DOKUMENTY OSN: Úmluva o právním postavení uprchlíků [on-line] [cit. 24. 9. 2011], 6 s. Dostupné z WWW: < http://www.osn.cz/dokumenty-osn/>

2 IMIGRACE PŘED ZNOVUSJEDNOCENÍM (konec 19. století – 1989)

2.1 Historické souvislosti, imigrační vlny a politika do roku 1949

Cesta ke vzniku ekonomicky, politicky, sociálně a kulturně jednotného souboru, zjednodušeně označovaného jako **německý národ**, byla dlouhá a charakteristická smíšením mnoha skupin obyvatel od útočníků, migrantů, uprchlíků až po obchodníky, pracovníky nebo studenty. Za její počátek se dá považovat osídlení střední Evropy germánskými kmeny před 3 – 4 tisíci lety. Další mezník tvoří Velké stěhování národů roku 400 n. l., které promíchalo původní kultury s cizími **přistěhovalci.** Také osídlení oblastí Severního a Baltického moře Vikingy (**útočníci**) v první polovině milénia přineslo novou kulturu do této oblasti. Masivní vnitřní i vnější migrace probíhala ve středověku v dobách náboženských válek (**uprchlíci**). Později v 17. a 18. století přilákala náboženská reformace mnoho **emigrantů** do různých částí střední Evropy (luterány, Hugenoty z Francie, Židy z východní Evropy a Ruska). Po objevení Nového světa se mnoho německých emigrantů usídlilo v britských, francouzských, španělských a portugalských koloniích především v Severní a Latinské Americe, později se však mnoho lidí vrátilo zpět.[19] Opožděné sjednocení Německa v roce 1871 společně s nacionalistickým zápalem vedlo k potlačení základů minulé i budoucí rozmanitosti, a to hlavně kvůli Bismarckově snaze germanizovat slovanské menšiny v Prusku. Koncem 19. století díky rostoucí domácí industrializaci byl odliv německých emigrantů převážen přílivem **pracovních imigrantů**. Německo se stávalo přistěhovaleckou zemí. Pruská hegemonie pěstovala nacionalismus a principy založené na homogenní etnicko-kulturní identitě tvořící německý národ. *Vilémovo*[20] císařství začalo kontrolovat migrační pohyby pracovníků. Devatenácté století charakteristické pro migraci ve střední Evropě a zkušenost s kulturní, etnickou a náboženskou rozmanitostí bylo najednou zapomenuto či ignorováno pro vyšší cíle – homogenizace za účelem prosazování národa a jeho rozvoje. Nacionalismus vedl k vytvoření segregace, soudržnosti a solidaritě. Císařství na podporu ekonomického růstu

[19] KURTHEN, H.: *German at the Crossroads. National Identity and the Challenges of Immigration* [on-line] [cit. 13. 4. 2011]. University of North Carolina at Chapel Hill, s. 915. Dostupné z JSTOR: <http://www.jstor.org/stable/2547732>.

[20] Vilém I. Pruský = Wilhelm Friedrich Ludwig von Hohenzollern

začalo poptávat pracovní sílu ze zahraničí, prvními byli polští zemědělci ve východním Prusku koncem 19. století.[21]

Na počátku 20. století dochází k novým migračním vlnám. Masová mobilizace během 1. světové války a přeměna původních hranic, rozpad Rakouska-Uherska a dalších tehdejších impérií vedla k první vlně migrantů a uprchlíků.[22] Stovky tisíc nejen sezónních pracovníků přišlo z Itálie, Ruska, Polska a východního Pruska do průmyslových oblastí okolo Rýna či Berlína. Mezi lety 1910 a 1920 již bylo v Německu okolo 1,2 milionů přistěhovalců (2 % německé populace). Zbrojní průmysl přitahoval mnoho přistěhovalců z Rakouska, Polska a Československa.[23] Kromě nich do Německa přicházeli také arabští **obchodníci** a **umělci** (egyptská komunita v Berlíně).[24]

Na počátku 2. světové války zažilo Německo další vlnu „migrace", okolo 8 milionů dobrovolných i nucených pracovníků včetně 2 milionů vězňů v koncentračních táborech po celé Evropě muselo pracovat pro expandující Říši. Zahraniční pracovní síla dosáhla v roce 1944 jedné třetiny té německé. Představa národní homogenity ztratila na síle při návratu lidí z bývalých zámořských kolonií především po skončení 2. světové války.[25] V tomto období se Německo dále potýká s přebytkem pracovní síly kvůli přistěhovalcům a uprchlíkům z východní Evropy.[26]

2.2 Uprchlíci, hostující dělníci a politika od 50. let do 1989

Miliony válečných uprchlíků (ze Sýrie, Libanonu nebo Palestiny), vyhnanců a běženců z východního Německa, pracovní migranti (z Turecka nebo jižní Evropy) a původní němečtí obyvatelé (Aussiedleři) také tvořili etnicko-kulturní zemi imigrantů. Mezi lety 1950 a 1994 okolo 5 milionů lidí (včetně 3,3 milionů vystěhovalců) se začalo hlásit k německému původu a kolem 1,67 milionů ne-německých národů (1,45 milionů

[21] MÜLLER, C.: *Integrating Turkish communities: a German dilema* [on-line] [cit. 20. 8. 2011] Springer Science+Business Media B. V. 2007, s. 419. Dostupné z JSTOR: <http://www.jstor.org/pss/40230960>. Německo té doby sice před integrací cizích přistěhovalců preferovalo jejich etnickou segregaci a následný návrat domů, avšak tam, kde přistoupilo na jejich integraci, jako v případě Poláků, požadovalo po nich důkladnou asimilaci, včetně germanizace jmen. (BARŠOVÁ, A., 5/2006, s. 7 – 9)

[22] KURTHEN, H., s. 918.

[23] tamtéž, s. 917.

[24] ŠNAIDAUF, J.: *Arabské národnostní menšiny v Německu na pozadí současné diskuse o imigraci, integraci a multikulturalismu.* AMO – Asociace pro mezinárodní otázky [on-line] [cit. 4. 9. 2011], květen 2005. Dostupné z WWW: <http://www.amo.cz/publikace/arabske-narodnostni-mensiny-v-nemecku-na-pozadi-soucasne-diskuse-o-imigraci-integraci-a-multikulturalismu-1.html#n423>.

[25] MÜLLER, C., s. 419.

[26] ŠNAIDAUF, J., tamtéž.

„zdomácnělých - naturalizovaných“ obyvatel a 211 tisíc azylantů) bylo integrováno mezi „západní“ Němce čítající okolo 63 milionů v roce 1988.[27]

2.2.1 První a druhá vlna - 50. léta: stavba Berlínské zdi

První vlna, která trvala až do poloviny 50. let, je charakteristická vyhnáním Němců z bývalých německých oblastí (např. z Československa, Staropolska, Jugoslávie, ale částečně i Rakouska, zemí Beneluxu a Francie). Dokonce populace některých spolkových zemí agrárního charakteru byla tvořena větším *procentem*[28] uprchlíky.[29]

Spolková republika byla hustě osídlená (i když svojí rozlohou zaujímala méně než polovinu plochy Německé říše z roku 1937[30]), počet obyvatel činil při jejím založení v roce *1949*[31] 47,7 milionů.[32] Problémem bylo nerovnoměrné rozmístění obyvatel (hustě osídlená byla především velkoměsta a aglomerace - viz. Příloha A a B). Důvodem byl přírůstek přistěhovalců (8 milionů vyhnanců a uprchlíků a 1,5 milionu imigrantů ze sovětské okupační zóny a NDR v roce 1950) a jejich postupný nárůst o více než 12 milionů během dvou let.[33]

Po obnovení válečných škod se západoněmecký průmysl rychle rozvíjel, což způsobilo silnou poptávku po manuálních pracovnících, jelikož domácí pracovní trh tyto požadavky nedokázal splnit.[34] *„V některých odvětvích se po stavbě berlínské zdi a zastavení uprchlického proudu z NDR zásobárna stále více vyčerpávala, takže SRN byla ve větším rozsahu odkázána na zaměstnávání cizinců.“ (WOLFRUM, E., 2008, s. 210)*

„Druhá vlna se překrývala s první a tvořil ji masový útěk z NDR. Mezi rokem 1950 a stavbou berlínské zdi v roce 1961, uprchly do SRN více než tři miliony lidí.“ (WOLFRUM, E., 2008, s. 120). Od roku 1950 celkem 3,8 milionů východních Němců uprchlo přes tzv. „zelenou hranici“ z komunistické části, zatímco půl milionů pro-komunisticky zapálených občanů se přestěhovalo do východního Německa.[35] V NDR pouze 1 % populace představovali cizinci (většinou se jednalo o „bratrskou výpomoc“ ze

---

[27] KURTHEN, H., s. 918.
[28] Např. ve Šlesvicko-Holštýnsku 38,2 %, Dolním Sasku 32,6 % a Bavorsku 23,6 %. *(Wolfrum, E., s. 120)*
[29] WOLFRUM, E.: *Zdařilá demokracie – Dějiny Spolkové republiky Německo od jejích počátků až po dnešek*. Barriester & Principal, o. s., Brno, 2008, vydání první, s. 120. ISBN 978-80-87029-43-5.
[30] Rozloha v 1937 byla 633.786 km^2 a v roce 1950 jen 249 000 km^2.
[31] Západní Berlín a Sársko připojeno až v roce 1957.
[32] O 8,3 milionů více než v roce 1939. *(Wolfrum, E., s. 120)*
[33] WOLFRUM, E., s. 120.
[34] KURTHEN, H., s. 920.
[35] tamtéž, s. 920.

socialistických zemí jako Vietnam nebo Angola).[36] Významné ztráty populace kvůli migraci na západ vedly k destabilizaci východoněmeckého systému.[37]

2.2.2 Třetí vlna - 60. léta a 70. léta: hostující dělníci a rodinné sjednocování

Hostující dělníci (Gastarbeiter)

Po druhé světové válce (hlavně v 60. letech) se ekonomická závislost na zahraničních pracovnících zvětšovala. Koncem roku 1950 žilo v SRN 9,1 milionů vyhnanců a i přes příchod necelých 3 milionů emigrantů z NDR stále rostla poptávka po zahraniční pracovní síle pro zemědělství a průmysl. Proto začala vláda od roku 1955 uzavírat mezistátní smlouvy o náboru pracovníků (zřizovala náborové pobočky přímo ve smluvních zemích). Tyto smlouvy (Anwerbevertrag) byly uzavřeny s Itálií (1955), Španělskem (1960), Řeckem (1960), Tureckem (1961), Portugalskem (1964), Tuniskem (1965) a Jugoslávií (1968).[38]

Tito pracovníci byli zpočátku nazýváni „cizí" pracovníci (Fremdarbeiter), později označováni jako hostující pracovníci (Gastarbeiter), aby tak byli konkretizováni oproti neutrálnímu pojmu přistěhovalci, a zároveň jejich status byl charakterizovaný dvěma slovy: cizí a dočasný.[39] Náborová politika měla sezónní charakter založený na rotačním principu, počítalo se s tím, že cizinci po určité době zemi opustí. Tito pracovníci mohli zůstat od 1 do 3 let, poté se měli vrátit do svých vlastí (ale s vědomím, že by při opuštění Německa na delší dobu než 3 měsíce ztratili tito pracovníci pracovní povolení, se rozhodli zůstat[40]). Mezi lety 1960 a 1973 je odhadováno, že v Německu pracovalo až 19 milionů přistěhovaleckých dělníků, z tohoto počtu zůstalo okolo 4 až 5 milionů v zemi natrvalo, což dokazuje, že systém nefungoval tak, jak se počítalo.[41]

Důvodem pro přijímání zahraničních pracovníků bylo doplnit chybějící pracovní sílu u těch zaměstnání, které byly považované spíše za druhořadé, většinou hůře placené či nebezpečné jako např. ve stavebnictví, v chemickém nebo důlním průmyslu. Nejen pracovní, ale i životní podmínky zahraničních pracovníků utvářely německé povědomí

---

[36] WOLFRUM, E., s. 417.
[37] KURTHEN, H., s. 920.
[38] BUNDESMINISTERIUM DES INNERN - Zuwanderung in Deutschland: *Anwerbung von Arbeitskräften - Häufigste Beschäftigungsbranchen* [on-line] [cit. 19. 9. 2011]. Dostupné z WWW: <http://www.zuwanderung.de/ZUW/DEZuwanderung_geschieht-_jetzt/Zuwanderungsgesetz/Zuwanderungsgesetzt_node.html>.
[39] MÜLLER, C., s. 420.
[40] WOLFRUM, E., s. 211.
[41] ŠNAIDAUF, J., tamtéž.

o nich, neboť díky charakteru práce, na kterou byli najímáni, nechtěně klesli na nejspodnější místo v sociálním žebříčku. I přesto mezi lety 1961 a 1974 vzrostl počet cizinců v Německu na více než 3,5 milionu.[42]

Rodinné sjednocování (Familiennachzug)

Od 70. let Německo bojovalo s další vlnou cizinců, tentokrát se nejednalo o pracovníky, nýbrž o jejich rodinné příslušníky. „*Tato forma přistěhovalectví byla zaručena evropskými ustanoveními o ochraně rodiny – Čl. 9, odst. 6 Evropské sociální charty*.“ (*WOLFRUM, E., 2008, s. 211).* Celých 90 % všech přistěhovalců po roce 1973 (50 – 100 tisíc ročně) spadalo do kategorie rodinného sjednocování, s tím také rostla jejich míra porodnosti.[43] Rostl tak podíl žen a dětí, což vedlo k postupnému vytváření tzv. II. generace přistěhovalců, a zároveň postupné ztrátě vazeb na jejich původní vlast.[44]

Krize a zastavení náboru (Anwerbestopp)

„Radikální zlom nastal v roce 1973, kdy ropný šok a hospodářská krize v důsledku arabsko-izraelské války přiměly Německo k definitivnímu ukončení náboru.“ (ŠNAIDAUF, J., 2005) Během recese v letech 1966 a 1967 a hospodářské krize v roce 1973 se příliv zahraniční pracovní síly omezil a někteří se také vrátili zpět (okolo půl milionu hostujících dělníků[45]) do svých vlastí.[46] To vedlo ke stabilizaci zahraniční populace v Německu, ale nevedlo k jejímu snížení.[47] V letech 1966 a 1973 se počet cizinců zvýšil o 2,2 milionu (celkem na 4 miliony).[48] V letech 1973 až 1979 zůstal jejich podíl stabilní, celkem vzrostl jejich počet v letech 1973 až 1988 ze 4 milionů pouze na 4,8 milionů.[49]*„Počet zahraničních pracovních sil vzrostl mezi rokem 1964 a 1973 z 1 na 4 miliony, zůstal pak vzhledem ke střídání pozitivních a negativních sald v přistěhovalectví celkově stálý, a to až do roku 1988, kdy následovala další přistěhovalecká vlna. (WOLFRUM, E., 2008, s. 210)*

[42] WOLFRUM, E., s 358 - 359.
[43] KURTHEN, H., s. 923.
[44] WOFLRUM, E., s. 211.
[45] ŠNAIDAUF, J., tamtéž.
[46] tamtéž s. 211.
[47] WOLFRUM, E., s. 211.
[48] ŠNAIDAUF, J., tamtéž.
[49] BUNDESMINISTERIUM DES INNERN: *Zuwanderunggesetz* [on-line] [cit. 19. 9. 2011]. s. 6. Dostupné z WWW: <http://www.zuwanderung.de/ZUW/DEZuwanderung_geschieht-_jetzt/Zuwanderungsgesetz/Zuwanderungsgesetzt_node.html>

2.2.3 80. léta – počátek 90. let: politické snahy a vysídlenci (Aussiedleři)

Nový spolkový kancléř Helmut Kohl v roce 1982 přišel s politikou zabraňující přílivu nových cizinců. Jeho snahy spočívaly v naturalizaci cizinců, ale zároveň ve státní podpoře těch, kteří se rozhodli vrátit do vlastí. [50] Tento tzv. zákon o pomoci při návratu (s omezením na 1 rok) znamenal jednorázovou finanční pomoc (10 500 DM) a další prémie pro nezaopatřené děti těm zahraničním pracovníkům, kteří v Německu přišli o práci. Tento pokus nezaznamenal žádný úspěch.[51]

Pouze nízký počet žadatelů o azyl jej opravdu získalo. Počet lidí žádající o azyl se odvíjel od politické nebo ekonomické situace ve světě, např. v roce 1980 jich žádalo 108 tisíc, v roce 1983 20 tisíc a v roce 1989 121 tisíc. *„Počet uznaných žádostí zde v roce 1988 tvořil 8,6 %*[52] *veškerých podaných žádostí.“ (WOLFRUM, E., 2008, s. 358 – 359)*

Od roku 1982 se procesy několikrát změnily. Výhody přidělované žadatelům byly regulovány (dostávali např. potravinové lístky místo hotovosti), výdělečné činnosti byly kontrolovány a kolektivní bydlení v místních komunitách reorganizováno. Avšak tyto postupy neměly žádný viditelný efekt na dobu čekání na azyl či pokračující příliv lidí. Žádosti se nezamítaly osobám podrobujícím se léčbě, těm, kteří si vzali německého občana, lidem ze třetích zemí a dlouhodobým čekatelům o azyl. Víceméně soudní rozhodnutí byly často protahovány z důvodu nedostatečné spolupráce se zeměmi původu, neexistujících dokumentů nebo nahromadění se případů kvůli nedostatku kvalifikovaných administrativních pracovníků a překladatelů.[53]

(Spät)Aussiedleři

K nevyřešeným odkazům 2. světové války a jejích následků patří etničtí Němci tzv. Aussiedleři. Od zlepšení vztahů mezi Německem, východní Evropou a Sovětským svazem (SSSR, díky Ostpolitik kancléře Willyho Brandta ze 70. let, byli etničtí Němci ochotnější opustit své domovy v Polsku, Rusku a Československu. Největší skupina, která se vrátila z bývalého SSSR, činila 2 až 3 milionů osob, jež tam byly deportovány během 2. světové války. Přibyly návraty dalších migrantů a přesídlenců z etnických enkláv ve Finsku, Řecku, Izraeli a z kolonií Velké Británie (VB), Francie, Nizozemska,

[50] ŠNAIDAUF, J., tamtéž.
[51] WOLFRUM, E., s 301.
[52] Pro srovnání ve VB to bylo 23 % a ve Francii dokonce 35 %. *(Wolfrum, E., s. 301)*
[53] KURTHEN, H., s. 925.

Belgie, Portugalska, Itálie a Španělska. Tento „přesidlovací program“ znamenal v Evropě jednu z nejdelších masových migrací od 40. let.[54]

Okolo 12 milionů vyhnanců přišlo do Německa v letech 1945 – 1949 z východoevropských zemí a z bývalého SSSR. Jejich migrace pokračovala v menší míře i v 50. letech. Po skončení studené války přišlo dalších 2,1 milionů. Mezi lety 1950 a 1990 se do rodné vlasti vrátilo pouze 1,7 milionů etnických Němců. Tito přistěhovalci získali zákonné právo obdržet německé občanství, požívali také plná politická práva a směli si ponechat své předchozí občanství. Německá vláda jim dále poskytovala speciální integrační programy, které nebyly k dispozici jiným cizincům nebo jejich rodinám. Etničtí Němci měli dále přednostní přístup k veřejným službám (bydlení) nebo nárok na dávky v penzi, i přestože nepřispívali do státního penzijního systému.[55] Ironií zůstává, že liberálně-konzervativní vláda Kohla byla proti definování Německa jako přistěhovalecké země, ačkoliv silně podporovala imigraci etnických Němců. Jejich vstup byl vnímán jako vlastenecký akt. Aussiedleři byli přesto potřební k vyrovnání německé nízké porodnosti a nedostatku pracovní síly.[56]

Tabulka 1 ukazuje v různých obdobích počet příchozích etnických Němců do jejich „rodné“ vlasti, nejvíce těchto navrátilců bylo bezprostředně po skončení 2. světové války. Zajímavé také je, že po znovusjednocení SRN jen v pěti letech přišlo 1,5 milionů těchto tzv. pozdních přistěhovalců, zatímco v průběhu celých 40 let předtím téměř stejný počet, což je dáno polickými změnami režimů v 90. letech.

Tabulka 1: **Přistěhovalectví etnických Němců**

Období	Přistěhovalci
1945 - 1949	11 474 000
1950 - 1990	1 736 990
1990 - 1995	1 509 010
1995 - 2000	607 148
Celkem	**15 327 148**

Zdroj: ANIL, M.: *The new German citizenship law and its impact on German demographics: research notes* [on-line], s. 445.

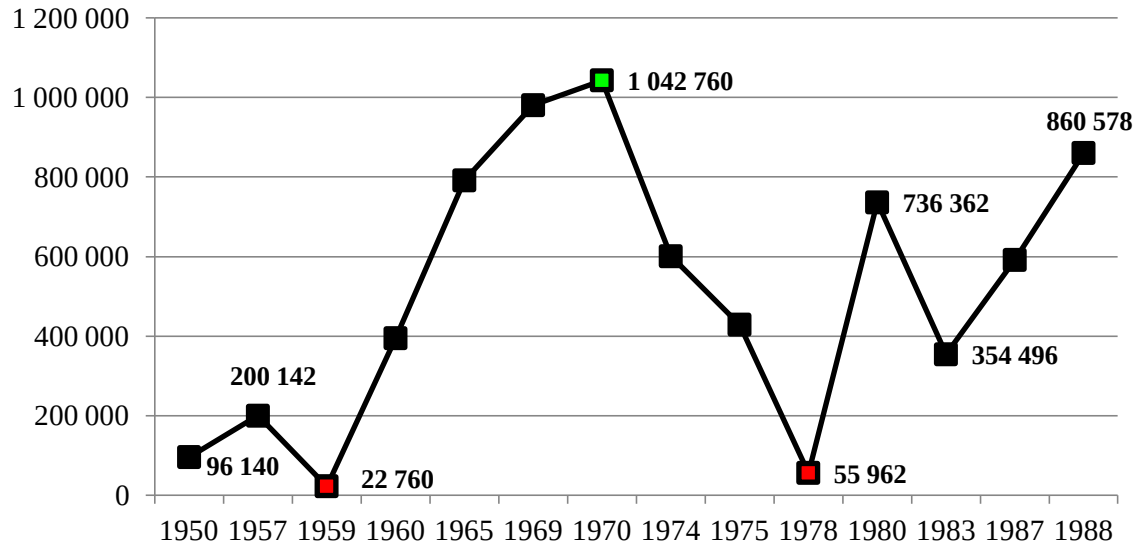
[54] KURTHEN, H., s. 921.

[55] ANIL, M.: *The new German citizenship law and its impact on German demographics: research notes* [on-line] [cit. 3. 10. 2011]. Received: 11 March 2005 / Accepted: 24 April 2006 / Published online: 26 January 2007, s. 444. Springer Science+Business Media B.V. 2007. Dostupné z JSTOR: <http://www.jstor.org/pss/40230961>.

[56] KURTHEN, H., s. 921.

Graf 1 ukazuje vývoj imigrace ve vybraných letech od roku 1950 do roku 1988, která postupně roste až do 60. let a klesá pak v průběhu stavby Berlínské zdi. Hospodářský růst západního Německa opět přilákal pracovníky dosahující vrcholu v 70. letech, než byl pozastaven jejich nábor kvůli hospodářské krizi. Na začátku 80. let došlo opět k přílivu cizinců díky rodinnému sjednocování ovlivněno omezením vyplývající z Kohlovy politiky. Nárůst na konci 80. let je pak ve znamení přicházejících politických změn.

Graf 1: **Imigrace v letech 1950 - 1988**

Zdroj: STATISTISCHES BUNDESAMT DEUTSCHLAND: *Population - Migration* [on-line]. Vlastní zpracování.

3 IMIGRACE PO ZNOVUSJEDNOCENÍ (1989 – 2011)

3.1 Imigrace v 90. letech

V 90. letech se německá demokracie a politické prostředí potýkalo se znovu-přizpůsobováním a redefinováním národních zájmů, identity a pojmu „státnost“. V rámci tohoto procesu se Německo muselo „smířit“ s jeho novým statusem přistěhovalecké společnosti a s nevyhnutelným procesem narůstající etnicko-kulturní rozmanitosti. K jeho novým úkolům patřilo mimo jiné vytvořit azylovou politiku či pravidla pro získávání německého občanství. Ani německá společnost ani imigranti nebyli připraveni na problémy doprovázející imigraci či další sociokulturní aspekty spojené s etnickou a kulturní různorodostí. Vláda čelila faktu, že celá léta pracovní přistěhovalce vnímala pouze jako dočasné hostující pracovníky, kteří mohli být posláni domů v případě nedostatku práce v zemi. To podpořilo mnoho lidí v myšlence, že Německo není a nikdy nebude imigrační zemí, proto jen relativně málo přistěhovalců našlo odvahu se do německé společnosti integrovat (samotná integrace před polovinou 80. let neprobíhala).[57]

V roce 1992 se půl milionu lidí čekající na azyl ocitlo v kategorii přistěhovalci, dalších 580 tisíc se stalo oficiálními žadateli o azyl nebo čekající na vyřízení a okolo 40 tisíc se stalo uprchlíky (především lidé z Indočíny), nakonec 110 tisíc lidí bylo akceptováno jako čekatelé na azyl a 30 tisíc spadalo do kategorie osob bez státní příslušnosti. V roce 1992 žilo v Německu dohromady okolo 1,26 milionů žadatelů o azyl (1,6 % z německé populace). Navíc více než 300 tisíc válečných uprchlíků z bývalé Jugoslávie se zřeklo svých práv na azyl, aby získalo občanství, pracovní povolení a sociální státní podporu. Zdánlivě nekontrolovaný příliv žadatelů o azyl, vlažný přístup azylové správy, probíhající deportace a rostoucí hospodářsko-sociální napětí obnovily xenofobní nálady ve společnosti. K tomu přispěly také přehnané zprávy v médiích a negativní výroky některých politiků vyvolávající nedůvěru a strach z cizinců, kteří jen zneužívají štědrého německého sociálního systému.[58]

Německo bylo vykreslováno jako ekonomický ráj, kde každý najde prosperitu a bezpečí. Jakmile klesl počet schválených žádostí o azyl, bylo jasné, že většina žadatelů přišla do Německa s cílem najít si dočasné zaměstnání. Zatímco v roce 1973 57 % všech

[57] KURTHEN, H., s. 924.
[58] tamtéž, s. 926.

žádostí získalo status uprchlíků, v roce 1992 to byly pouze 4 % (okolo 9 tisíc) ze 438 tisíc žádostí o azyl. Od té doby počet žadatelů o azyl klesl na 127 210 v 1994 a počet uznaných uprchlíků vzrostl o 20 %. Jelikož Čl. 16 Ústavy udává, že žádný příchozích na německou půdu žádající o azyl nesmí být vrácen bez spravedlivého individuálního procesu, Němci povolili těmto lidem zůstat. Odmítnuté žádosti pak způsobovaly zpoždění jejich vydání na 2 roky a déle. Mezitím přistěhovalci dostávali měsíčně finanční dávky, jídlo, školné a bylo jim zajištěno ubytování v hostelech nebo táborech atd., což do roku 1993 znamenalo částku vydanou státem okolo $6,5 miliard ročně. Další výdaje na administrativu, zdravotní péči, soudní poplatky, překladatele dosáhly okolo $22 miliard ročně v letech 1992 - 1993.[59]

V roce 1992 roční populační přírůstek přistěhovalců dosáhl 100 tisíc (z toho Turkové 45 tisíc). Na konci 1993 pouze 27 % z celkové populace 6,88 milionů cizinců (34 % ze 4,42 milionů bývalých hostujících pracovníků) již žilo v Německu více než 20 let (tedy ti, kteří přišli do země před rokem 1973). Současně téměř 3,4 milionů cizinců, kteří žili více než 10 let ve sjednoceném Německu a měli dlouhodobé povolení k pobytu a pracovní povolení. Turečtí migranti a jejich potomci reprezentovali stále nejrozsáhlejší imigrační skupinu v Německu s téměř 1,97 miliony na konci roku 1994.[60]

Nejzavrženíhodnějším jevem vyvolávajícím velké obavy i v zahraničí se stal nárůst nepřátelských nálad vůči cizincům a pravicového radikalismu (série brutálních žhářských a jiných útoků na cizince v letech 1991 – 1993).[61]

V roce 1994 žilo na území západního Německa celkem 16,6 milionů cizinců (25 % z celkové populace), z toho 7 milionů přistěhovalců a 4,64 milionů emigrantů z východního Německa. Kromě zmíněných skupin, lze rozlišit i dalších šest kategorií většinou krátkodobých imigrantů:[62]

- občané Evropské Unie (EU),
- „neviditelní“ imigranti (podnikatelé, technici, manažeři, akademici),
- sezónní pracovníci, brigádníci, pracovníci na projektech, učitelé, zaměstnanci ve službách (stavebnictví atd.),
- dojíždějící pracovníci většinou ze západních sousedních zemí nebo členi mezinárodních organizací sídlící v západním Německu,

[59] KURTHEN, H., s. 925.
[60] tamtéž, s. 923.
[61] WOLFRUM, E., s. 402 -403.
[62] KURTHEN, H., s. 919.

- ruští vojáci žijící ve východním Německu (do roku 1994),
- ilegální přistěhovalci a turisté s neplatnými vízy.[63]

Tabulka 2 charakterizuje nejpočetnější skupiny cizinců, které žily v Německu k roku 1994, první příčku obsadili občané zemí bývalé Jugoslávie po jejím rozpadu v roce 1991. Následuje Srbsko a Albánie. K dalším zemím patří především jihoevropské a severoafrické.

Tabulka 2: **Nejpočetnější skupiny cizinců žijící v Německu v roce 1994**

Země původu	Cizinci
Státy bývalé Jugoslávie	1 300 000
Srbsko, Albánie	835 000
Řecko	536 000
Itálie	527 000
Bosna a Hercegovina	249 000
Chorvatsko	176 000
Španělsko	132 000
Portugalsko	118 000
Maroko	82 000
Tunisko	27 000
Makedonie	22 000
Slovinsko	16 000

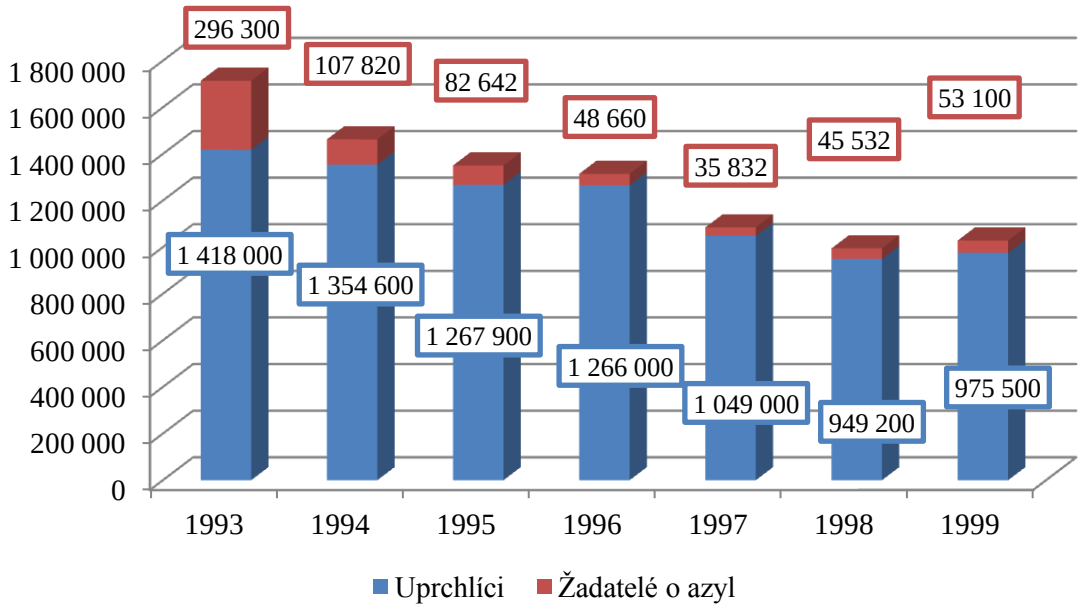
Zdroj: KURTHEN, H.: *German at the Crossroads. National Identity and the Challenges of Immigration* [on-line], s. 923. Vlastní zpracování.

Graf 2 ukazuje nízký podíl žadatelů o azyl v porovnání s počtem uprchlíků, tento podíl se v průběhu 90. let měnil velice málo, důvodem je fakt, že žadatel o azyl musel splňovat mnoho kritérií a projít složitým byrokratickým procesem, aby jeho žádost byla vůbec přijata. V tom grafu se jedná o žadatele o azyl, kteří žádost podali (pouze administrativní úroveň) a čekají na rozhodnutí. Tyto hodnoty jen dokazují, jak velká byla šance pro cizince získat azyl, oproti automatickému azylu pro politické uprchlíky. Počet uprchlíků také klesá (z 1 418 000 v roce 1993 na 975 500 v roce 1999), zatímco žádostí v první polovině 90. let počet žadatelů o azyl klesá díky změně v Ústavě, koncem 90. let

[63] KURTHEN, H., s. 919.

sice opět rostl, ale už zdaleka nedosahuje počtu bezprostředně v prvních letech po znovusjednocení.

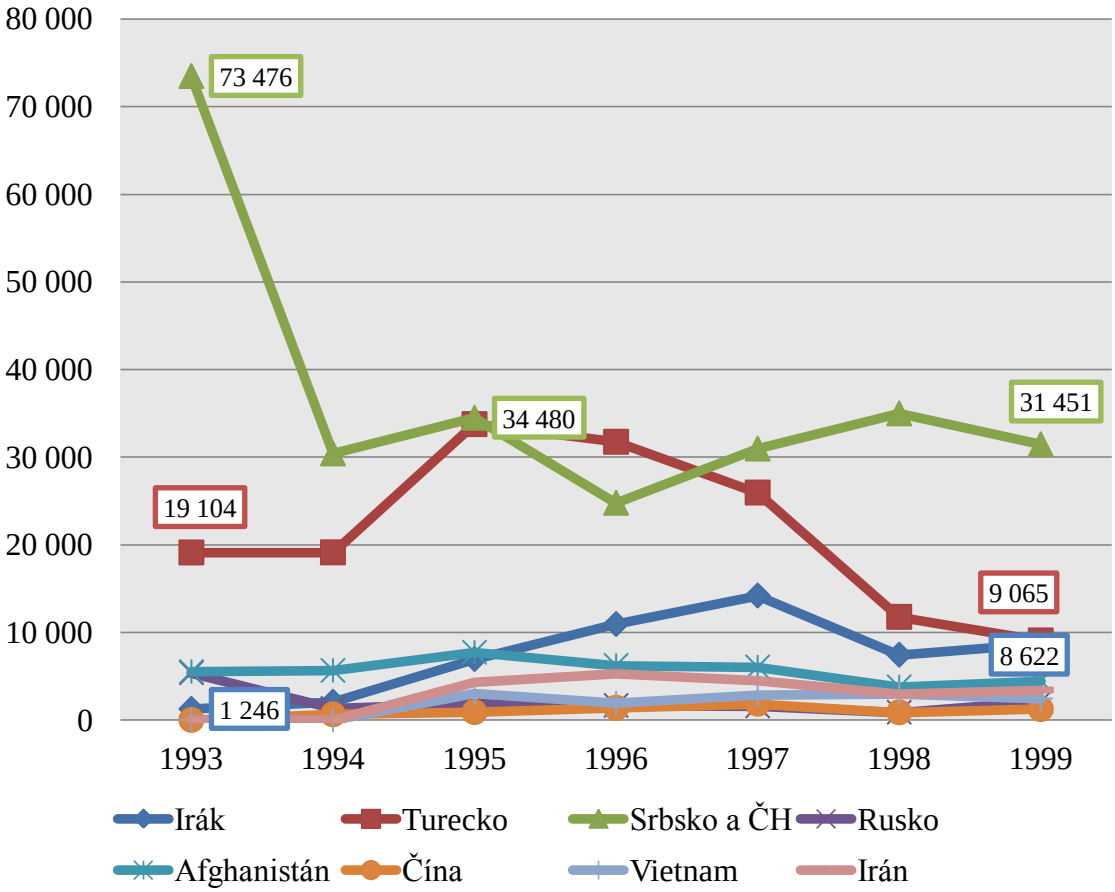
Graf 2: **Poměr uprchlíků a žadatelů v letech 1993 – 1999**

Zdroj: *UNHCR Yearbooks 2002 – 2005* [on-line], s. 1. Vlastní zpracování.

Na Grafu 3 je vidět vývoj přistěhovalců z vybraných zemích v průběhu 90. let, zajímavý je průběh u Srbska a Černé Hory a Turecka, ostatní zmíněné státy si udržují víceméně konstantní růst či pokles. K poklesu dochází především z důvodu zpřísnění podávání azylových žádostí. V případě Turecka klesl počet žádostí v průběhu 90. let více než o polovinu (ze 73 476 v roce 1993 na 31 451 v roce 1999), klesající tendenci mají i žadatelé v případě Srbska a ČH, také o více než polovinu (z 19 104 v roce 1993 na 9 065 v roce 1999). Naopak výrazně rostoucí trend je vidět v případě Iráku (z 1 246 v roce 1993 na 8 622 žádostí v roce 1999). Ostatní vybrané státy mají relativně konstantní vývoj.

Graf 3: **Žadatelé o azyl v letech 1993 - 1999**

Zdroj: *UNHCR Yearbooks 2002 – 2005* [on-line], s. 1. Vlastní zpracování.

Původních hostujících pracovníků z oblasti Středomoří bylo okolo 4,55 milionů. Dalších 2,44 milionů pocházelo z Evropy, Ameriky, Asie a afrických zemí, mezi nimi bylo 260 tisíc Poláků, kteří tvořili největší netradiční skupinu pracovních imigrantů. Celkem v roce 1994 v Německu žilo 8,6 % cizinců (10,1 % v bývalé „západní“ části a 1,8 % v bývalé „východní části“).[64]

Přistěhovalci z arabských zemí jsou další početnou skupinou přicházející v 90. letech. V roce 1991 žilo v SRN 9 tisíc Alžířanů, během dvou let jejich počet vzrostl na 23 tisíc (počet podaných žádostí o azyl se mezi roky 1991 a 1993 zvýšil z více než jednoho tisíce na 11 tisíc). Míra uznání žádostí se pohybovala mezi a 8 a 15 procenty. Dalšími imigranty byli Iráčané a občané bývalé Jugoslávie. Příchod těchto dvou skupin byl ovlivněn politickými událostmi v jejich zemích (válka v Zálivu, irácká invaze do Kuvajtu a balkánské války). Počet žadatelů z bývalé Jugoslávie se prudce zvýšil a dostal

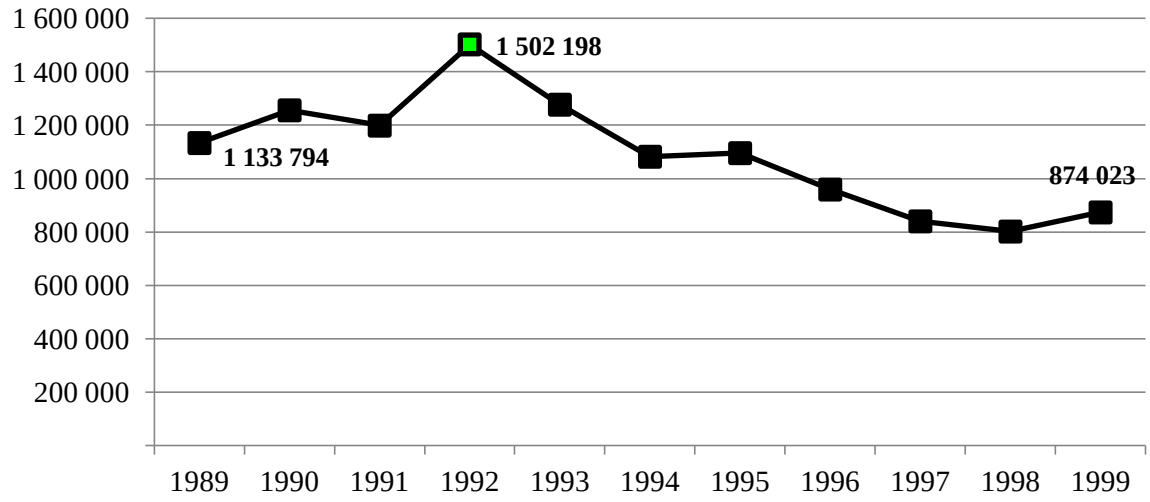
[64] KURTHEN, H., s. 923.

se přes 400 tisíc v roce 1992. Celkový počet žadatelů o azyl v roce 1994 byl 1,7 milionů, z nichž pouze 267 tisíc bylo uznáno za právoplatné.[65]

V roce 1992 byl stanoven tzv. „roční strop“ ve výši 250 tisíc cizinců s cílem omezit jejich příliv. Kromě toho byly nastaveny finanční a jiné pobídky tak zajímavě, aby etničtí Němci v zahraničí zůstali. Kritici vně i uvnitř Německa navrhli ukončit pokračování zvláštních preferencí a výsad pro etnické menšiny z východní Evropy a Ruska.[66]

Graf 4 mapuje vývoj imigrace ve vybraných letech od roku 1989 do roku 1999, po celou dobu vykazuje mírně klesající tendenci až na rok 1992, kdy dosahuje vrcholu 1,5 milion přistěhovalců, což souvisí s imigrační vlnou uprchlíků z bývalé Jugoslávie.

Graf 4: **Imigrace v letech 1989 - 1999**

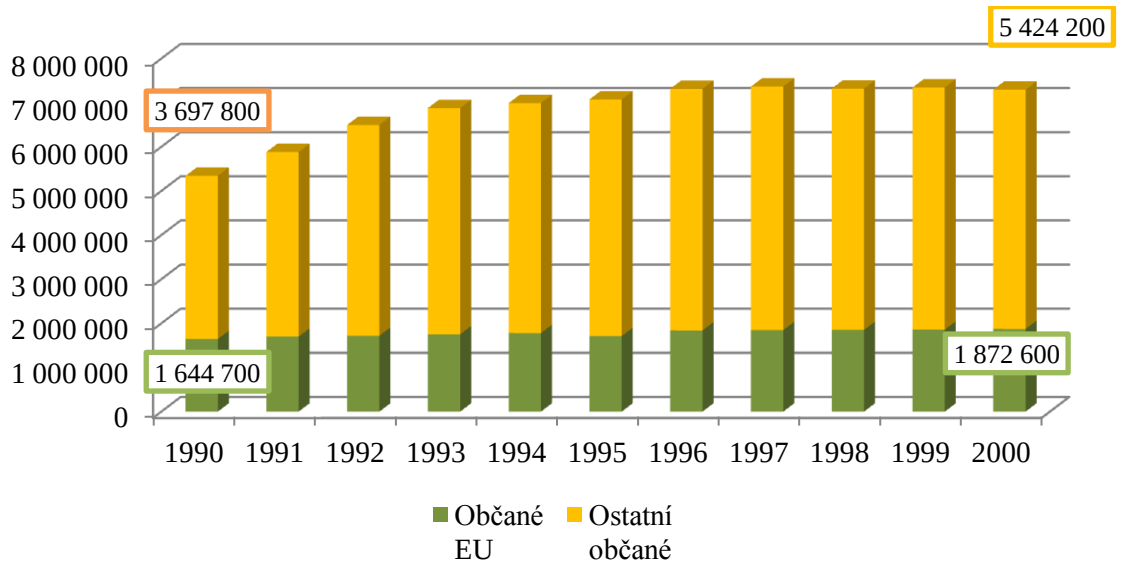

Zdroj: STATISTISCHES BUNDESAMT DEUTSCHLAND: *Population - Migration* [on-line]. Vlastní zpracování.

Graf 5 ukazuje podíl občanů EU na celkovém množství přistěhovalců v letech 1990 až 2000, který měl rostoucí tendenci na začátku 90. let. Počet přistěhovalců v průběhu 90. let vzrostl z 5 342 500 (z toho 1 644 700 osob z EU) v roce 1990 na 7 296 800 v roce 2000 (z toho 1 872 600). Přičemž ve druhé polovině 90. let zůstává víceméně konstantní (přes 7 milionů), důvod je opět v zavedení restriktivních opatřeních týkající se azylu a také reformy ústavy a nového Čl. 116, o kterém bude řeč ve 4. kapitole. Trend je tedy příchod lidí ze zemí mimo EU, i přes zmíněné byrokratické překážky.

[65] WOLFRUM, E., s 411.
[66] KURTHEN, H., s. 922.

Graf 5: **Přistěhovalci z EU a ostatních zemí v letech 1990 - 2000**

Zdroj: ANIL, M.: *The new German citizenship law and its impact on German demographics: research notes* [on-line], s. 445. Vlastní zpracování.

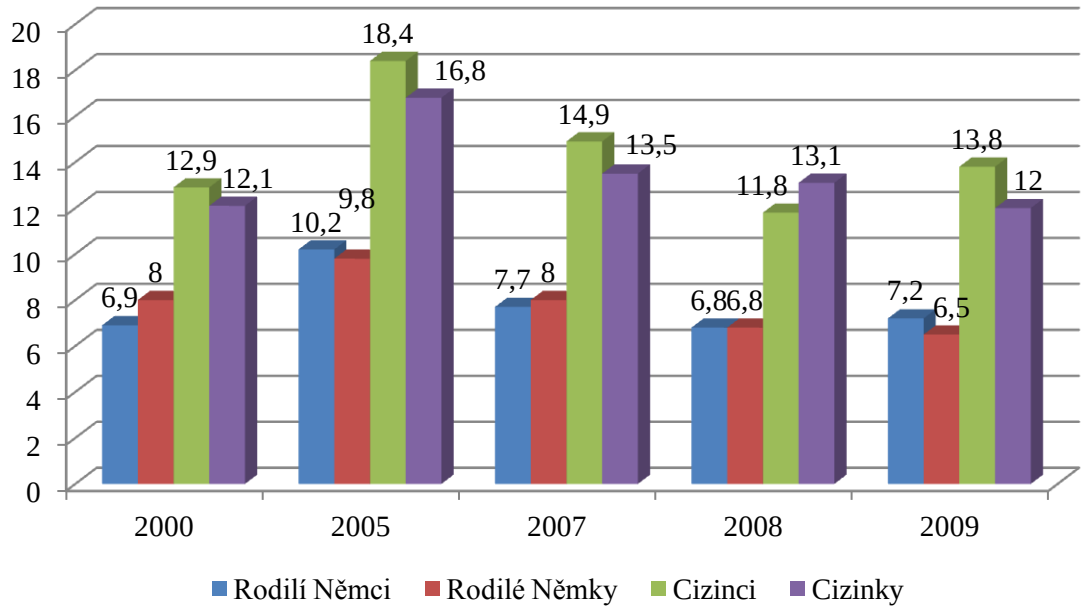
3.2 Imigrace ve 21. století

Koncem roku 2002 se procento všech cizinců v zemi vyšplhalo k 9 % z celkové populace, což znamenalo druhou příčku po Rakousku. Tento trend stále pokračuje, i přes míru nezaměstnanosti 14,9 % (na rozdíl od 8,8 % pro etnické Němce).[67]

Graf 6 demonstruje dvě zásadní věci, jednak že rozdíly v nezaměstnanosti mezi ženami a muži nejsou tak vysoké, jak by se mohlo očekávat, zatímco rozdíly v nezaměstnanosti mužů a žen cizího původu oproti rodilým Němcům a Němkám je opravdu znatelný, v roce 2005 se jedná dokonce o 8 % rozdíl v případě mužů a 7 % při porovnání žen. U rodilých Němců i u cizinců nezaměstnanost má od roku 2005 konstantně-klesající charakter.

[67] MÜLLER, C., s. 421.

Graf 6: **Míra nezaměstnanosti u rodilých Němců a cizinců (v %)**

Zdroj: *Recent Changes in Migration Movements and Policies (Country Notes) – Germany* [on-line], rok 2009 a 2010, s. 2. Vlastní zpracování.

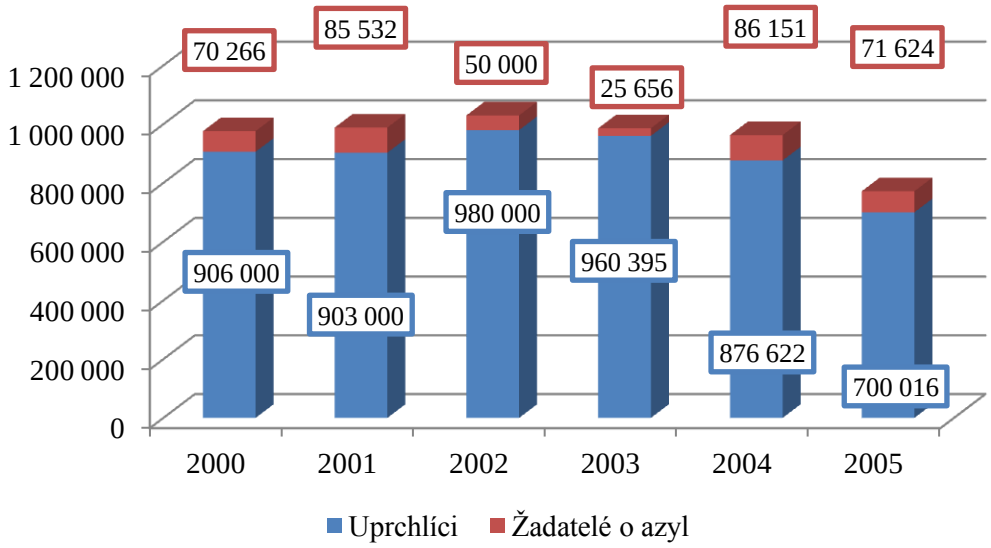
Většina sezónních pracovníků ze střední a východní Evropy pracovala v roce 2003 v zemědělství, hotelnictví a gastronomie (318 549 cizinců, z toho nejvíce Poláků). Vedle těchto skupin pracovníků existují i další, a to:

- osoby účastnící se speciálního programu pro mladou pracovní sílu ze střední a východní Evropy za účelem získání kvalifikace (doba trvání max. 18 měsíců, roční míra od 3 tisíc do 6 tisíc osob),
- kvalifikované síly ve zdravotnických zařízeních,
- vědci, vedoucí pracovníci, podnikatelé, absolventi německých středních škol, učitelé, kuchaři, ošetřovatelský personál, umělci, artisti, fotomodelky, manekýni, profesionální sportovci a trenéři,
- cizinci mladší 25 let pracující jako au pair, žáci a studenti (jazykové kurzy, odborná praktika atp.).[68]

[68] BUNDESMINISTERIUM DES INNERN - Zuwanderung in Deutschland*: Anwerbung von Arbeitskräften - Häufigste Beschäftigungsbranchen* [on-line] [cit. 19. 9. 2011]. Dostupné z WWW: <http://www.zuwanderung.de/ZUW/DEZuwanderung_geschieht-_jetzt/Zuwanderungsgesetz/Zuwanderungsgesetzt_node.html>.

Z Grafu 7 vyplývají podobná fakta, jako z Grafu 2, ale má kolísavější charakter. Oproti grafu 2 je také patrné, že počet žádostí o azyl značně klesl a pohybuje se v řádech desítek tisíc. Rok 2002 zaznamenal větší nárůst v počtu uprchlíků, což může souviset s teroristickými útoky v Americe rok předtím a následně vyhlášenou válkou proti teroru.

Graf 7: **Poměr uprchlíků a žadatelů v letech 2000 - 2005**

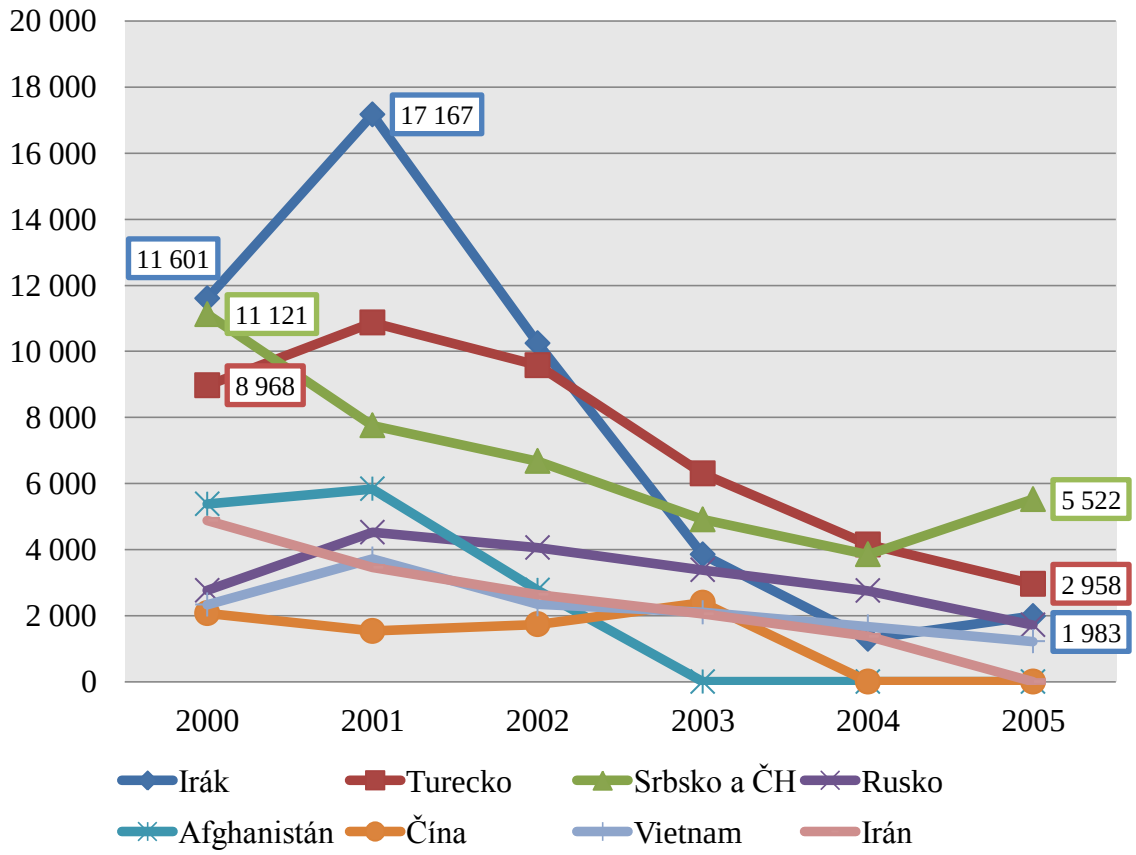

Zdroj: *UNHCR Yearbooks 2002 – 2005* [on-line], s. 1. Vlastní zpracování.

„Zvláštním případem, a zároveň v současnosti největší arabskou menšinou v Německu jsou Iráčané. Jejich počet dosáhl ke konci roku 2003 téměř 84 tisíc, což představuje asi 9násobný nárůst za posledních deset let a téměř 40násobný za posledních třicet. V roce 2001 se tak Irák dokonce poprvé ocitl na prvním místě mezi všemi zeměmi původu žadatelů o azyl, a to před Jugoslávií a Tureckem. Značná část z asi 80 tisíc uprchlíků irácké národnosti (přes 40 tisíc osob nemá povolení k pobytu) tak musí do budoucna počítat buď s dobrovolným či nuceným návratem.“ (ŠNAIDAUF, J., 2005)

Graf 8 ukazuje oproti Grafu 3 odlišné tendence, na první místo se před Turecko dostal Irák, kde je znatelný nárůst počtu žádostí (17 167) právě v roce 2001, tedy v roce útoků na Spojené státy americké (USA). Tento počet poté prudce klesá a v roce 2005 jsou zaznamenány pouze necelé 2 tisíce. Turecký klesající trend také pokračuje, až na necelé 3 tisíce žádostí v roce 2005. Podobný vývoj jako Turecko mělo také Srbsko a ČH, které v 90. let naopak zažívaly boom v jejich počtu. Jestliže se ostatní zmiňované země v 90. letech dosahovaly až 10tisícové hranice, na začátku 21. století nedosáhly ani 6 tisíc.

Graf 8: **Žadatelé o azyl v letech 2000 – 2005**

Zdroj: *UNHCR Yearbooks 2002 – 2005* [on-line], s. 1. Vlastní zpracování.

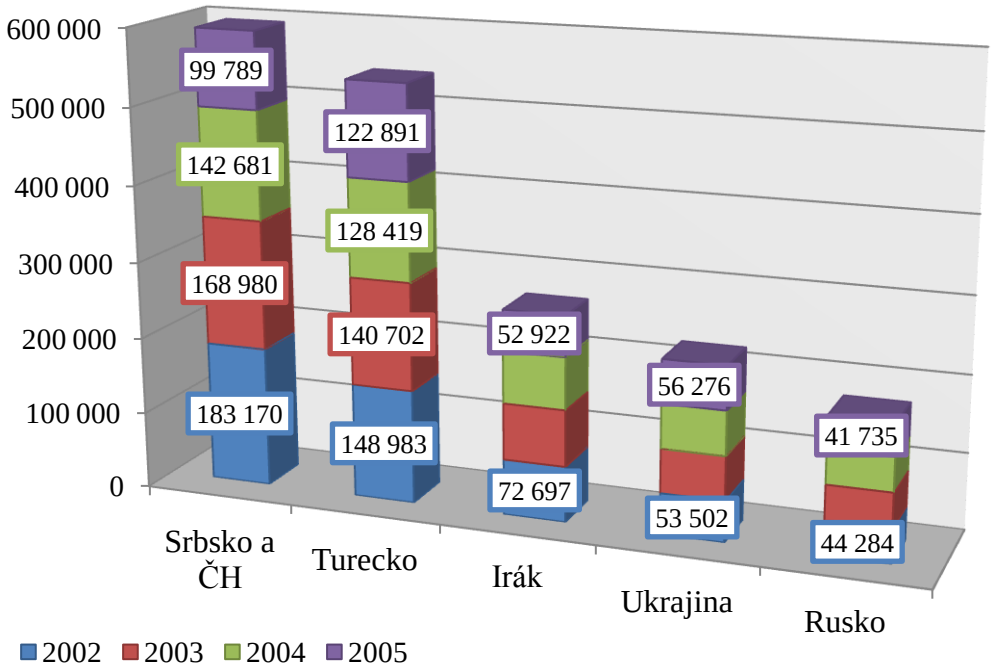
Graf 9 podporuje fakta z Grafu 8, že země, ze kterých v letech 2000 a 2005 lidé nejvíce přicházeli a žádali v Německu o azyl, jsou Srbsko a ČH, Turecko a Irák.

Graf 10 opět dokládá, že největší komunitou v Německu jsou Turci (1 713 551) následováni Italy (528 318). Nicméně mezi těmito dvěma skupinami je stále znatelný téměř milionový rozdíl. Podobné počty mají občané z Polska, Srbska a ČH a Řecka.

Podle Grafu 11 je patrné, že občané tureckého původu byli nejvíce naturalizovanou skupinou, i přestože je trend klesající téměř o polovinu (ze 44 465 v roce 2004 na 28 861 v roce 2007). Druhou nejpočetnější skupinu tvoří obyvatelé zemí bývalé Jugoslávie, tam došlo k nárůstu získaného státního občanství. Zatímco u ostatních států je vidět spíše mírný pokles.

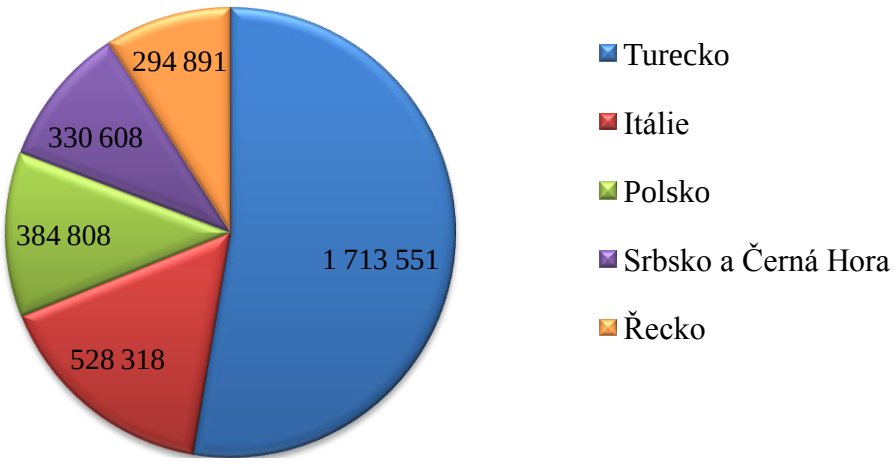
Graf 12 ukazuje cizince žijící v Německu podle jejich místa narození, pouze jedna pětina se narodila v Německu

Graf 9: **Největší uprchlické skupiny podle země původu v letech 2002 - 2005**

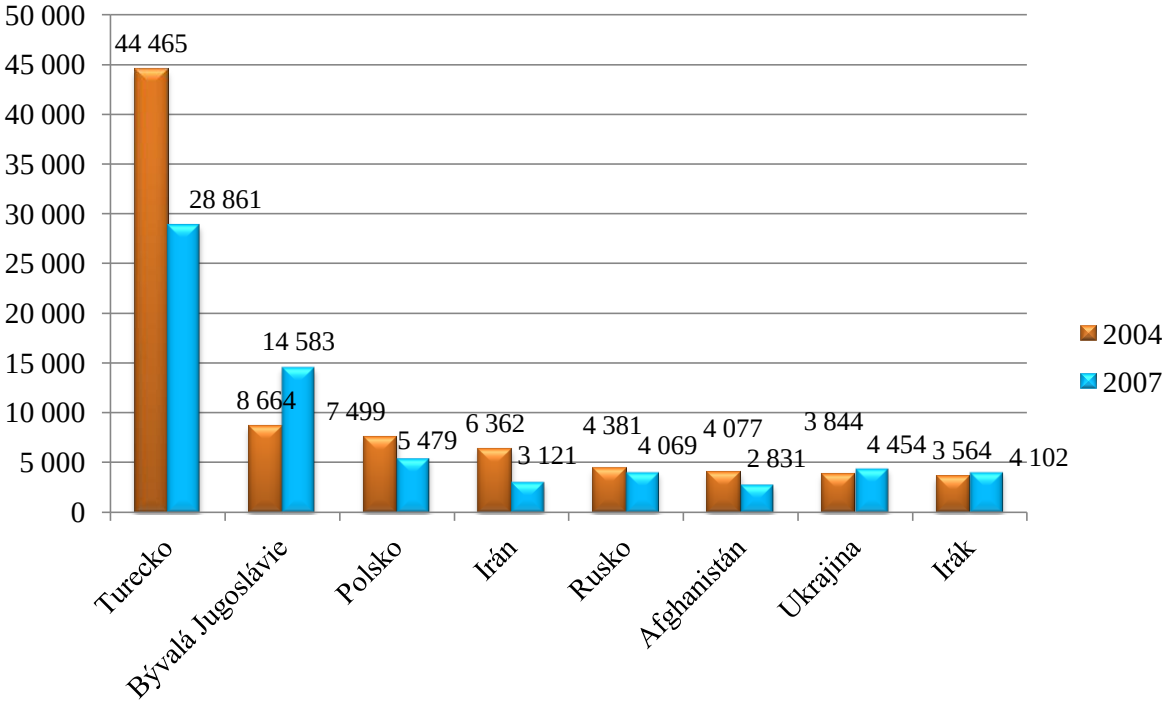
Zdroj: *UNHCR Yearbooks 2002 – 2005* [on-line], s. 1. Vlastní zpracování.

Graf 10: **Skladba cizinců podle nejčastější země původu k 31. 12. 2007**

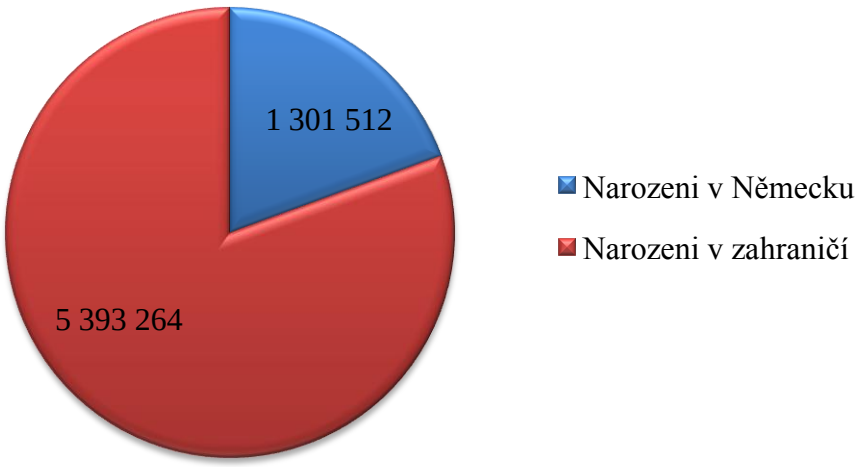
Zdroj: STATISTISCHES BUNDESAMT DEUTSCHLAND: *Foreign population on 31. 12. 2007 by the most frequent citizenships* [on-line]. Vlastní zpracování.

Graf 11: **Zdomácnělé obyvatelstvo v roce 2004 a 2007**

Zdroj: STATISTISCHES BUNDESAMT DEUTSCHLAND: *Naturalised persons, by selected countries of former citizenship* [on-line]. Vlastní zpracování.

Graf 12: **Cizinci podle místa narození v roce 2009**

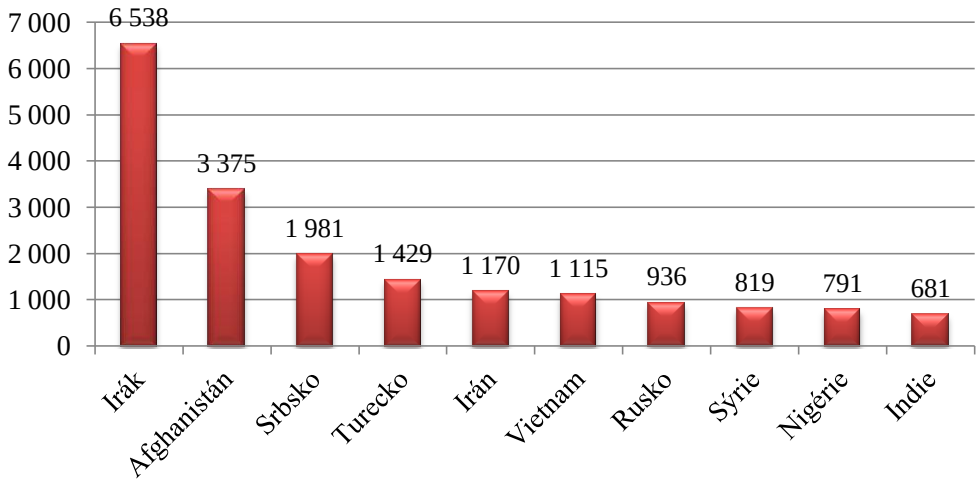

Zdroj: BUNDESAMT FÜR MIGRATION UND FLÜCHTLINGE: *Ausländerzahlen 2009,* s. 15. Vlastní zpracování.

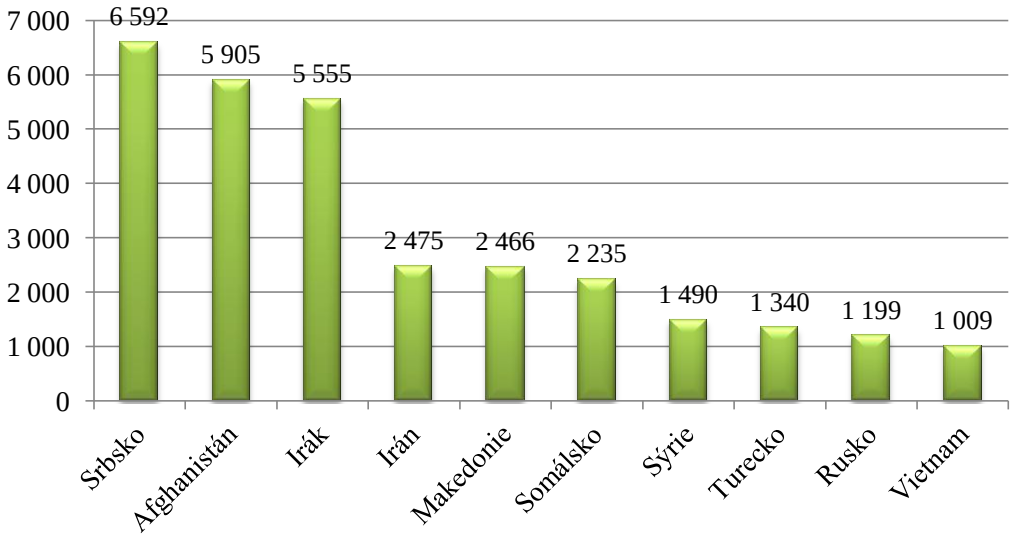
Následující Grafy 13 a 14 srovnávají žadatele o azyl podle deseti nejpočetnějších zemí původu v Německu v roce 2009 a 2010. Přes změnu pořadí zůstávají tři hlavní země Irák, Afghánistán a Srbsko na prvních příčkách. Značný nárůst zaznamenaly během jednoho roku srbské žádosti o azyl (z 1 981 na 6 592) a také afghánské (z 3 375 na 5 905). Zatímco se Turecko propadlo v roce 2010 o několik míst níže, i přestože počet

žádostí klesl pouze o jednu stovku. Bylo předběhnuto Iránem, Makedonií, Sýrií a Somálskem. Tyto země (kromě Iránu) ještě rok předtím v první desítce nebyly. Naproti tomu Vietnamci a Rusové patří k nejčastějším žadatelům o azyl v obou letech.

Graf 13: **Žadatelé o azyl podle země původu v Německu v roce 2009**

Graf 14: **Žadatelé o azyl podle země původu v Německu v roce 2010**

Zdroj: UNHCR: *Asylum Levels and Trends in Industrialized Countries 2010* [on-line], s. 34 a 36. Vlastní zpracování.

Tabulka 3 charakterizuje současný stav cizinců v Německu k lednu 2011. Podle UNHCR jsou cizinci řazeni do různých kategorií jako např. uprchlíci, žadatelé o azyl atd. Počet cizinců znamená, kolik jich v zemi přibylo v roce 2010, tzn. téměř 700 tisíc.

Tabulka 3: **Stav cizinců v Německu (leden 2011)**

Stav cizince	Počet
Uprchlíci	594 269
Žadatelé o azyl	51 991
Vrácení uprchlíci	0
Vnitřně přesídlené osoby	0
Vrácené vnitřně přesídlené osoby	0
Osoby bez státní příslušnosti	7 920
Ostatní	16 282
Celkem v roce 2010	**670 462**

Zdroj: UNHCR: *Germany - Statistical Snapshot* [on-line]. Vlastní zpracování.

Tabulka 4 dokumentuje počet příchozích cizinců ve vybraných letech od roku 2000. Statistika dokazuje, že jejich stav se liší maximálně o 100 tisíc a v průběhu kolísá. Tyto počty se současná vláda snaží omezovat přísnější imigrační a azylovou politikou a vyhlašováním „stropů".

Tabulka 4: **Imigrace v letech 2000 - 2009 (vybrané ročníky)**

Rok	Počet příjezdů
2000	841 158
2003	768 975
2005	707 352
2007	675 641
2009	721 014

Zdroj: STATISTISCHES BUNDESAMT DEUTSCHLAND: *Population - Migration* [on-line]. Vlastní zpracování.

3.3 Znovusjednocení a politické změny od 90. let do současnosti

„Spolková republika není přistěhovaleckou zemí." (ŠNAIDAUF, J., 2005) Tato zásada zaznívala ještě v 90. letech od všech politických (konzervativních) stran. *„Spolkový prezident Richard von Weizsäcker vyzval k již dávno potřebné reformě udělování státní příslušnosti. Mělo k ní však dojít teprve v dobách červeno-zelené koalice v roce 2000." (WOLFRUM, E., 2008, s. 411)* Po roce 1992 veřejné diskuse a politická

opatření zaznamenala obrat ve veřejném mínění převážné většiny Němců, které se začalo odklánět od xenofobie, etnocentrismu a rasových předsudků, o čemž svědčily volební výsledky či ankety.[69]

3.3.1 Helmut Kohl

(předseda CDU 1973 – 1998, spolkový kancléř 1982 – 1998)

První volby do spolkového sněmu v prosinci roku1990 vyhrála již vládnoucí křesťansko-liberální koalice a obdržela téměř 55 %.[70] *„V novém kabinetě zasedli jen tři ministryně a ministři z bývalé NDR, mezi nimi Angela Merkelová, jíž připadl resort pro ženy a mládež. Helmut Kohl, „kancléř jednoty" a klíčová postava přechodu o bonnské k berlínské republice, se nacházel na vrcholu své moci."(WOLFRUM, E., 2008, s. 358 – 359)* Po znovusjednocení se prvním krokem Kohlovy vlády stalo znovu-uspořádání národní identity, nikoliv však cestou pěstování pozitivních představ o tom, co znamená být Němec, ale raději zabráněním ne-Němců přicházet do nového většího státu.[71]

Pravicové skupiny a extremistické strany jako Republikánská strana po znovusjednocení propagovaly např. drastické snížení žadatelů o azyl, cizinců a také etnických německých přesídlenců, kteří bránili ekonomickým zájmům, národní suverenitě či procesu sebeurčení německého národa. Pravé křídlo používalo xenofobní a etnocentrické nebo rasové slogany. Teprve nárůst násilných žhářských akcí v letech 1991 – 1992 způsobily pochyby o politické stabilitě SRN. Vlna silných domácích i zahraničních protestů, které ohrožovaly image země i v zahraničí, způsobila, že politické instituce začaly reagovat. Političtí vůdci debatovali o reformě Ústavy (1949), ale politický signál pro veřejnost byl stále nejednoznačný. Namísto vytváření povědomí o otázkách cizinců se vláda zaměřila na „technická" řešení a sliby. Díky debatě o azylové krizi se poukázalo např. na zdlouhavé a nákladné soudní procesy, náklady na správu, bydlení a stravu.[72] Křesťansko-liberální koalice nebyla dostatečně schopna potlačit odpor veřejnosti. Zastánci přistěhovalectví argumentovali tím, že kompenzuje nízkou německou porodnost, a proto Německo potřebuje imigranty asimilovat. Po dlouhé a frustrující

---

[69] KURTHEN, H., s. 928.

[70] Křesťansko-liberální koalice obdržela 54,8 % hlasů, z toho na CDU/CSU připadlo 43,8 % a na FDP 11 %. Sociální demokraté získali 33,5 %.[70] Zelení obdrželi pouze 3,8 %. *(Wolfrum, E., s. 358 - 359)*

[71] MUSHABEN, J., s. 79.

[72] KURTHEN, H., s. 927.

domácí politické bitvě konzervativně-liberální koalice s opozicí v podobě sociálních demokratů nalezla kompromis v zimě 1992 a na jaře 1993.[73]

V květnu 1993 byl rozšířen Čl. 16 (*„politicky pronásledované osoby požívají právo azylu“[74]*) a nově přijat Čl. 16a. (týkající se „bezpečné třetí země“ a „bezpečné země původu“). *„Již jeden rok po vstupu zákona v platnost poklesl počet žadatelů o azyl o 66 %.“ (WOLFRUM, E., 2008, s. 411)*

Ve stejném roce byl předložen návrh Přistěhovaleckého zákona Zelenými a Sociálně demokratickou stranou (SPD), který se však nesetkal s podporou ostatních konzervativních stran. „*Po Azylovém kompromisu ustoupila diskuse do pozadí a v centru pozornosti zůstal pouze problém naturalizace a zvláště dvojího občanství. Ačkoli mnozí poukazovali na to, že je ve státním zájmu udělat z cizinců plnoprávné občany, i když se nechtějí či nemohou vzdát původního občanství, tyto návrhy se neprosadily vzhledem k hrozícím právním a sociálním obtížím.“ (ŠNAIDAUF, J., 2005)*

Kohlova vláda padla v roce 1998. *„Mnoho Němců patrně také pociťovalo „únavu z Kohla“ po 16 letech jeho působení v v čele vlády.“ (WOLFRUM, E., 2008, s. 406)* Kohla vystřídal ministerský předseda Dolního Saska a člen SPD Gerhard Schröder.[75]

3.3.2 Gerhard Schröder

(předseda SPD 1999 – 2004, spolkový kancléř 1998 – 2005)

„Gerhard Schröder prohlásil na adresu uvedené zásady odmítající přistěhovalectví, že „absurdním důsledkem je, že počet přistěhovalců není limitován, nýbrž naopak, výslovně se rezignuje na každý pokus o řízení imigrace, protože jakákoliv přistěhovalecká politika by byla přiznáním, že Spolková republika přeci jen je přistěhovaleckou zemí.“ (ŠNAIDAUF, J., 2005)

Schröder se snažil o řízení imigrace, bohužel se setkal s negativním postojem ze strany CDU/CSU. *„Nezměněn zůstal rovněž určující význam pokrevního původu (ius sanguinis) pro přiznávání občanství narozeným dětem. Až v roce 1999 byl částečně zaveden princip teritoriální (ius soli), automaticky nabízející německé občanství dětem*

[73] KURTHEN, H., s. 921.
[74] WOLFRUM, E., s 411.
[75] SPD se díky 40,9 % hlasů poprvé od roku 1972 stala nejsilnější stranou v Německém spolkovém sněmu. CDU/CSU docílila s 35,1 % druhého nejhoršího výsledku v historii SRN. Zelení si podobně jako již v roce 1994 uhájili třetí místo a se 6,7 % hlasů se umístili před FDP (6,2 %).“(*Wolfrum, E, s. 406)*

cizinců, byť pod podmínkou dostatečně dlouhé předchozí doby pobytu jejich rodičů v SRN." (ŠNAIDAUF, J., 2005)

Schválení Anti-diskriminačního zákona se mělo stát jasným signálem pro přistěhovalce v zemi, že německé politické strany podporují jejich ochranu. Také to mělo být znamení, že získají rovnocenný přístup ke vzdělání a práci, vstup na otevřený trh služeb a bydlení. Červeno-zelená koalice navrhla Anti-diskriminační zákon (Gesetz zu Verhinderung von Diskriminierungen im Zivilrecht) na základě plánu ze strany EU. Krátce před předložením zákona do parlamentu na přelomu roku 2001/2002 vládnoucí strany tento návrh stáhly, i přestože jeho podání bylo součástí koaliční dohody mezi vládnoucí Stranou zelených a sociálně-demokratických stran z roku 1998. Toto rozhodnutí bylo ovlivněno blízkostí federálních voleb a možností, že by návrh neprošel senátem (blokace ze strany konzervativních stran).[76]

I přes nutnost řízené imigrace se koalice Křesťansko-demokratická unie/ Křesťansko-sociální unie (CDU/CSU) snaží o schválení co nejužší integrační normy, tzn. integrovat cizince i do životního stylu majoritní společnosti v Německu (tzv. Leitkultur – německá „návodná" kultura).[77] I přes vládní neshody v této oblasti, začalo být čím dál tím víc zřejmější, že se Německo bez přistěhovalců v budoucnu neobejde. Postupně se připravovaly návrhy na novou legislativu, jejímž autorem byl ministr vnitra Otto Schily (SPD)."[78] *„Jedním z hlavních projektů byla novelizace práva na německou státní příslušnost platného od roku 1913. Za pomoci FDP bylo právo reformováno, a tak se uvolnila cesta k dvojímu občanství pro děti cizinců, kteří již dlouho žijí v Německu. Komise pod vedením bývalé předsedkyně spolkového sněmu Rity Süssmuthové (CDU), která si za své aktivity vysloužila ostrou kritiku vlastní strany. Süssmuthová vypracovala paralelně směrnice pro budoucí přistěhovaleckou politiku. Po dlouhém úsilí se v červnu 2004 konečně podařilo dojednat přistěhovalecký zákon." (WOLFRUM, E., 2008, s. 402 – 403)*

Žádné změny neproběhly až do září roku 2005, kdy došlo na předčasné volby do spolkového sněmu. Červeno-zelená koalice v nich propadla (SPD 34,2 % a Zelení 8,1 %), CDU/CSU s kandidátkou Angelou Merkelovou získalo 35, 2 %. *„Nakonec nebylo jiné rozumné cesty než Velká koalice pod vedením Angely Merkelové, ovšem i odchod Gerharda Schrödera byl nevyhnutelný." (WOLFRUM, E., 2008, s. 402 – 403)*

[76] MÜLLER, C., s. 439.
[77] ŠNAIDAUF, J., tamtéž.
[78] tamtéž.

3.3.3 Angela Merkelová

(předsedkyně CDU od 2000, spolková kancléřka od 2005)

Východní Němka Angela Merkelová vedla „Velkou koalici“[79] v roce 2005. Merkelová představila odvážnou strategii týkající se integrace menšin potomků přistěhovaleckého původu. V roce 2005 zdůrazňovala 3 oblasti, ve kterých musí v rámci CDU/CSU dojít k modernizaci:

1. demografické změny,
2. potřeba nové struktury pro podporu rodin,
3. holistický přístup k integraci přistěhovalců.[80]

Touto cestou se vydal také berlínský starosta Klaus Wowereit (SPD), který svolal první Integrační summit v červnu 2006, kancléřka otevřela první Národní integrační summit o měsíc později. Další summit v červenci 2007 přinesl Národní integrační plán jako základní úkol pro celou společnost. Třetí summit v listopadu 2008 signalizoval vydání první oficiální zprávy o pokroku. Partnery v této implementaci se staly jednotlivé spolkové země, komunální úřady, zaměstnavatelé, sociální organizace, vzdělávací instituce, různé skupiny a etnické asociace. Merkelová přistoupila k trvale udržitelné integraci jako k experimentu vyžadujícího racionální jednání.[81]

Merkelová vidí všechny tyto body jako „léky“ na národní kritický nedostatek hi-tech pracovníků a hrozící fiskální zatížení v oblasti vyplácení důchodů. Vznesla také požadavek na „baby boom“.[82]

V roce 2008 odhlasoval spolkový kabinet pod vedením Angely Merkelové nové iniciativy a plány, které by vyřešily nedostatek odborníků. Tento nový plán je založen na společném úsilí a spolupráci mezi spolkovými zeměmi, firmami, organizacemi, podniky a dalšími aktéry. Hlavními 3 oblastmi změn jsou tyto:

1. zlepšení vzdělávacího systému (vzdělávací politika)
2. usnadnění podmínek pro „využívání“ zahraniční pracovní síly (přistěhovalecká politika)

---

[79] Velká koalice byla následkem výsledků předčasných voleb do spolkového parlamentu v září 2005. Ty vyvolal Gerhard Schröder tím, že spolkový parlament požádal o vyslovení nedůvěry poté, kdy jeho strana SPD neuspěla ve volbách do zemského parlamentu Severního Porýní-Vestfálska v květnu 2005. *(Wolfrum, E., s. 402 - 403)*

[80] tamtéž, s. 85.

[81] MUSHABEN, J., s. 85.

[82] tamtéž, s. 85.

3. zlepšení v oblasti zaměstnávání určitých skupin obyvatelstva, tj. mládež, ženy, staří lidé a osoby přistěhovaleckého původu (politika pracovního trhu).[83]

Tabulka 5 dokládá, že Německo je opravdu přistěhovaleckou zemí a čím dál tím více se jí stává, neboť se v roce 2010 dostala již na třetí místo v žebříčku největších imigrantských zemí po USA a Francii z původně 6. místa v roce 2006. Postupně tedy předběhlo Švédsko, Kanadu, VB a Itálii.

Tabulka 5: **Změny v žebříčku největších imigrantských zemí během let 2006 - 2010**

Země	2006	2007	2008	2009	2010
USA	1	1	1	1	1
Francie	2	3	3	2	2
Německo	**6**	**7**	**7**	**5**	**3**
Švédsko	4	2	6	6	4
Kanada	5	4	2	3	5
VB	3	5	4	4	6
Itálie	12	8	5	7	14

Zdroj: UNHCR: *Asylum Levels and Trends in Industrialized Countries 2010* [on-line], s. 9. Vlastní zpracování.

[83] RAHNER, S.: *Fachkräftebedarf und Zuwanderung: Geschichte und Perspektiven*. 50 Jahre Anwerbeabkommen mit der Türkei. Aus Politik und Zeitgeschichte. 61. Jahrgang, 43/2011, 24. Oktober 2011, s. 23 - 33. Beilage zur Wochenzeitung Das Parlament. ISSN 0479-611 X.

4 AZYLOVÁ POLITIKA

„Model, který se zhruba do poloviny 90. let minulého století praktikoval v Německu, předpokládal, že etnicky a kulturně cizí přistěhovalci se nikdy nemohu stát příslušníky německého národa. Německý přístup se ale změnil na konci 90. let, mimo jiné díky tomu, že si Němci uvědomili, že návrat de facto usazených přistěhovalců není možný a že si liberální stát nemůže dovolit trvale diferencovat práva a povinnosti svých obyvatel na základě původu či etnické příslušnosti. Tím se i před Němci otevřela otázka vhodného modelu integrace.“ (BARŠOVÁ, A., 5/2006, s. 7 – 9)

4.1 Události před vznikem azylové politiky

Hlavní myšlenky současné verze německého občanského práva lze vysledovat do 19. století, kdy pojmy jako území, stát a národ utvářely etnicko-homogenní vnímání společnosti založené na jednotném jazyku, historii, původu, morálních principech, sociálních hodnotách a dalších společných znacích. Budování národního státu na základě kultury předpokládalo, že hlavně etnicko-kulturní a rodové vazby by měly tvořit základy politické moci.[84]

Teprve roku 1842 (díky národnímu obrození) přešlo Prusko ze starého feudálního systému, založeném na místě narození a bydlišti, k **systému rodu**. Německé císařství upřednostnilo princip předků, který byl pak znovuobnoven v novém říšském zákoně v roce 1913, který je stále platný s určitými změnami až dodnes. Ačkoliv národní socialisté právo podle původu rodičů znovu „připomněli“ v norimberských zákonech z roku 1935, liberální tvůrci německé poválečné ústavy v letech 1948 – 1949 tento zákon (určující původ podle **místa narození**) nezrušili. Poválečná politika SRN neměla oproti původní politice Bismarcka a Hitlera v úmyslu poněmčovat takové množství „ne-Němců“, např. se zabraňovalo automatickému přidělování státního občanství osobám narozeným na německém území. Také cizinci žijící v Německu byli považováni za osoby jiného státu nebo národa. Pouze v případě, že dokázali jejich vůli k asimilaci, jazyku a kultuře německého lidu, mohli zažádat o německé státní občanství. Spolková republika byla založena na dvou principech:

[84] KURTHEN, H., s. 929.

- **právo krve** - občanství dle původu rodičů, kteří jsou příslušníci daného státu (ius sanguinis),
- **právo místa** (ius domicilii).[85]

Děti, jejichž alespoň jeden z rodičů měl německé občanství bez ohledu na rasu, etnikum, pohlaví a další kritéria, byly považovány za Němce mající právo získat občanství jako jejich rodiče. Rodiny pocházející z předválečných východoněmeckých oblastí nebo osoby považované za etnické Němce ve východní Evropě získali také německé občanství na základě Kompenzačního aktu podle Čl. 116 Ústavy. Občanství také mohlo být získáno přes adopci ze strany německých rodičů nebo v rámci procesu získání státního občanství (podle práva místa pobytu).[86]

4.2 Vývoj azylové politiky a její tvorba

Počátek politické debaty o zneužívání azylové politiky předznamenal fakt, že Turci představovali 54 % (1980) všech žadatelů o azyl ve srovnání s dřívějšími cca 9 % (1976). Od 70. let dochází ke změnám ve vývoji azylové politiky, nejprve zde byla snaha zkrátit azylové řízení (zrušit odvolací soudní instance) a posílit rozhodovací pravomoci jednotlivých cizineckých úřadů. Dále došlo k omezením v oblasti pobytu uprchlíků v Německu (sběrné tábory) a začaly cílené tlaky přimět uprchlíky k dobrovolnému návratu do vlasti (finanční pobídky). Navíc vstoupit na pracovní trh bylo možné nejdříve po 2 letech, poté po 5 letech.[87] *„Politický diskurs se až do 90. let nesl ve znamení „ekonomických uprchlíků“ či „uprchlíků chudoby“.“ (ŠNAIDAUF, J., 2005)*

Od roku 1990 se politický, ekonomický a demografický rozvoj odvíjel od politické debaty o státním občanství a jeho získávání v procesu naturalizace. Nerovné postavení cizinců je patrné na členských zemích EU, jejichž občané mají výhody, zatímco práva ostatních cizinců jsou zanedbatelná. Tato privilegia německou společnost rozdělují, na jedné straně vzbuzují vztek právě mezi ostatními přistěhovalci a na straně druhé vyvolávají anti-imigrační nálady mezi Němci. Příchod mnoha etnických Němců z východní Evropy a bývalého SSSR vytvořilo dvě skupiny „cizích Němců“ s politickými právy a těmi druhými „rodilými Němci“ bez těchto práv. Celkem 2 milionů jedinců

[85] KURTHEN, H., s. 929.
[86] tamtéž, s. 930.
[87] ŠNAIDAUF, J., tamtéž.

žádalo o azyl mezi lety 1990 a 2000. Jejich počet podstatně vzrostl po roce 1990, ale postupně klesal po zavedení restriktivních politik v roce 1993.[88]

Existují 3 aspekty nové německé „politiky občanství“:

1) právo místa

Osoba narozená v Německu cizincům, kteří žijí v zemi legálně alespoň 8 let, získá automaticky německé státní občanství. Podle Čl. 116 Ústavy se v kategorii „Němec“ řadí nejenom občané, ale také osoby německého etnického původu (deutsche Volkszugehörige), kteří v Německu nežijí a nejsou jeho občany.[89]

2) zamítnutí dvojího občanství

Děti narozené v Německu cizincům smí být držiteli dvojího občanství pouze do věku 23. Po jeho dosažení se musí rozhodnout, které z nich si ponechají (tzv. Optionsmodell). Praxe však dokazuje, že určitá míra tolerance dvojího občanství existuje. Například v roce 1993 40 % (30 tisíc) z celkového počtu „naturalizovaných“ stále mělo dvojí občanství.[90]

3) zavedení integračních testů v procesu naturalizace[91]

Tabulka 6 ukazuje vývoj naturalizačního procesu, tedy získávání státního občanství. Z tabulky vyplývá, že procento cizinců, které jej získá, je opravdu nízké a od roku 1995 se téměř nemění. Nečekaný nárůst přišel v roce 2000 a od Přistěhovaleckého zákona (2005) má opět klesající a konstantní tendenci.

Tabulka 6: **Naturalizace ve vybraných letech**

Naturalizace (% z celkového počtu cizinců)	**1995**	**2000**	**2005**	**2007**	**2008**	**2009**
	1	2,6	1,7	1,7	1,4	1,4

Zdroj: *Recent Changes in Migration Movements and Policies (Country Notes) – Germany* [on-line], rok 2009 a 2010, s. 2.

Tabulka 7 ukazuje vývoj v počtech žadatelů v jednotlivých letech od roku 1995 až do roku 2009 na tisíc obyvatel. Trend je značně klesající, v posledních letech zůstával

[88] ANIL, M., s. 446.
[89] tamtéž, s. 448.
[90] tamtéž, s. 449.
[91] Do roku 1990 byl naturalizační proces velmi slabý. Státní politika naturalizaci nepodporovala. *(tamtéž, s. 449*)

neměnný, přesto 0,3 žadatelů na tisíc obyvatel představuje značný pokles oproti druhé. polovině 90. let.

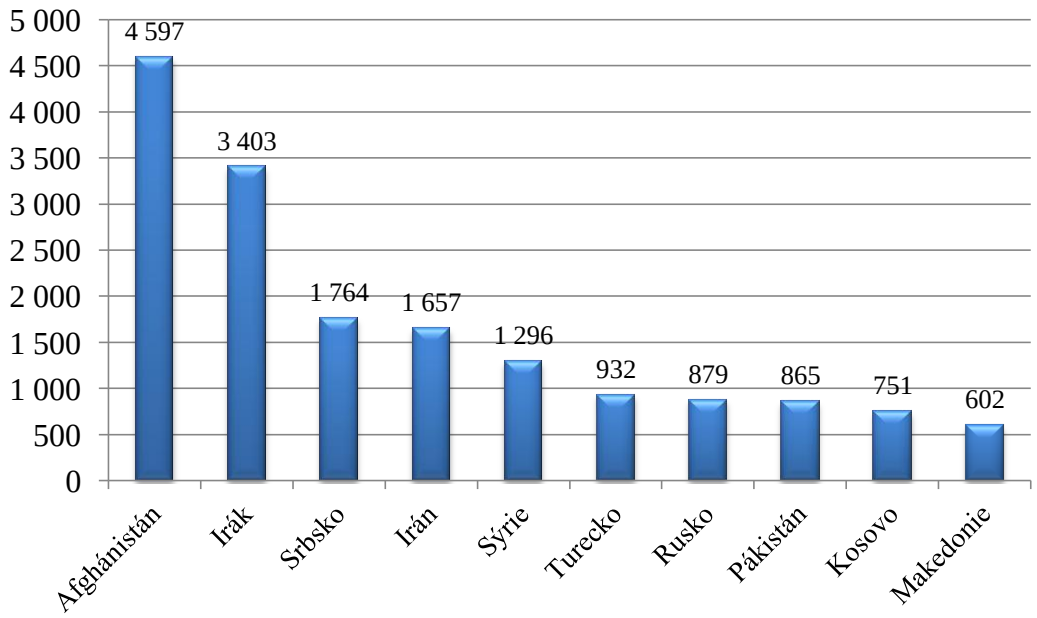
Tabulka 7: **Žadatelé o azyl ve vybraných letech na 1 000 obyvatel**

Žadatelé o azyl (na 1 000 obyvatel)	**1995**	**2000**	**2005**	**2007**	**2008**	**2009**
	2	1	0,4	0,2	0,3	0,3

Zdroj: *Recent Changes in Migration Movements and Policies (Country Notes) – Germany*, rok 2009 a 2010 [on-line], s. 2. Vlastní zpracování.

Současný přehled zemí, ze kterých přicházejí žadatelé o azyl, přináší Graf 15 s čerstvou statistikou z první poloviny roku 2011. Opět se na první místa řadí země jako Afghánistán (4 597), Irák (3 403) a Srbsko (1 764) s Iránem (1 657). Zůstává také Turecko (932) a Rusko (879) ale již v daleko menších počtech v řádech stovek žádostí. Důvodem, proč v posledních letech přibývá žádostí právě ze zmíněných zemí, je jejich politická nestabilita, nevyhovující životní podmínky, války, nedemokratické zřízení (v případě Afghánistánu, Iráku a Iránu). Zatímco např. životní úroveň i pracovní trh v Turecku i Rusku v posledním desetiletí zaznamenal výrazné zlepšení.

Graf 15: **Žadatelé o azyl v období leden - červenec 2011**

Zdroj: STATISTISCHES BUNDESAMT DEUTSCHLAND: *Wanderungsmonitoring: Migration nach Deutschland* [on-line]. Vlastní zpracování.

4.2.1 Získávání státního občanství

Německé právo rozlišuje mezi dvěma možnostmi získání státního občanství, první je díky partnerově německému občanství (nebo skrz adopci), druhým typem je podání žádosti a následný proces. Ve druhém případě mají úřady větší volnost při jejich odmítání. Mezi lety 1973 a 1994 30 % z celkového 1,4 milionu žádostí o občanství vycházelo z procesu a pouze dvě třetiny díky partnerům. V současné době je roční míra získání státního občanství okolo *3 % ze 7 milionů cizinců žijící v Německu*[92].[93]

Získání státního občanství vychází z přání jedince v Německu zůstat dobrovolně, zahrnuje základní znalost práva a občanských demokratických základů Spolkové republiky, aktivní znalost německého jazyka, minimálně 10 let pobytu v zemi, jistou práci, právní způsobilost a čistý trestní rejstřík. Němečtí úředníci hájí svou politiku s argumentem, že získání státního občanství by mělo stát až na samém konci úspěšného integračního procesu. Celé Německo se však s tímto názorem neshoduje, neboť cizinci a jejich potomci si ve většině případů chtějí ponechat své původní občanství. Nicméně kritika se opírá o spornou otázku „přesidlovacího programu“, který dokazuje snahu znovu poněmčovat etnické Němce, kteří si v mnoha případech zachovali pouze nízkou kulturní a jazykovou vazbu s Německem.[94]

Což také dokazuje anketa, ve které méně než 10 % všech cizinců mělo zájem žádat o německé občanství. Skutečností zůstává, že mnoho starších přistěhovalců se o něj žádat zdráhá, protože cítí silnou vazbu s jejich vlastní kulturou, jazykem, náboženstvím, včetně pocitu národní hrdostí. Tento nezájem také může být reakcí na zkušenosti s negativním postojem Němců k cizincům. Otázka získání německého občanství se jeví jinak pro II. a jinak pro III. generaci pracovních migrantů, kteří se narodili a vzdělávali v Německu (jejichž většina se kloní k asimilaci do německé společnosti).[95]

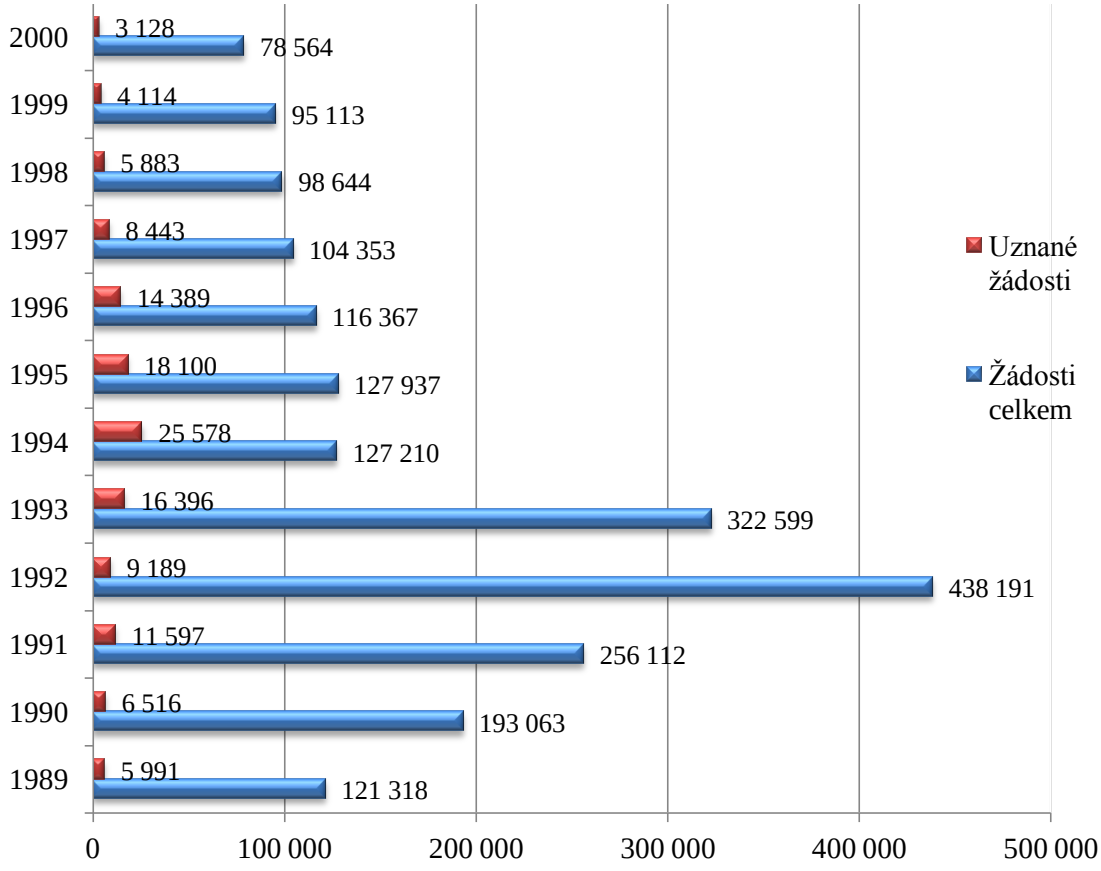
V roce 1995 debata o imigračním právu prodloužila poslední termín podávání žádostí o občanství (původně do konce roku 1995) a došlo k urychlení reformy upravující předpisy týkající se získávání státního občanství. Například konzervativní strany, které až doposavad blokovaly snahy ostatních politických stran, začaly podporovat získávání státního občanství všech nově narozených dětí. Další návrhy na rozšíření práv podle místa bydliště znamenaly, že v roce 1991 bylo z 27 295 žádostí o získání dvojího nebo

[92] Ve srovnání s 6 % v USA a 8 % v Nizozemsku v období 1994 – 1995. *(Kurthen, H., s. 932)*
[93] KURTHEN, H., s. 932.
[94] tamtéž, s. 921.
[95] KURTHEN, H., s. 932.

mnohonásobného občanství vyhověno přes 6 tisícům. Okolo 60 % těchto žádost se týkala občanů tureckého původu, 20 % polského a občanů bývalé Jugoslávie. Těch, kterým připadlo pouze německé občanství, bylo 40 % z bývalé Jugoslávie a Polska, okolo 20 % z bývalého Československa a Turecka.[96]

Graf 16 přehledně demonstruje celkový počet podaných žádostí v letech 1989 - 2000, jehož nárůst je patrný od znovusjednocení, ale vrcholů dosáhl v roce 1992 a 1993 během občanské války v Jugoslávii a přílivu imigrantů z bývalého SSSR. Po reformě Ústavy v roce 1993 počet podaných žádostí klesá a tento trend zůstává po celá 90. léta. Naproti tomu počty uznaných žádostí tvoří jen nepatrné množství z celkově podaných, tato procenta ukazuje Graf 17. Největší procento uznaných žádostí připadlo na roky 1994 (7,3%), 1995 (9 %) a 1993 (7,4 %). Nejnižší hranice bylo dosaženo v roce 1993, kdy došlo k reformě Ústavy (3,2 %) a v letech 1999 a 2000 (3 %).

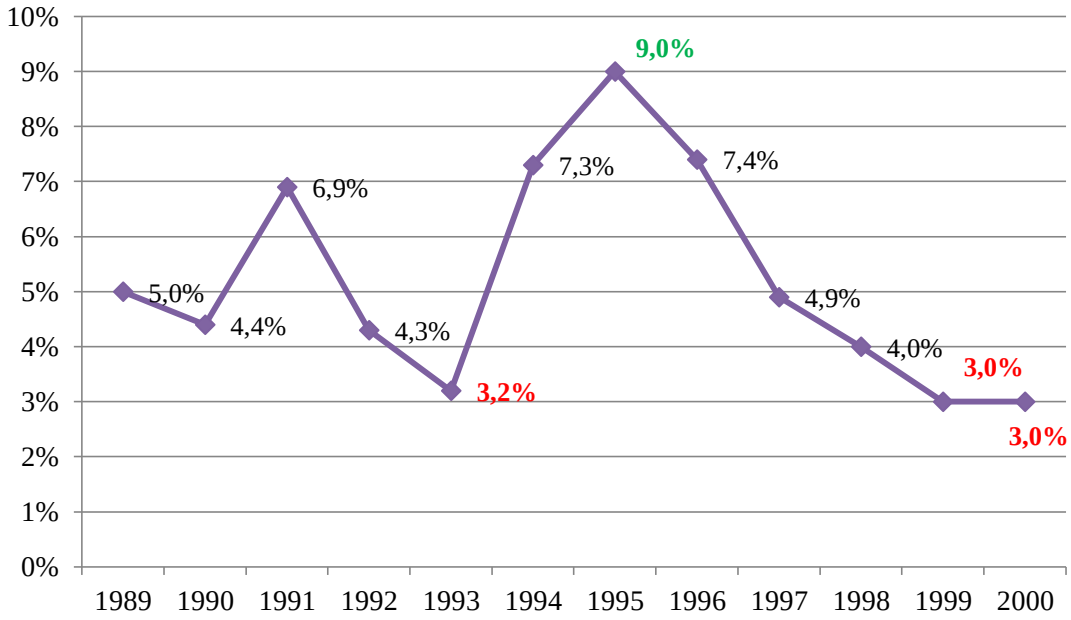
Graf 16: **Uznávání žádostí v letech 1989 - 2000**

Zdroj: ANIL, M.: *The new German citizenship law and its impact on German demographics: research notes* [on-line], s. 447. Vlastní zpracování.

[96] KURTHEN, H., s. 933.

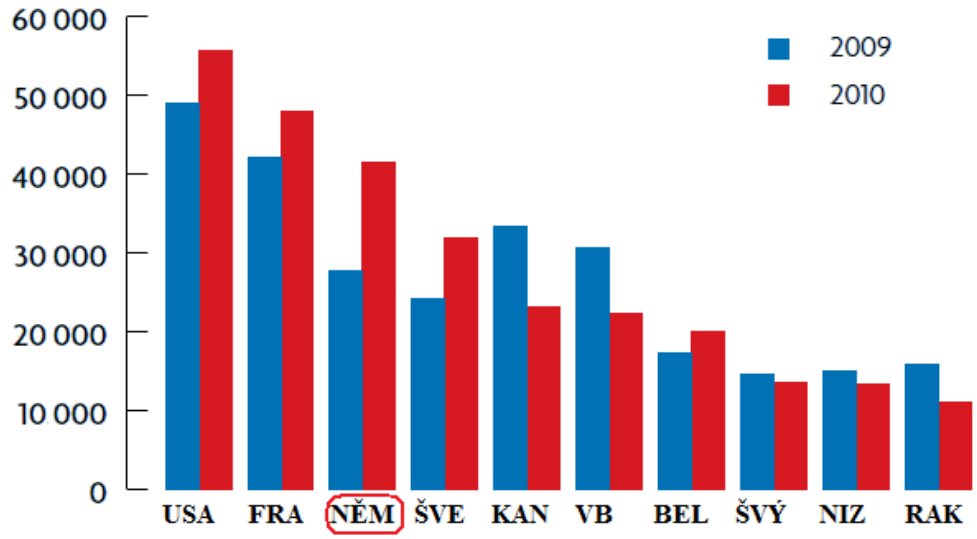
Graf 17: **Míra uznání žádostí o azyl v letech 1989 - 2000**

Zdroj: ANIL, M.: *The new German citizenship law and its impact on German demographics: research notes* [on-line], s. 447. Vlastní zpracování.

Graf 18 srovnává ostatní přistěhovalecké země, kde se Německo ocitlo na 3. místě za USA a Francií v počtu schválených žádostí o azyl v roce 2010, což je posun o 2 příčky oproti předchozímu.

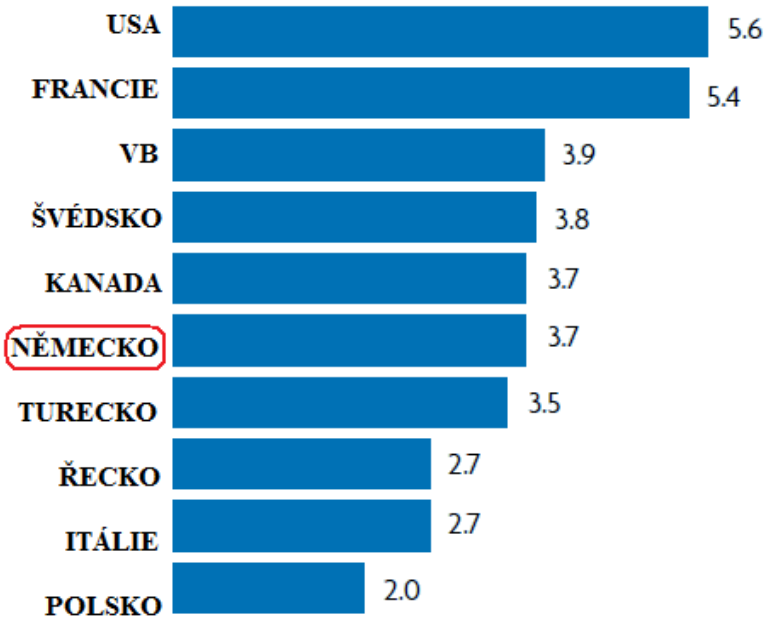
Graf 18: **Počet schválených žádostí o azyl v letech 2009 a 2010**

Zdroj: UNHCR: *Asylum Levels and Trends in Industrialized Countries 2010* [on-line], s. 7.

Graf 19 vyjadřuje, kolik připadne cizinců na HDP na hlavu ročně v $ v letech 2006 a 2010, Německo je spolu s Kanadou na 5. místě v žebříčku.

Graf 19: **Žadatelé o azyl vyjádření v HDP/hlavu/rok v největších imigrantských státech (v $) 2006 - 2010**

Zdroj: UNHCR: *Asylum Levels and Trends in Industrialized Countries 2010* [on-line], s. 10.

4.2.2 Rozdílné přístupy vůči EU občanům

Okolo 1,87 milionů EU obyvatel žilo v Německu v roce 2000 (5,42 milionů z ostatních zemí). Ti mají daleko větší politická a ostatní práva než ostatní z jiných zemí. Občané EU získají trvalý pobyt v Německu, pokud zde žijí alespoň 5 let a mají základní znalosti němčiny, dostačující bydlení a nejsou závislí na německém sociálním systému. Děti mladší 16 let nepotřebují povolení k pobytu. Obyvatelé EU také nepotřebují pracovní povolení a smí volit v místních volbách (podle Maastrichtské dohody).[97] Občané EU nyní nespadají do Cizineckého práva, ale práva EU. Platí pro ně odlišná pravidla v oblasti práce, pobytu a politické účasti v závislosti na délce jejich pobytu, občanství, rodinném stavu a pracovnímu vztahu. Občané z EU nepotřebují ani pracovní povolení ani povolení k pobytu. Podle rozhodnutí z roku 1995 občané EU mají plné volební právo. Nicméně snaha dvou federálních států zaručit cizinců ze zemí mimo EU jejich volební právo neprošla ve volbách v roce 1989 kvůli námitkám Německého ústavního soudu a nedostatku politické vůle. Přesto mnoho obecních úřadů toto právo cizincům zajistilo v místních volbách v roce 1994.[98]

[97] ANIL, M., s. 445 a 446.
[98] KURTHEN, H., s. 931.

Také cizincům pocházejícím z přidružených zemí EU (např. z Turecka) jsou poskytnuty výjimky. Turci obdrží omezené pracovní povolení po 4 letech pobytu, zatímco ostatní žadatelé musí čekat 8 let. Dále cizinec, jehož manžel/ka pochází z Německa, čeká pouze 5 let do procesu zdomácnění nebo pouze 3 roky v případě, že rodinný člen pochází z německy mluvící země nebo oblasti (např. z Rumunska, Itálie, Švýcarska, Rakouska, Belgie nebo Dánska). Děti, které se nenarodily v Německu, ale byly německými rodiči adoptovány, automaticky německé občanství získávají. I přesto jako důsledek doktríny nebýt přistěhovaleckou zemí má Německo srovnatelně nejnižší úroveň v počtu cizinců, kteří získali německé státní občanství.[99]

Anti-diskriminační zákon

Článek 13 z Amsterodamské smlouvy stanovuje, že všechny členské státy EU musí schválit do července roku 2003 anti-diskriminační zákon. V roce 1996 Německo podepsalo smlouvu *UNHCR – Obecné doporučení č. 20: Nediskriminační uplatňování práv a svobod*[100] vylučující rasismus. V červnu a listopadu roku 2000 Evropská rada uveřejnila rámec pro národní anti-diskriminační legislativu členských států EU obsahující kroky potřebné pro boj s diskriminací z rasových nebo etnických důvodů v oblasti zaměstnání, vzdělání, sociální včetně veřejného přístupu ke zboží a službám (např. pronájem bytů). Tyto direktivy nařízené EU specifikují, že členské státy musí tato pravidla převzít do července 2003.[101]

4.3 Právní zakotvení

Přísná azylová opatření v souvislosti s imigrační politikou nebyla dlouhodobě realizovaná, dlouhotrvající proces přijímání azylových žádostí či další individuální námitky nedokázaly dostatečně uspokojit poválečnou realitu, tedy celosvětový pohyb uprchlíků. Taktéž se nedalo zabránit zneužití těchto procesů. Azylové právo bylo využíváno jako substituční prostředek pro vstup do západního Německa bez víz.[102]

[99] KURTHEN, H., s. 931.
[100] General Recommendation No. 20: Non-discriminatory implementation of rights and freedoms (Art. 5) - 15.03.1996. *(Office of the High Commissioner for Human Rights* [on-line] [cit. 20. 10. 2011])
[101] MÜLLER, C, s. 436.
[102] KURTHEN, H., s. 925.

4.3.1 Před znovusjednocením

Po 2. světové válce je nejdůležitějším právním dokumentem Základní zákon neboli **Ústava** (Grundgesetz, 1949), která se zaměřila především na definování „Němce" a vypořádáním se s poválečným návratem vlastního obyvatelstva zpět do Německa. **Článek 16 – Udělení občanství** říká, že žádný Němec nesmí být připraven o jeho občanství. Ke ztrátě může dojít pouze při porušení zákona a proti vůli osoby pouze v případě, že není bez státní příslušnosti. Dále je zde významný **Článek 116 – Definice Němce** pojednávající o navrácení občanství. Za Němce je považována osoba, která „vlastní" německé občanství nebo osoba přijata na území v rozsahu německých hranic bývalé Německé Říše k 31. 12. 1937 a jako uprchlík nebo vyhnanec německého původu a jeho manžel/k a potomek této osoby. Dále jsou Němci ti, kteří byli mezi 30. lednem 1933 a 8. květnem 1945 zbaveni německého občanství z politických, rasových nebo náboženských důvodů, a jejich potomci, mají právo na jeho obnovení a jsou vnímáni jako by nikdy toto občanství nepozbyli v případě, že se usídlili v Německu po 8. květnu 1945.[103] Dále se Ústavě podrobněji věnuji v souvislosti s její reformou v roce 1993 v části po znovusjednocení.

Dalším zákonem upravující přistěhovalectví je **Spolkový zákon o vysídlencích** (Bundesvertriebenengesetz) z roku 1953, podstatný je především jeho **Článek 6**. Ten definuje německý národ jako ty lidi, kteří se zavázali v jejich vlastech k němectví (Deutschtum) tím, že je tento jejich závazek podpořen takovými skutečnostmi, jako je původ, jazyk, výchova nebo kultura.[104]

V 60. letech pak přichází **Cizinecký zákon** (Ausländergesetz, 1965), který upravuje proces naturalizace a reguluje pracovní povolení a povolení k pobytu hostujících pracovníků. Neposkytoval ale žádná práva těmto dočasným zaměstnancům a nechal je na „milost" státu. V této formě zůstal zákon nezměněn dalších 25 let.[105]

V 70. letech jsou vytvořena určitá **nařízení k procesu zdomácňování cizinců** (Einbürgerung, 1977, reforma, 1987), která shrnují hlavní státní ideologii týkající se tohoto procesu během 70. a 80. let. Opačná situace nastala v případě etnických Němců

[103] DEUTSCHER BUNDESTAG: *Basic Law for the Federal Republic of Germany* [on-line] [cit. 6. 9. 2011], October 2010, s. 114 (Article 16) a s. 23 a 24 (Article 116). Dostupné z WWW: <https://www.btg-bestellservice.de/pdf/80201000.pdf>.
[104] ANIL, M., s. 448.
[105] tamtéž, s. 449.

migrující do Německa, kteří nebyli považováni za cizince, ale za Němce (podle Čl. 116 Ústavy).[106]

4.3.2 Po znovusjednocení

V 90. letech se rozpoutala debata o reformách, nové ukazatele značily uvolňování směrem k principům ius domicilii a ius soli.[107] I přes početné legislativní změny v azylové proceduře během 10 let a všechny pokusy proces urychlit, nezamezily růstu počtu žadatelů (v roce 1992 dosáhl 438 tisíc).[108] *„V říjnu 1991 se parlamentní strany dohodly na tzv.* ***Zákonu k urychlení azylů*** *(Asylbeschleunigungsgesetz), díky němuž bylo možno vyřizovat nové a „očividně nepodložené" žádosti ve zkráceném řízení během 6 týdnů, avšak desetitisíce již podaných a dosud po letech nevyřízených žádostí tím dotčeny nebyly. V druhé polovině roku 1993 pak vstoupil v účinnost tzv. další zákon týkající se žadatelů o azyl (Asylbewerberleistungsgesetz), jímž se výrazně zhoršily životní podmínky žadatelů o azyl, zejména vyčleněním ze sociální pomoci a omezením zdravotní péče." (ŠNAIDAUF, L., 2005).* Navíc Německo zaznamenalo průměrně 100 tisíc „de facto" uprchlíků z bývalé Jugoslávie. Celkově Německo vpustilo téměř 70 % všech žadatelů o azyl z Evropského společenství (ES) v roce 1992. Následné vyjednávání hlavních politických stran dosáhlo v prosinci 1992 kompromisu v podobě reformy Ústavy.[109]

Reforma Ústavy (Grundgesetz, 1992)

Před rokem 1993 Ústava garantovala absolutní právo na azyl. Tváří v tvář obrovskému přívalu imigrantů Německo zareagovalo schválením **Článku 16a** v prosinci 1992, který již toto bezvýhradní právo omezuje. Toto právo muselo být několik let upravováno a k jeho prosazení nutné dvě třetiny většinových hlasů. Největší výzvou byl argument, že právě legislativní a administrativní úpravy mohou vyřešit problém nekontrolovatelné imigrace, čímž by zůstalo zachováno tradiční individuální právo na azyl.[110] Tento Článek je považován za jeden z nejvelkorysejších v západním světě.[111]

---

[106] ANIL, M., s. 449.
[107] KURTHEN, H., s. 933.
[108] HAILBRONNER, K.: *Asylum Law Reform in the German Constitution* [on-line] [cit. 20. 8. 2011] Lectures, Speeches, and Report, 289 Europa-Institut der Universität, Saarland (1992), s 160. Dostupné z WWW: <http://www.auilr.org/pdf/9/9-4-9.pdf>.
[109] tamtéž, s. 160.
[110] HAILBRONNER, K., s. 159.
[111] KURTHEN, H., s. 924.

V tomto Článku má každý, kdo byl politicky stíhán, právo na azyl. Ustanovení v tomto Článku nesmí být v rozporu s mezinárodními dohodami s členskými státy ES, mezi nimi vzájemně, a také se třetími zeměmi. Tyto dohody musí být dodržovány s ohledem na povinnosti vyplývající z Úmluvy o právním postavení uprchlíků (1948) a Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (1950). Zároveň byl schválen zákon omezující výhody žadatelů (státní podpora na bydlení, jídlo a oblečení).[112]

Výsledkem mnohým legislativních změn se celkový počet žadatelů o azyl se snížil ze 438 tisíc v roce 1992 na 127 tisíc v roce 1994 a 58,7 tisíc v prvních šesti měsících roku 1995.[113]

Bezpečná třetí země

Článek 16a vylučuje obrátit se na azylové právo v případě žadatelů přicházejících z „bezpečných třetích států". Mezi tyto státy se řadí členové ES (EU), Rady Evropy a zemí garantující dodržování Ženevské konvence o statutu uprchlíka (1951) a Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod. Říšský sněm zahrnul do tohoto seznamu také následující země: Rakousko, Česká republika, Finsko, Norsko, Polsko, Švédsko a Švýcarsko. Aby mohly německé autority použít tuto doložku, musí mít žadatel o azyl stálý kontakt s danou „bezpečnou třetí zemí" a mít příležitost v této zemi žádat o azyl. Proto se Článek 16a vztahuje pouze na ty uprchlíky, kteří přišli do země přímo ze zemí, ve kterých jsou pronásledovaní. Článek např. striktně vymezuje definici „politického uprchlíka" nebo umožňuje ukončení žadatelova pobytu bez ohledu na probíhající odvolání a jeho vyhoštění ze země (zatímco **Článek 34a – Zákon o azylovém řízení** toto opatření vylučuje).[114]

Spolkové kancelář pro rozpoznání uprchlíků ve druhé polovině 1993 shledala 267 749 žádostí za neodůvodněné ve srovnání se 110 018 ve druhé polovině roku 1992. Koncem roku 1993 296 300 bylo stále nedořešených. Mezi lednem a červencem 1993 bylo zaregistrováno 60 699 azylových řízení u správních soudů, k tomu 35 016 žádostí o předběžná opatření. Od července do prosince 1993 počet procesů ostře vzrostl ve většině spolkových zemí. Během stejného období průměrná délka řízení klesla z původních 12 – 18 měsíců na 5 – 10 měsíců závisející na soudní správě dané spolkové země a její schopnosti zvýšit počet soudců. Ačkoliv se předpovídalo, že zavedení mnoha restrikcí v červenci 1993 povede ke značnému snížení nelegálních vstupů, statistiky

[112] HAILBRONNER, K., s. 161.
[113] KURTHEN, H., s. 928.
[114] tamtéž, s. 161.

ukázaly opak. Od ledna do července 1993 do země vstoupilo legálně 35 tisíc lidí. V prvních šesti měsících po zavedení nového práva to bylo jen 19 200. Díky těmto novým regulacím počet žadatelů o azyl klesl z 224 tisíc v období leden – červenec 1993 na 98,5 tisíc za období červenec 1993 a leden 1994.[115]

Dopad pravidla ukazuje Tabulka 8, která srovnává počet žadatelů o azyl před pravidlem a po něm. Je zde vidět výrazný pokles ve všech zmíněných zemí, největší propad zaznamenalo Rumunsko (o 84 %) a Bulharsko (o 88 %).

Tabulka 8: **Žadatelé o azyl po zavedení pravidla „bezpečné třetí země“**

Žadatelé o azyl	1. polovina 1993[116]	2. polovina 1993[117]
Rumunsko	61 827	9 898
Bulharsko	20 109	2 438
Alžírsko	8 125	3 137
Vietnam	7 947	3 436
Rusko	3 754	1 526
Gambie	470	137
Ghana	1 747	224

Zdroj: HAILBRONNER, K.: *Asylum Law Reform in the German Constitution,* s. 168. Vlastní zpracování.

Německá azylová reforma z roku 1993 však měla dopady na sousední země (Švýcarsko a Nizozemsko). Navíc pravidlo „bezpečné třetí země“ nefungovalo pokaždé, jak pozorovatelé původně předvídali. Ve značném počtu případů Německo nepoužilo tohoto pravidla, protože tyto „bezpečné třetí země“ odmítli vzít cizince zpět, jednak z nedostatku důkazů, že žadatel vstoupil na německé území právě z této země, nebo protože nesplňoval formální požadavky, jako je časový limit pro znovupřijetí. Často žadatelé o azyl uváděli nepravdivé informace o jejich cestě nebo žádali o vízum pár týdnů před jejich ilegálním vstupem, což znamenalo obtížnější deportaci z hlediska formálních požadavků. Aby se zabránilo těmto postupům, požadovali ostatní země přísnější dohody ohledně znovu-přijímání přistěhovalců. [118]

Další pokles dokazuje Tabulka 9 k prvnímu čtvrtletí roku 1994. Srovnáme-li stejné země z Tabulky 8 (2. Q 1993) v Tabulce 9, je vidět, že např. počet žadatelů z Rumunska po zavedení nového pravidla klesl z necelých 10 tisíc na 3 tisíce. U Bulharska byl tento

[115] HAILBRONNER, K., s. 166.
[116] Jedná se o leden – červenec 1993. *(Hailbronner, K, s. 170)*
[117] Jedná se o srpen 1993 – leden 1994. *(Hailbronner, K., s. 170)*
[118] HAILBRONNER, K., s. 166.

pokles citelnější, z 2,5 tisíc na 784. V případě Vietnamu se také jedná o propad (o 2 tisíce žádostí).

Tabulka 9: **Žádosti o azyl po reformě k 1. Q 1994 (vybrané země)**

Země původu	Žadatelé o azyl
Srbsko a ČH	10 915
Turecko	4 529
Rumunsko	3 098
Bosna a Hercegovina	2 477
Afghánistán	1 237
Vietnam	1 292
Sri Lanka	964
Bulharsko	784

Zdroj: HAILBRONNER, K.: *Asylum Law Reform in the German Constitution*, s. 170. Vlastní zpracování.

Bezpečná země původu

Článek 16a také říká, že německé imigrační autority musí odmítnout žádost o azyl v případě žadatele pocházejícího z „bezpečné země původu (rodné vlasti). Jediná výjimka by byl důkaz, že situace v dané zemi se pro něj stává nebezpečnou z hlediska politické perzekuce. V tomto případě Německo přistoupí na zkrácené a rychlejší azylové řízení. Podle tohoto Článku se „bezpečné země původu" definují podle jejich typu státního zřízení, aplikace práva, politického prostředí, (ne)existence politického pronásledování, praktikování nelidských nebo ponižujících metod. Právo explicitně nestanovuje podmínky pro stanovení „bezpečnosti", existují ale určitá kritéria měřitelnosti:

- míra uznání žádostí o azyl v minulém roce,
- obecná politická situace v zemi (demokratické uspořádání státu),
- dodržování lidských práv (ve shodě s Mezinárodním paktem a občanských a politických právech),
- ochota země pustit na své území nezávislé mezinárodní organizace zabývající se občanskými právy,
- stabilita země.[119]

Tyto následující země byly označeny za „bezpečné země původu": Bulharsko, Česká republika, Gambie, Ghana, Maďarsko, Polsko, Rumunsko, Senegal a Slovensko.

[119] HAILBRONNER, K.., s. 163.

Žadatel, jehož země původu na tomto seznamu není, samozřejmě může doložit relevantní důvody a fakta, pro které by se tato země měla na něm ocitnout.[120]

Článek 16a urychlil azylové řízení stanovením časových lhůt pro správní rozhodnutí a soudní řízení. V případě zamítnutí žádosti spolkovým úřadem pro uznávání uprchlíkům musí cizinec zemi opustit během 1 týdne. Smí ale pak žádat během 1 týdne administrativní soud o dočasnou legální ochranu a tento soud musí podat rozhodnutí opět do 1 týdne. V období dočasné legální ochrany může administrativní soud rozhodnutí o vydání ze země změnit, pokud zde jsou závažná pochybení v zákonném rozhodnutí. Podle paragrafu 30, odstavce 3 - **Právo na azylové řízení** stanovuje zamítnutí žádostí o azyl v případě, že:

- cizinec podá nepodložená tvrzení nebo jeho žádosti jsou protichůdné a založené na padělaných či falešných důkazech,
- cizinec podá nepravdivé informace o jeho totožnosti nebo státní příslušnosti či odmítne poskytnout tyto informace během řízení o udělení azylu,
- žadatel o azyl často nesplní povinnost vyplývající ze spolupráce při řízení o udělení azylu.[121]

Švýcarsko, Norsko, Dánsko, Nizozemsko, Španělsko a Belgie a další země zaznamenaly výrazné zvýšení počtu žadatelů o azyl. Vzhledem k deportaci více než 50 % žadatelů o azyl zmizelo před tím, než k ní došlo. Jelikož neexistuje žádný nadnárodní systém sběru dat, existuje značný počet po sobě jdoucích nebo duplicitní žádosti o azyl v západní Evropě. Mnoho odmítnutých žadatelů o azyl si stěžovalo u nejvyššího ústavního soudu, že azylová reforma z roku 1993 a její aplikace na jednotlivé případy porušuje práva vyplývající z Ústavy. Ve 13 případech z 59, které byly řešený mezi červencem a prosincem 1993, nejvyšší ústavní soud garantoval dočasné odročení soudních příkazů k vyhoštění.[122]

Ve snaze zabránit nelegálním vstupům Německo představilo efektivní systém sběru dat, založeném na otiscích prstů. S tím bylo však spojeno mnoho právních a praktických překážek s vytvořením databáze s údaji z celého ES na bázi výměny dat. Např. podle informací od polských úřadů mezi květnem a říjnem roku 1993 bylo předáno pouze 20 osob v rámci dohody mezi Německem a Polskem. Dalším důvodem zdrženlivosti při používání této klauzule byl ten, že v této oblasti není dostatek zkušeností a právní jistoty.

[120] HAILBRONNER, K.., s. 163.
[121] tamtéž, s. 165.
[122] tamtéž, s. 170.

V praxi bylo také velmi obtížné evidovat všechny požadavky vyvracející předpoklad bezpečnosti. Okamžité zamítnutí žádosti nebo navrácení žadatele z „bezpečné třetí země“ podle Článku 16a není zakázáno podle zásady non-refoulement.[123]

Koncept „bezpečné třetí země“ bude úspěšný pouze v případě dostatečného počtu dohod uzavřených se třetími státy a úzce souvisí se sítí bilaterální a multilaterálních smluv založených na společné evropské bázi a příslušných finančních závazcích. Tyto smlouvy musí poskytnout právní a administrativní asistenci, včetně lepší kontroly hranic. I přes jejich zvýšenou kontrolu lze očekávat velký počet ilegálních přistěhovalců. Ve většině případů ale žadatelé o azyl do země vstoupí ilegálně a až po nějakém čase zažádají o azyl, čímž vzroste doba, ve které by mohli být „vráceni“, a také tím znesnadní jejich identifikaci. Současné trendy upozorňují na zvýšený počet nezdokumentovaných žadatelů o azyl, či těmi s padělanými papíry. Ve většině případů správní soudy dodržují doložku o „bezpečné třetí zemi“, pokud žadatel o azyl vstoupil do Německa přes bezpečnou třetí zemi, ale jeho vyhoštění či deportace může proběhnout až se souhlasem dané třetí země. Je jisté, že evropské snahy o harmonizaci azylového práva jsou v rozporu s konceptem individuálního ústavního práva na azyl.[124]

Pravidla procedur na letištích

Rychle rostoucí počet žadatelů o azyl, kteří přilétali na německá letiště, vedlo k zařazení speciálních postupů pro případy, ve kterých se jednalo o občana pocházejícího z „bezpečné země původu“, a to prostřednictvím mezinárodního letu. Podle **paragrafu 18a – Zákon o azylovém řízení** musí být proces o udělení azylu započat dříve, než žadatel vstoupí do země. Stejný postup platí pro cizince žádající o azyl přímo na letišti, a přitom nejsou schopni prokázat svoji totožnost platným cestovním pasem nebo jiným platným dokumentem. Úřady tyto žadatele ubytují v prostorách letiště bez možnosti jeho opuštění. Žadatel může požádat o předběžné vydání právní ochrany na 3 dny, pokud spolkový úřad pro uznávání uprchlíků rozhodne jeho žádost zamítnout. Správní soud by měl vydat rozhodnutí do 14 dnů, pokud tak neučiní, musí vláda umožnit cizinci vstup do země. Toto pravidlo platí i v případech, kdy spolkový úřad nepřijme žádost o azyl do 2 dnů od okamžiku, kdy žadatel svou žádost podá.[125]

Nové letištní předpisy mají také dopad na počet žádostí o azyl, jejich snížení bylo zaznamenáno již v první polovině roku 1993 (1 582). Od července 1993 do ledna 1994 na

[123] HAILBRONNER, K.., s. 168.
[124] tamtéž, s. 177.
[125] tamtéž, s. 165.

letiště ve Frankfurtu n. M. přiletělo 1 206 žadatelů o azyl. Z toho bylo 153 zamítnuto a 1 027 přijato na základě nového letištního předpisu. Z 1 027 přijatých, 673 žádosti nemohlo být rozhodnuto během 2 dnů od jejich příletu, zatímco 240 dalších přijelo ze zemí, ve kterých se nedal prokázat bezpečný charakter země. Devadesát osm bylo přijato na základě rozhodnutí Správního soudu a zbývající 4 přidáni na seznam německého ministerstva vnitra.[126]

Německo hlásilo případy, kdy se uprchlíci vrátili do bezpečné třetí země a stali se tak „uprchlíky na oběžné dráze“, tzn., že byli posílání z jednoho státu do druhého, aniž by jim tyto země poskytli šanci zažádat o azyl. V případech, kdy třetí státy odmítnou znovupřijetí, Německo jejich vstup dotuje. I přes tyto obtíže vzrostl počet letecky deportovaných přistěhovalců z 15 408 v roce 1992 na 16 494 v roce 1993, což znamenalo 16,8 % všech deportovaných v roce 1993. Neexistovala ale garance, že odmítnutí nebo deportovaní cizinci se do Německa nevrátí v budoucnosti.[127]

Žadatelé opakovaně vyjádřili svůj nesouhlas s letištními předpisy především kvůli omezeným soudním kontrolám či možnosti vydat rozhodnutí bez řádného soudního řízení, což omezuje jejich svobodu danou Čl. 16a. [128]

Kritika ze strany UNHCR

Žadatelovo automatické vyhoštění či navrácení do bezpečné třetí země je vnímáno jako porušení zákazu navracení, protože dotyčná osoba může být vystavena nebezpečí, neboť zde neexistuje dostatečná garance ochrany proti pronásledování. Uvádí se, že přinejmenším pár zemí na seznamu bezpečných států podle přílohy **Článku 26a - Právo na azylové řízení** je neschopno poskytnout odmítnutým žadatelům o azyl odpovídající ochranu a možnost azylového řízení. Navíc tento koncept „navracení – přijímání“ není podle UNHCR v rámci mezinárodního práva povinný. Praxe států, které posílají uprchlíky do bezpečných třetích zemí, které jsou připraveny je přijmout, se liší případ od případu. Někteří především kritizovali možnost okamžitého odmítnutí žadatelů na německých hranicích na základě toho, zda uprchlík předtím žil legálně v „bezpečné třetí zemi“. Kritika se týkala hlavně tří bodů, zaprvé tento koncept porušuje Úmluvu o uprchlících a Evropskou úmluvu, zadruhé se vznáší pochyby nad přesuny pravomocí na východoevropské státy, které mohou být špatně vybaveni na řešení azylových řízení ve velkém měřítku, a za třetí celý proces vidí jako neefektivní a kontraproduktivní řešení

[126] HAILBRONNER, K., s. 169.
[127] tamtéž, s. 167.
[128] tamtéž, s. 170.

podporující nelegální přistěhovalectví. Dále pozorovatelé vnímají rozdílné zacházení s žadateli o azyl z „bezpečných třetích zemí“, jichž se týká okamžitá deportace a s těmi, kteří mají možnost vyvrátit předpoklad o bezpečnosti před pronásledováním v rámci zrychleného azylového řízení.[129]

Reforma Cizineckého zákona (Ausländergesetz, 1990/1993/1999)

Reformy, které změnily Cizinecký zákon, přišly v roce 1990, 1993 a 1999. Tato nová ustanovení měla za cíl omezit plnou moc úřadů a poskytnout cizincům zákonné právo žádat o německé občanství. Změny postihly cizince ve věku 16 a 23 let s 8 a více lety pobytu a cizince nad 23 let s alespoň 15 lety pobytu.[130]

Reforma v roce 1990

Reforma Cizineckého zákona v roce 1990 (s platností od ledna 1991) stanovila pracovní a jiné podmínky týkající se povolení k pobytu pro pracovníky a jejich rodinné příslušníky, důvody k deportaci, podmínky rodinného slučování, účasti na politickém životě atd. Garantuje cizincům rovnost před zákonem stejně tak jako přístup k sociálnímu zabezpečení (zdravotní pojištění, dávky v nezaměstnanosti, starobní důchod atd.) Nicméně cizinci nejsou považováni za rovnoprávné v otázce politické účasti, hlasovacího/volebního práva, vojenské služby a práce v civilních službách.[131]

Jedno z nových regulací povoluje potomkům pracovních přistěhovalců získat státní občanství, pokud:

- jsou ve věku od 16 do 23 let,
- žijí v Německu alespoň 8 let,
- získali zde vzdělání trvající alespoň 6 let,
- a jsou ochotni vzdát se jejich bývalého občanství. [132]

Ani etnická asimilace, důkaz o znalosti německého jazyka nebo identifikace s německou kulturou nejsou již potřebnými předpoklady pro získání státního občanství. Dodatečné požadavky existují pro cizince starší 23 let, a to 15 let pobytu a důkaz o určité životní úrovni.[133]

[129] HAILBRONNER, K., s. 172.
[130] ANIL, M., s. 449.
[131] KURTHEN, H., s. 931.
[132] MUSHABEN, J., s. 84.
[133] ANIL, M., s. 450.

Reforma v roce 1999

Další reforma zákona v roce 1999 ponechala stejný počet požadovaných let pobytu (8), ale již bez věkového omezení. Na druhé straně ale musel cizinec splnit další požadavky, a to:

- výslovná loajalita k Ústavě,
- být schopný uživit sebe a rodinu bez nutnosti poskytování sociálního zabezpečení nebo dávek v nezaměstnanosti státem,
- čistý trestní rejstřík,
- dostatečnou znalost německého jazyka,
- zřeknutí se předchozího občanství.[134]

Reforma Zákona o státní příslušnosti z roku 1913 (Reichs und Staatsangehörigkeitsgesetz, 2000)

V roce 1999 (platný od roku 2000) byl přijat návrh zákona doplňující Zákon o státní příslušnosti a občanství z roku 1913. Tato reforma zjednodušuje získání státního občanství pro děti narozené v Německu rodičům cizího původu[135], kteří žijí v zemi legálně již 8 let.[136] Teritoriální princip (ius soli) byl poprvé začleněn do zákona. Změna tohoto zákona však nezahrnovala uznávání dvojího občanství.[137]

Zelená karta (Grünkarte, 2000 - 2004)

Od 1. srpna 2000 až do schválení Přistěhovaleckého zákona v roce 2005 mohli vysoce kvalifikovaní zahraniční pracovníci z oboru informačních a telekomunikačních technologií v těchto oborech v Německu pracovat. Toto pracovní povolení, tzv. zelenou kartu, získalo až do roku 2004 okolo 17 tisíc pracovníků.[138] I přesto se nezaměstnanost vyšplhala k 10 % (1,7 milionů volných pozic). Vzhledem k omezením spojených s vydáním zelené karty bylo v dubnu 2001 vydáno pouze 6 200 zelených karet, a to především odborníkům z Indie a bývalého SSSR. Toto číslo rozhodně neodpovídalo

[134] ANIL, M., s. 450.
[135] RAHNER, S.: *Fachkräftebedarf und Zuwanderung: Geschichte und Perspektiven*. 50 Jahre Anwerbeabkommen mit der Türkei. Aus Politik und Zeitgeschichte. 61. Jahrgang, 43/2011, 24. Oktober 2011, s. 32. Beilage zur Wochenzeitung Das Parlament. ISSN 0479-611 X.
[136] tamtéž, s. 444.
[137] tamtéž, s. 444.
[138] BUNDESMINISTERIUM DES INNERN - Zuwanderung in Deutschland: *Anwerbung von Arbeitskräften - Zuwanderung von Hochqualifizierten* [on-line] [cit. 19. 9. 2011]. Dostupné z WWW: <http://www.zuwanderung.de/ZUW/DEZuwanderung_geschieht-_jetzt/Zuwanderungsgesetz/Zuwanderungsgesetzt_node.html>.

cílové kvótě – 20 tisíc povolení. Omezení se týkala například omezeného počtu let, kdy mohl cizinec pracovat (5 let), dále si pracovník nesměl přivézt manželku a požadavkem byl také univerzitní diplom. Pokud žadatel nebyl držitelem diplomu, musel prokázat, že jeho poslední příjem činil alespoň 50 tisíc dolarů ročně (což byly poměrně vysoká částka pro lidi ze třetích zemí).[139]

Azylový kompromis

Podle Azylového kompromisu nemohl nikdo přicházející do SRN pozemní cestou (z bezpečné třetí země) žádat o azyl. Dále se dočasného přijetí mohlo dostat pouze těm uprchlíkům, kteří byli z azylového řízení vyčlenění před (občanskou) válkou. Tato ustanovení však přinesla účinky v podobě poklesu žádostí o azyl. Právní normy nebyly změněny až do přijetí Zákona o státním občanství (1999), ale hlavně Přistěhovaleckého zákona (2005).[140]

Přistěhovalecký zákon (Zuwanderunggesetz, 2005)

Polovina roku 2005 přinesla důležitou změnu v oblasti německé imigrační politiky, neboť byl schválen nový „Zákon o řízení a omezení přistěhovalectví, o regulaci pobytu a integraci občanů EU a cizinců“ s platností od 1. ledna 2005. Tento zákon poprvé chápe realitu a důsledky přistěhovalectví, zároveň vyjadřuje připravenost přistěhovalcům pomoci při integraci do německé společnosti. Zároveň má usnadnit podmínky vstupu pro zahraniční kvalifikované pracovníky, a tím je přilákat na německý trh.[141] Přistěhovalecký zákon reformoval Cizinecký zákon (Ausländergesetz) a změnil důležité části Zákona o pobytu (Aufenthaltgesetz) a Zákona o volném pohybu (Freizügigkeitsgesetz).[142]

„Zásadní politické konflikty nastaly již během schvalování Přistěhovaleckého zákona, v té době vládní „rudo-zelená koalice“ (SPD-Zelení) a zejména spolkový ministr vnitra Otto Schily (SPD) hovořili o přelomovém významu přistěhovaleckého zákona. Opozice naproti tomu poukázala na skutečnost, že nové úpravy jsou v některých případech jen kosmetické či zakotvují již beztak existující praxi.“ (ŠNAIDAUF, 2005)

[139] MÜLLER, C., s. 426 a 427.
[140] ŠNAIDAUF, J., tamtéž.
[141] PELEŠKOVÁ, J.: *Nový německý zákon potvrzuje, že je Německo přistěhovalectví zemí* [on-line]. Migraceonline.cz [cit. 15. 9. 2011], 25. 1. 2005. Dostupné z WWW: <http://www.migraceonline.cz/e-knihovna/?x=1955289>.
[142] BUNDESMINISTERIUM DES INNERN - Zuwanderung in Deutschland*: Statistik* [on-line] [cit. 19. 9. 2011]. Dostupné z WWW: <http://www.zuwanderung.de/ZUW/DE/Zuwanderung_hat_Geschichte/Statistik/Statistik_node.html>.

Podle starého práva bylo občanství určováno podle biologického původu. Před touto změnou okolo 100 tisíc dětí narozených každým rokem zahraničnímu rodiči v Německu nesmělo získat německé občanství. Přistěhovalecký zákon uděluje občanství bez dokládání rodového původu. Díky tomu dítě, které se narodí cizincům v Německu (alespoň jeden z partnerů musel žít legálně v Německu 8 let a mít trvalé bydliště alespoň 3 roky) automaticky získá krátkodobé německé občanství. Zároveň dítě získá občanství jeho rodičů a po dosažení věku 23 se musí rozhodnout, které z občanství bude preferovat (stejně jako Rakousko Německo nepovoluje dvojí občanství).[143]

„Přistěhovalecký zákon také snižuje počet různých pobytových titulů (povolení k pobytu) z pěti na dvě: povolení k pobytu (Aufenthaltserlaubnis) a povolení k usazení (Neiderlassungserlaubnis).“(ŠNAIDAUF, 2005)

Zákon se zabývá 4 základními okruhy:

1) Integrace

V této oblasti došlo ke změně názvu Spolkového úřadu pro uznávání uprchlíků na Spolkový úřad pro migraci a uprchlíky (Bundesamt für Migration und Flüchtlinge - BAMF), který je zodpovědný za organizaci integračních kurzů pro cizince. Integrace má 2 části, jazykovou a orientační. (Ne)účast může ovlivnit proces posuzování o prodloužení pobytu. Náklady na kurzy nese německá vláda.[144]

„Již přítomní cizinci jsou k návštěvě kurzů povinni při pobírání podpory v nezaměstnanosti a v případech zvláštní potřeby integrace, sankcí za neúčast je přitom krácení sociálních dávek. Na nákladech na kurzy se podílí sami účastníci dle svých možností. Mohou být nařízeny cizineckými úřady i v případech osob již dávno v Německu pobývajících, pokud pobírají sociální dávky.“(ŠNAIDAUF, 2005)

Kritika Strany zelených se týká nákladů na tento kurz (cca 630 EUR), obsahu kurzů (příliš obtížná a neexistuje pro začátečníky), doby kurzů (pouze 30hodinový integrační kurz je příliš krátký na seznámení s německým právním řádem, kulturou a dějinami). Opoziční CDU naopak kurzy vítá a dodává, že v odůvodněných případech je cizinecký úřad může cizinci nařídit. Doufá se také v důležitý přínos v podobě účasti těch muslimských žen, které byly do té doby nuceny zůstávat doma.[145]

[143] MÜLLER, C., s. 421.
[144] PELEŠKOVÁ, J., tamtéž.
[145] ŠNAIDAUF, J., tamtéž.

2) Pracovní trh

Změna v této oblasti se týká sjednocení otázek pobytu a pracovního povolení, které byly doposud řešeny odděleny. Na starosti je budou mít cizinecké úřady. Dále vysoce kvalifikovaní pracovníci budou moci získat pracovní povolení téměř ihned. Větší podpory se dočkají i podnikatelé. Na druhé straně zde existuje tzv. „**princip upřednostnění**“, podle kterého platí, že pokud pracovní místo neobsadí německý občan nebo občan z jiné členské země EU, pak přijde řada na osoby ze třetích zemí.[146] Také v azylovém procesu dochází k podstatné změně, všichni držitelé azylu získávají přístup na trh práce.[147]

3) Uprchlíci

Kromě statusu uprchlíka bude uznáváno i tzv. nestátní pronásledování a pronásledování na základě pohlaví. V případě, že by pro uprchlíka život i po 18 měsících strávených v rodné vlasti představoval nebezpečí nebo reálné ohrožení na zdraví a životě, má nárok na získání povolení k pobytu. [148]

4) Bezpečnost

Novinkou v otázce bezpečnosti je nařízení o vyhoštění, pokud určitá osoba představuje reálnou hrozbu, např. účastí ve skupinách podporující terorismus atp. Velmi sporným bodem zákona se ukázala otázka dodatečného přistěhování dětí, tj. stanovení věkové hranice, do které se mohou děti za svými rodiči žijícími v Německu přistěhovat. Důvodem sporů je fakt, že čím později se děti přistěhují, tím těžší je jejich integrace do německé společnosti. Na druhé straně zde existuje snaha umožnit rodině zůstat pohromadě. Hranice byla stanovena na 16 let, ve výjimečných případech na 18 let.

Přistěhovalecký zákon ale nevyřešil problém, jak zemi zatraktivnit pro vysoce kvalifikované pracovníky. Některé změny však proběhly, např. zahraniční studenti získali povolení pracovat, bylo udělováno pracovní povolení významným vědcům a top manažerům. Na druhé straně žadatelé o azyl čekají až 1 rok na jeho vyřízení, během kterého nesmí pracovat a musí se zdržovat pouze ve městě, ve kterém jsou zaregistrováni, což podporuje náhled na tyto obyvatele jako na líné cizince žijící z výhod sociálního státu.[149]

---

[146] PELEŠKOVÁ, J., tamtéž.
[147] ŠNAIDAUF, J., tamtéž.
[148] PELEŠKOVÁ, J., tamtéž.
[149] tamtéž.

Národní integrační plán (National Integration Plan (2007)

Integrace je klíčový úkol pro budoucnost země. V roce 2009 žilo v Německu 15,7 milionů lidí přistěhovaleckého původu, počet cizinců činil 6,69 milionů (koncem roku 2010 - 6,75 milionů[150]) a pouze 96 tisíc získalo státní občanství[151] a polovina z nich měla německou národnost. Integrace se proto netýká jen menšiny, ale je to stálá výzva jak pro politiky, tak pro společnost jako celek. Dne 14. Července 2006 spolková kancléřka Angela Merkelová pořádala první Integrační summit. První zpráva o pokroku v jeho implementaci byla již vydána v listopadu 2008. Národní integrační plán (NIP) je založen na principech tvořící šablonu pro budoucí integrační politiku.[152]

NIP otvírá nové možnosti pro integraci migrantů. Poprvé spolu spolupracují spolková vláda, spolkové země, místní orgány, přistěhovalci, instituce a organizace z oblasti vědy, médií, kultury, sportu, obchodu a průmyslu, odbory a náboženské skupiny.[153]

Nejdůležitější otázky NIP jsou:

- zlepšení integračních kurzů,
- podpora německého jazyka od samého počátku,
- zajištění dobrého vzdělání a odborné přípravy, zlepšení příležitostí na trhu práce,
- zlepšení životní úrovně žen a dívek, dosažení rovnosti žen a mužů,
- podpora integrace v rámci společenství,
- podpora kulturní rozmanitosti,
- integrace prostřednictvím sportu,
- posílení integrace díky občanské angažovanosti a rovné účasti.[154]

---

[150] WAGNER, J.: *Wieder mehr Ausländer in Deutschland* [on-line] [cit. 29. 10. 2011], DW-WORLD.DE - Deutsche Welle aus der Mitte Europas, 31. 3. 2011. Dostupné z WWW: <http://www.dw-world.de/dw/article/0,,14958164,00.html>.

[151] STATISTISCHES BUNDESAMT DEUTSCHLAND: *Migration und Integration* [on-line] [cit. 29. 10. 2011]. Dostupné z WWW: <http://www.destatis.de/jetspeed/portal/cms/Sites/destatis/Internet/DE/Navigation/Statistiken/Bevoelkerung/MigrationIntegration/MigrationIntegration.psml>.

[152] DIE BEAUFTRAGTE DER BUNDESREGIERUNG FÜR MIGRATION, FLÜCHTLINGE UND INTEGRATION: *The National Integration Plan: Driver of Integration Policy* [on-line] [cit. 5. 9. 2011], s 1. Dostupné z WWW: <http://www.bundesregierung.de/Content/DE/Publikation/IB/Anlagen/2009-04-22-kurzfassung-nip-fortschrittsbericht-engl,property=publicationFile.pdf>.

[153] DIE BUNDESREGIERUNG: *The National Integration Plan: New Path – New Opportunities* [on-line] [cit. 5. 9. 2011], Press and Information Office of the Federal Government, Berlin, July 2007, s. 1. Dostupné z WWW: <http://www.bundesregierung.de/Content/DE/Publikation/IB/Anlagen/ib-flyer-nip-englisch-barrierefrei,property=publicationFile.pdf>.

[154] tamtéž, s. 1.

Sociální organizace, církve, komunitní organizace pro migranty, sportovní, kulturní a vzdělávací spolky, ženské spolky, sousedské projekty, velká sdružení stejně jako dobrovolní pracovníci se denně podílí na podpoře integrace. Ve všech oblastech veřejného života organizace zastupující migranty převzaly novou odpovědnost za podporu integrace. Především v oblasti vzdělání a odborné přípravy hrají naprosto stěžejní roli. Tyto organizace musí být silné nejen proto, aby hájily zájmy komunitám, ale aby fungovaly jako komunikační kanál mezi politiky a širokou veřejností.[155] Jelikož subjekty podílející se na integraci mají pouze omezené finanční a lidské zdroje, dává smysl nejprve testovat efektivnost nových integračních iniciativ v pilotních projektech. Pokud se osvědčí, je nutné tuto novou praxi zavést do standardní praxe.[156]

NIP pomohl utvořit politiku v oblasti vzdělání a zaměstnanosti. Na Summitu vzdělání svolaném kancléřkou 22. října 2008 se spolková vláda a jednotlivé vlády spolkových zemí dohodly na balíčku, který obsahuje konkrétních opatření, jak migrantům pomoci. V rámci Paktu o odborné přípravě bylo mezi spolkovou vládu a největšími německými průmyslovými podniky dohodnuta řada konkrétních kroků k dosažení dlouhodobého úspěchu v odborné přípravě a zaměstnání migrantů. Stále více firem si uvědomuje, že pracovníci přistěhovaleckého původu mají cenné jazykové a kulturní dovednosti. V nové iniciativě je také zastoupen německý průmysl, okolo 500 firem a veřejných institucí s více než 4 miliony zaměstnanci podepsali tzv. Chartu rozmanitosti zavazující se k jejímu zahrnutí do firemní kultury.[157]

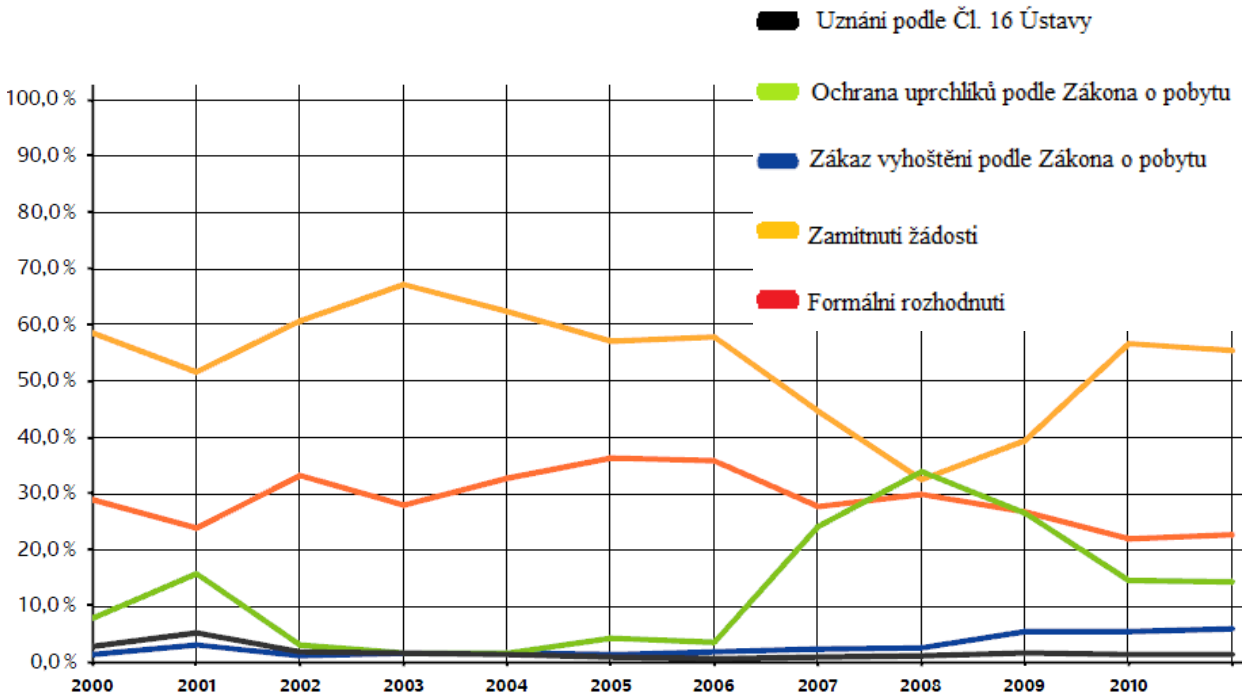
V létě 2008 spolková vláda se rozhodla představit nové formy monitorování integrace. Představila 14 různých ukazatelů, které budou používány pro analýzu a posouzení stupně jejich integrace. Data tohoto pozorování budou oficiálně statistická. Zkoumání integrace po dobu několika let přinese důležité výsledky pro vývoj NIP. Cílem integrační politiky je posílení v oblasti ekonomické, politické, sociální a kulturní, tak aby lidé pocházející z přistěhovaleckých rodin měli stejné příležitosti jako každý jiný. To ale není něco, čeho se dá dosáhnout v krátkém čase.[158]

Grafy 20 a 21 ukazují vývoj rozhodnutí (v % i v absolutních číslech) při udělování azylu od roku 2000 do roku 2010. Jeden z trendů je klesající počet žádostí od roku 2002.

[155] DIE BUNDESREGIERUNG: *The National Integration Plan: New Path – New Opportunities*, s. 2.
[156] tamtéž, s. 3.
[157] DIE BEAUFTRAGTE DER BUNDESREGIERUNG FÜR MIGRATION, FLÜCHTLINGE UND INTEGRATION: *The National Integration Plan: Driver of Integration Policy*, s. 3.
[158] tamtéž, s. 4.

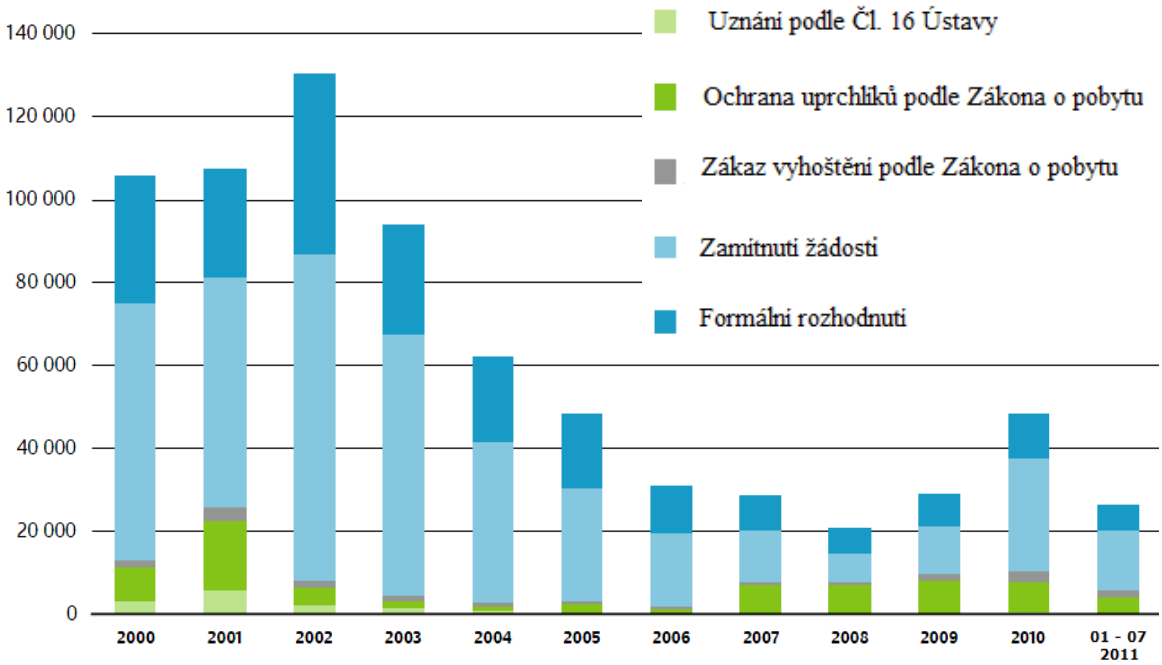
Druhý trendem zamítání žádostí, o polovinu méně tvoří formální rozhodnutí a na třetím je ochrana uprchlíků, která se od roku 2006 zvyšuje.

Graf 20: **Vývoj jednotlivých rozhodnutí při udělování azylu od roku 2000 (v %)**

Zdroj: BUNDESAMT FÜR MIGRATION UND FLÜCHTLINGE: *Aktuelle Zahlen zu Asyl* [on-line], s. 9.

Graf 21: **Vývoj jednotlivých rozhodnutí při udělování azylu od roku 2000 (v absolutních hodnotách)**

Zdroj: BUNDESAMT FÜR MIGRATION UND FLÜCHTLINGE: *Aktuelle Zahlen zu Asyl* [on-line], s. 9.

4.4 Turecká menšina v Německu

4.4.1 První vlna: hostující dělníci

První tzv. pionýrskou generaci tvořili turečtí hostující dělníci, především silné ročníky 1935 – 1955. Nedostatek jazykových znalostí, které by jim umožnily začlenění se do společnosti hostující země, vedly k vytvoření fotbalových týmů a soukromých mešit s cílem překonat intenzivní izolaci. Turečtí pracovníci byli také poháněni myšlenkou rychlého výdělku a návratu domů. Když zaměstnavatelé dělníkům prodloužili jejich smlouvy, mladší muži si pronajali byty (často bez centrálního vytápění nebo koupelny) a přivezli sebou ženy a děti (hlavně v letech 1965 a 1975). Tyto roky jsou charakterizovány jako fáze „ekonomického zázraku“, přesto tito hostující dělníci dobrovolně přijali chudobu s vidinou úspěchu v jejich rodné vlasti.[159]

Dohoda o nabírání pracovní síly z roku 1961 zajistila Německu stabilní nabídku mužských tureckých pracovníků, jejichž počet se přiblížil k 1 milionu z 2,6 milionů všech zahraničních pracovníků v roce 1973. Očekávání, že se tito imigranti vrátí zpět do Turecka, byla mylná. Taktika německé vlády přimět Turky k návratu v podobě finančních bonusů v hotovosti, selhala. Taktéž turecká vláda se nestavila proti vůli jejích obyvatel zůstat v Německu, a to z důvodu tamní vysoké míry nezaměstnanosti. Navíc tito pracovníci poskytovali Turecku užitečný zdroj výnosů, jelikož posílali peníze svým rodinám.[160]

4.4.2 Druhá a třetí vlna: rodinné sjednocování a dvojí občanství

Druhá vlna přírůstku turecké komunity přišla se začátkem 80. let, a to v podobě rodinného sjednocování (příchod manželek a potomků). Třetí a zároveň současná fáze je charakteristická narozením dětí tureckým rodinám v Německu. Taktéž zahrnuje příchod budoucích manželek mladých Turků (jelikož turecké ženy vyrůstající v německých komunitách se zdály být příliš západní). V současné době více Turků do Německa přichází, než jej opouští. V roce 2002 17 % německých Turků se v Německu již narodilo, 53 % přišlo za účelem rodinného sjednocení a pouze 30 % z nich byli pracující přistěhovalci. Koncem roku 2002 zde žilo okolo 2,5 milionů Turků, tímto se Turci stali

[159] MUSHABEN, J., s. 80.
[160] MÜLLER, C., s. 420.

nejpočetnější zahraniční komunitou v zemi. Dnešní turecká společnost zahrnuje I., II. a III. generaci německých obyvatel tureckého původu.[161]

4.4.3 Přistěhovalecký zákon, integrace a Leitkultur

Před Přistěhovaleckým zákonem Turkové čelili silné byrokracii, aby získali německý pas, přičemž si poté zařídili opět turecký a měli dvojí občanství. Kohlova vláda těmto praktikám zamezila. Avšak Turci nemající ani ponětí jaké to je být „Němcem" o německé občanství příliš nežádali. Tento odpor byl také podpořen tureckou legislativou, která odebírá právo jednotlivce na majetek a dědictví, pokud se vzdá tureckého občanství. Dalším důvodem byl také strach z možné změny životních podmínek v Německu. Proto začátkem roku 2002 bylo pouze 470 tisíc tureckých přistěhovalců držitelem německého pasu.[162]

Napětí mezi Turky a Němci též způsobuje náboženství. V roce 1987 Islámská federace v Berlíně žádala o povolení poskytnout náboženské učitele v některých veřejných školách. Trvalo více než 20 let, než byla tato žádost postoupena nejvyššímu soudu, který jí vyhověl. Dnes, i přes soudní rozhodnutí, existuje pouze pár německých veřejných škol v Berlíně nabízející náboženské vzdělání muslimským studentům. Pro mladé Turky, kteří přišli do Německa za svými rodinami v druhé vlně, byla jejich víra jedním z pout k jejich vlasti. Třetí generace mladých lépe vzdělaných Turků narozených v Německu vnímá a zažívá diskriminaci intenzivněji a potýká se statusem outsidera, a právě proto potřebují mešity k znovuobnovení jejich smyslu komunity.[163]

Turků, kteří by odmítali integraci do západní společnosti je velmi málo, většina z nich touží po ekonomické integraci, přístupu k pracovním nabídkám, bydlení a dalším sociálním službám, tudíž je jejich kulturní a sociální začlenění v jejich zájmu. Toto nadšení však příliš nesdílí II. generace Turků s nízkými příjmy a nezaměstnaností vyšší než 40 %. Vysoká míra nezaměstnanosti dosahuje mezi mladými Turky okolo 22 %. Například v roce 2001 40 % německých Turků sídlících v Berlíně bylo nezaměstnaných (většina z nich mladších 40 let) nebo 35 tisíc cizinců v Kolíně nad Rýnem na konci roku 2001 (z toho 90 % z nich byli muslimové s německo-tureckou většinou). S rozšířením EU se mnoho německo-tureckých více či méně kvalifikovaných pracovníků začlenilo mezi

[161] MÜLLER, C., s. 421.
[162] tamtéž, s. 421.
[163] tamtéž, s. 422.

druhořadou pracovní sílu ve srovnání s Polskem nebo dalšími východoevropskými státy. Dokud se radikálně nezmění německé právo týkající se získávání občanství, východní expanze z EU dramaticky zvýší jejich nezaměstnanost.[164]

Bohužel se německá společnost stále dívá na přistěhovalce skrz prsty. Téměř polovina německé populace označila imigraci a cizince za přítěž německého sociálního systému, 40 % věří, že zahraniční pracovníci způsobují nezaměstnanost těm německým, 30 % by cizince deportovalo v dobách recese a 20 % by zakázalo legální sňatky mezi Němci a Turky. Ve srovnání s jinými skupinami jako Řekové, Italové, Jugoslávci a další východní národy, Turkové jsou vnímáni negativně z hlediska jejich přirozené nátury či zájmu o islámské organizace, které jim nabízejí bydlení, práci, vzdělání a další služby, k nimž se v německé společnosti dostávají hůře a déle. Tato zášť není charakteristická pouze pro starší generaci, dokonce 61 % mladých lidí v rozhovorech prohlásilo, že počet cizinců je příliš vysoký. Většina německé populace dále odmítá vysokou míru přistěhovalectví, dvojí občanství a princip kulturního pluralismus.[165]

Zdá se, že lidé z Rumunska, Polska a Bulharska se v Německu dobře uchytili, také proto jejich počet v Německu stále roste, v kontrastu s tureckými spoluobčany. Na konci roku 2010 ve srovnání s rokem 2009 bylo o 28 600 méně tureckých držitelů německých pasů. Tento negativní rys se odráží v poklesu turecké populace v Německu (v roce 1998 zde žilo 2,1 milionů, koncem roku 2010 jen 1,63 milionů). I přesto Turci stále tvoří největší podíl zahraniční populace v zemi (24 %), následují Italové (8 %) a Poláci (6 %).[166]

Integrace Turků do německé společnosti jako politický cíl z 80. let selhal, především kvůli návrhu „kulturní asimilace“ v rámci německé **Leitkultur**, tedy sociální integrace v širší společnosti. Koncept vyjadřuje představu kulturně homogenní společnosti, která je v rozporu s myšlenkou multikulturní společnosti s etnickým nebo náboženským charakterem. Zatímco multikulturalismus povoluje jiné skupině se odlišovat, německá vedoucí kultura má za cíl kulturní asimilaci. Podle současných výzkumů většina členů tureckých komunit se považuje za Turky, pouze 3 % se vidí plně jako Němce. Navíc jejich znalost němčiny je nižší než turečtiny. Preference tureckých

[164] MÜLLER, C., s. 432.
[165] tamtéž, s. 424.
[166] WAGNER, J., tamtéž.

knih a hudby je také vyšší než německé kultury. Je pozoruhodné, že tyto preference setrvávají i po II. generaci německých Turků, kteří jsou lépe jazykově vybaveni.[167]

Německý pohled na cizince je vyostřený kvůli tradiční ekonomické propasti mezi západem a východem, kterou se nepodařilo od znovusjednocení překonat. Zatímco jednotlivci žijící v západním Německu zažívali poválečnou demokracii, východoněmečtí obyvatelé nikdy tento politický systém nezažili. Xenofobní tendence jsou pozorovány v obou zemích, ale nenávist a otevřené násilí proti cizinců je běžnější ve východním (především kvůli nezaměstnanosti, která byla dvakrát vyšší než v západní části a menším platům než západním Německu), i když ve východním Německu žije pouze malý počet cizinců. Od 11. září 2001 vzniklo několik iniciativ, které by minimalizovaly radikalizaci *muslimských komunit*[168] a posílily spolupráci mezi etnickými skupinami. Přesto ale vztahy mezi Němci a Turky se zhoršily.[169]

Míra nezaměstnanosti je dvakrát vyšší u přistěhovalců než u Němců a nejvyšší právě u tureckých pracovníků. Během hospodářské recese 2001/2002 v Německu jedna třetina tureckých pracovníků přišla o místo. Sociální vzdálenost mezi tureckými imigranty a německým obyvatelstvem se zvětšuje s výjimkou relativně malé skupiny tureckých imigrantů vyšší střední třídy a malého množství technické a kulturní inteligence, která má bližší kontakty se svými německými protějšky.[170]

Rita Süssmuth[171] prohlásila, že: *„*Žijeme několik let s mnoha Turky v Německu, ale naše znalosti muslimské kultury a náboženství jsou tak malé, že se stěží vzájemně známe. Podle našeho legislativního pojetí nejsme země přistěhovalců, tudíž vůbec systematicky nesledujeme kroky vedoucí k integraci. Raději jim dáváme najevo, že by už dávno měli odejít do svých vlastí.“[172]

Turecká populace čítala v roce 2001 28 % z celkového počtu z celé přistěhovalecké populace v Německu (2 miliony ze 7,3 milionů). Právě Berlín je jedno z velkoměst, kde turecká komunita tvořila okolo 30 % všech cizinců zde žijících (125 tisíc ze 427 tisíc).[173]

---

[167] MÜLLER, C., s. 435.

[168] POLITICALLY INCORRECT: *Wieviele Muslime leben in Deutschland?* [on-line] [cit. 31. 10. 2011], 13. 1. 2009. Dostupné z WWW: <http://www.pi-news.net/2009/01/wieviele-muslime-leben-in-deutschland/>. Celková muslimská společnost v Německu čítala k roku červnu 2008 2 - 3 milionů muslimů, tedy 2,4 % – 3,7 % z celkové německé populace (82 milionů lidí).[168]

[169] tamtéž.

[170] MÜLLER, C., s. 435.

[171] V letech 1985 – 1988 byla spolkovou ministryní pro rodinné záležitosti, seniory, ženy a mládež v Kohlově vládě. *(Rita Süssmuth, vlastní stránky, dostupné na WWW: <http://www.rita-suessmuth.de/>.)*

[172] MÜLLER, C., s. 436.

[173] ANIL, M., s. 452.

4.4.4 Vzdělanostní problém

I když Turci patří k největší menšině v Německu a představují většinu populace v mnoha okresech, v současnosti existuje jen pár německých učitelů hovořící také turecky. Dále neexistují žádné rozsáhlé iniciativy pro vytvoření dvojjazyčného vzdělávacího systému či jazykové programy pro turecké studenty a jejich rodiče. Dalším problémem je také fakt, že mnoho německých Turků „drží" své ženy doma 1 rok předtím, než mohou samy žádat o pracovní povolení. Což sebou nese prohlubující se jazykovou bariéru s rostoucí nemožností ji prolomit. Více než 75 % studentů základních škol ve velkoměstech jako Berlín nebo v pásmu tzv. Ruhr Valley (průmyslový pás měst jako Duisburg, Essen, Dortmund atp.), kde se turecké komunity soustřeďují nejvíce, jsou tureckého původu. Většina z těchto žáků nezvládá německý jazyk, protože vyrostli v rodině, kde hovořili pouze rodným jazykem. Například v jednom z berlínských okresů (Kreuzberg) 63 % všech dětí narozených zahraničním rodičům neumí jediné německé slovo při vstupu do první třídy. Také 4 z 5 Turků navštěvující první stupeň nemají žádnou znalost němčiny, 80 % jejich rodičů se neúčastní debat s učiteli na třídních schůzkách, protože je jejich němčina velice omezená.[174]

Téměř polovina všech zahraničních studentů nesmí po dokončení střední školy pokračovat v získávání praxe. Pouze 20 % německých studentů tuto praxi dokončí. Celých 40 % ze všech tureckých maturantů (ve srovnání s 8 % německých studentů) nedokončí úspěšně praktickou část studia. V základních školách je okolo 12 % všech studentů zahraničního původu. Ti, kteří dosáhnou středoškolského vzdělání, jsou pouhá 4 %. To vede k silnému podceňování tureckých studentů v rámci univerzitního systému, pro který je maturita nebo diplom ze střední školy povinným předpokladem pro vstup na vysokou školu.[175]

Problémem je také velký rozdíl mezi III. generací Turků, kteří hovoří plynule německy, ale nejsou německými občany a III. generací Němců pocházející z Ruska bez znalosti němčiny.[176] Zatímco Němci utratili okolo $1,5 miliardy v roce 1997, aby zajistili integraci 3 milionů etnických Němců, financování integrace německých Turků spadlo daleko za miliony utracených za etnické Němce. To samé platí pro německé jazykové

[174] ANIL, M., s. 430.
[175] tamtéž, s. 430 a 431.
[176] tamtéž, s. 429.

kurzy. V roce 2000 okolo $150 milionů bylo použito primárně pro etnické Němce a židovské imigranty, a to bez významného financování turecké komunity.[177]

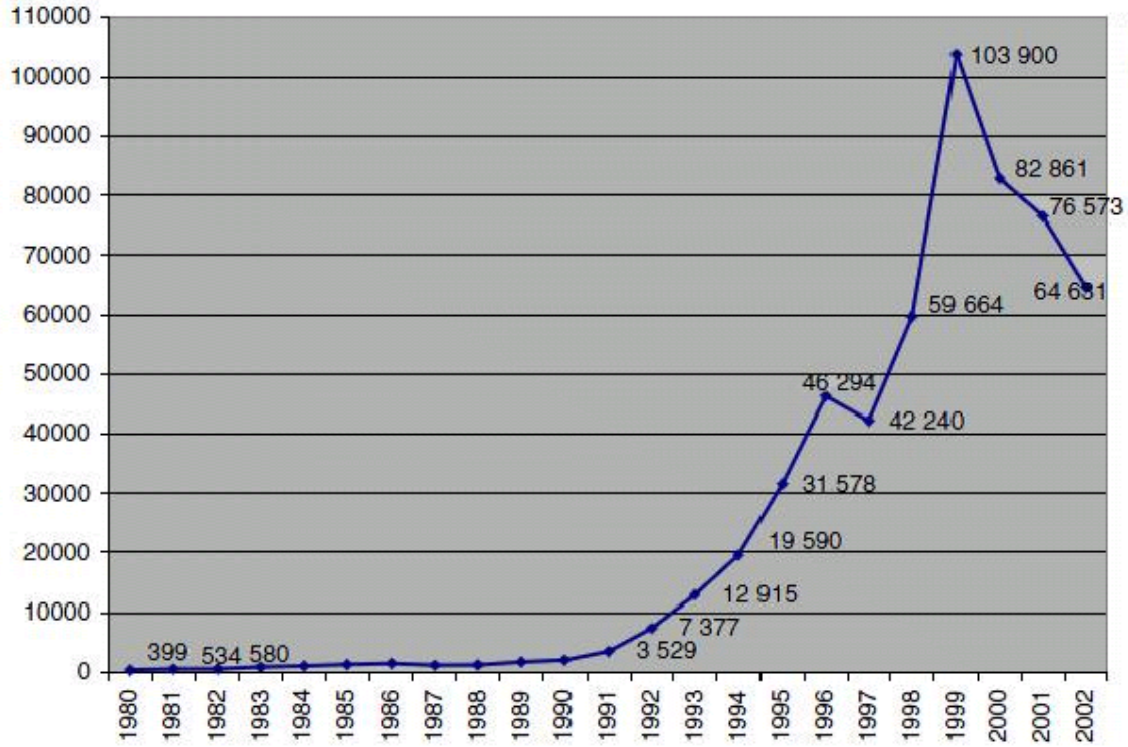
4.4.5 Kulturní a náboženské otázky

Znatelnějším trendem současnosti je příklon k tradičním kulturním i náboženským hodnotám, tedy návratu k tureckým etnickým kořenům (Re-ethnisierung). Stále větší procento mladých Turků si vybírá životního partnera z Turecka, což také vystihuje nízká míra uzavřených manželství mezi Turky a Němci (pouze 5 %). Tento údaj je jedním z ukazatelů míry turecké integrace v německé společnosti (patří mezi jednu z nejméně integrovaných skupin v zemi). Dílčí sčítání lidu z roku 1995 ukázalo, že 98 % vdaných Turkyň a 95 % ženatých Turků má za manžela/ku osobu turecké národnosti. Data mezi lety 1991 a 1995 ukazují, že německo-turecký svazek má vyšší míru rozvodovosti ve srovnání s manželstvími německo-jugoslávskými (řeckými/italskými/španělskými). Takže 63,8 % všech německých žen vdaných za Turka se rozvedly, v opačném případě to bylo 31,2 % všech německých mužů ženatých s Turkyní. Odlišné životní styly odrážejí kulturní a náboženské rozdíly vedoucí k rozpadu manželství.[178]

Grafy 20 a 21 ukazují nejprve tureckou naturalizaci samotnou od roku 1980 až do 2002 a poté ve srovnání s úspěšným procesem u ostatních cizinců v letech 1990 a 2002. Turecké „zdomácňování“ má rostoucí charakter až do konce roku 1999, kde dosáhlo vrcholu (103 900), poté má klesající tendenci, stejně tak jako u ostatních cizinců. Tyto grafy dokazují, že Turci jsou opravdu nejhůře asimilovanou skupinou v Německu.

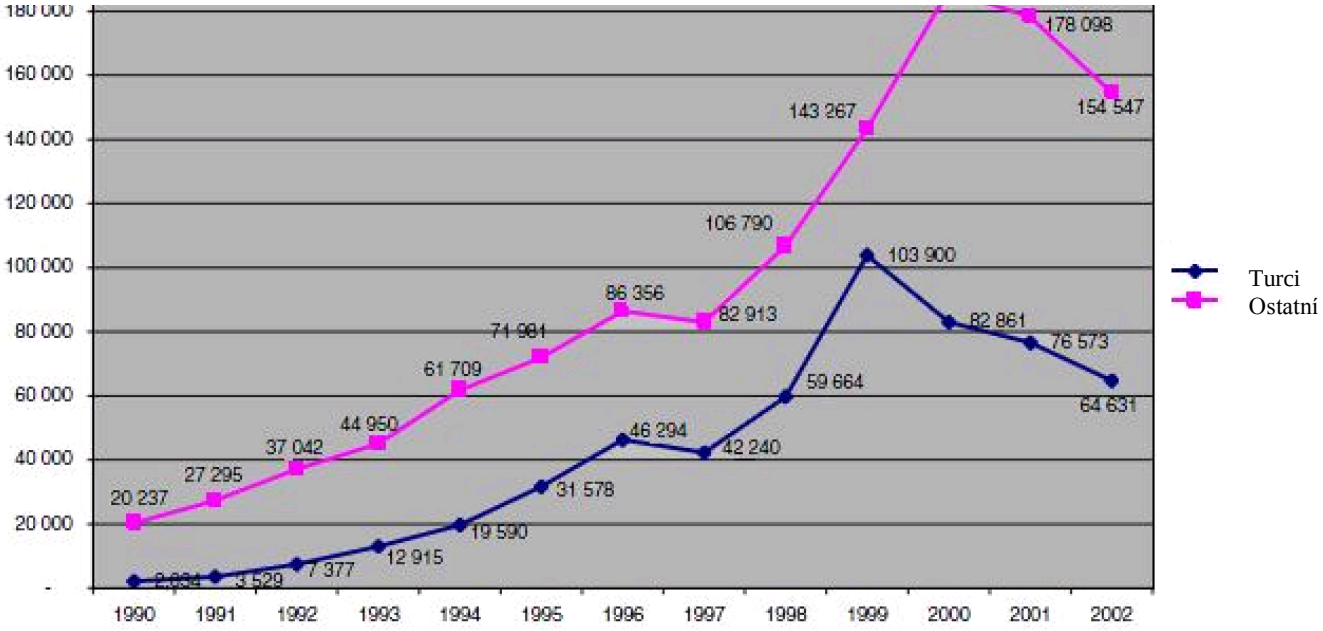
[177] MÜLLER, C., s. 429.
[178] tamtéž, s. 432.

Graf 23: **Naturalizace tureckých obyvatel v Německu v letech 1980 - 2002**

Zdroj: ANIL, M.: *The new German citizenship law and its impact on German demographics: research notes* [on-line], s. 455.

Graf 22: **Naturalizace u Turků a ostatních občanů v Německu v letech 1990 - 2002**

Zdroj: ANIL, M.: *The new German citizenship law and its impact on German demographics: research notes* [on-line], s. 453.

4.5 Komparace azylových politik: příklad Francie a Velké Británie

Německo není jedinou přistěhovaleckou zemí na světě, ale patří mezi deset největších příjemců žadatelů o azyl (v roce 2010 se posunula na 3. místo – Tabulka 5). Společně s ním (Graf 17) se v tomto žebříčku nachází např. USA, Kanada, Švédsko, Nizozemsko, Velká Británie (VB) nebo Francie. V následujícím textu se zaměřím na srovnání imigrace a azylové politiky Německa se dvěma největšími evropskými přistěhovaleckými zeměmi - Velkou Británií a Francií. V mnoha ohledech je vývoj podobný s Německem, ať už se jedná o nábory zahraničních pracovníků, období omezování přistěhovalectví či vznik azylové politiky.

Mezi lety 2006 a 2010 patřila **Francie** po USA k **největším** příjemců (v rámci 44 vyspělých zemí podle UNHCR) nových žadatelů o azyl (185 400 žádostí), **VB** zaujala **páté** místo (140 700 žádostí), Německo 131 260 žádostí.[179] Také podle Grafu 18 má Francie na základě podílu žádostí na hlavu ročně druhý nejvyšší počet – 5,4, třetí místo obsadila VB s 3,9 (oproti Německu s 3,7).[180] Podobný žebříček dokládá i Graf 17 týkající se počtu schválených žádostí o azyl, na prvních příčkách figuruje Francie opět na 2. místě za USA, následuje Německo a 6. místo obsadila VB. Téměř stejné pořadí se týká těchto zemí i podle nejaktuálnějších čísel z roku 2010, kdy se **Francie** stala **druhým** největším příjemcem žádostí (47 800). **Německo** bylo po Francii **třetím** největším příjemcem (41 300).[181] **VB** skončila na **6. místě** (22 100).[182]

Následující Tabulky 10 a 11 potvrzují imigrační charakter všech zmiňovaných zemí, je také patrné, že všechny tři země jsou v rámci Evropy na podobné úrovni, co se přílivu migrantů a žádostí o azyl týká. Rozdíly nalezneme mezi žadateli o azyl podle jejich země původu (Tabulka 12), neboť ve Francii, VB i Německu dominují odlišné země. Země původu, které mají oba státy s Německem (viz. Graf 14) společné na předních příčkách jsou: Srbsko, Rusko a Turecko (v případě Francie), Irán, Afghánistán a Somálsko (v případě VB).

[179] UNHCR - THE UN REFUGEE AGENCY (Deutschland): *Asylum Levels and Trends in Industrialized Countries 2010* [on-line] [cit. 19. 8. 2011], s. 9. Dostupné z WWW: <http://www.unhcr.de/service/zahlen-und-statistiken.html>.
[180] tamtéž, s. 10.
[181] tamtéž, s. 7.
[182] tamtéž, s. 8.

Tabulka 10: **Podíl přijímajících zemí na celkovém počtu žádostí (ze 44 zemí)**

Země	2006	2007	2008	2009	2010
Francie	10 %	9 %	9 %	11 %	13 %
Německo	7 %	6 %	6 %	7 %	12 %
VB	9 %	8 %	8 %	8 %	6 %

Zdroj: UNHCR: *Asylum Levels and Trends in Industrialized Countries 2010* [on-line], s. 9. Vlastní zpracování.

Tabulka 11: **Přijaté žádosti o azyl v letech 2006 - 2010**

Země	2006	2007	2008	2009	2010	Celkem
Francie	30 750	29 390	35 400	42 120	47 790	**185 450**
Německo	21 030	19160	22 090	27 650	41 330	**131 260**
VB	28 320	28 300	31 320	30 670	22 090	**140 700**

Zdroj: UNHCR: *Asylum Levels and Trends in Industrialized Countries 2010* [on-line], s. 15. Vlastní zpracování.

Tabulka 12: **Žadatelé o azyl podle země původu ve Francii a VB v roce 2010**

Země původu	Žadatelé o azyl ve Francii
Srbsko	5 754
Rusko	4 302
Kongo	3 395
Bangladéš	3 140
Srí Lanka	2 827
Guinea	2 012
Haiti	1 992
Čína	1 933
Arménie	1 766
Turecko	1 402

Země původu	Žadatelé o azyl ve VB
Irán	2 210
Pákistán	2 115
Zimbabwe	1 910
Afghánistán	1 835
Srí Lanka	1 625
Čína	1 215
Nigérie	1 100
Eritrea	760
Somálsko	675
Súdán	640

Zdroj: UNHCR: *Asylum Levels and Trends in Industrialized Countries 2010* [on-line], s. 36. Vlastní zpracování.

4.5.1 Velká Británie

Britská imigrace je charakterizována dvěma rysy, v polovině 21. století tzv. politikou nulové imigrace a zvláštním typem přistěhovalců. Ti přicházejí především ze zemí v rámci Commonwealthu, tzn., že tito imigranti nebyli cizinci, ale obyvatelé Británie podle **Zákona o britské národnosti z roku 1948** (British Nationality Act[183]).[184] Zde můžeme vidět určitou paralelu s německým Aussiedlery, tedy rodilými Němci přicházející z různých zemí, kam byli vyhnáni či posláni v důsledku 2. světové války. V 50. a 60. letech stejně jako Německo neměla VB žádná omezení týkající se imigrantů.[185] Počátkem 60. let se jednalo o migraci rodinných příslušníků a uprchlíků (v Německu rodinné sjednocování začalo až v 70. a 80. letech). Cílem britské politiky byla snaha o omezení rodinného sjednocování na základě tzv. **Bílé knihy z roku 1978** (Government White Paper), podle které museli například dokázat, že manželství nebylo hlavním důvodem imigrace.[186] Díky novému **Imigračnímu zákonu z roku 1971** (Immigration Act), který stanovil právo na pobyt potomkům původních osadníků Commonweathu (zatímco noví obyvatelé Commowealthu obdrželi status cizinců) byli i lidé z britských kolonií (Indie, Pákistán, Karibik) podrobováni přísným kontrolám. Druhým pilířem tohoto zákona byla integrace.[187]

V letech 1979 až 1997 byly snahy o omezení imigrace. **Britský národní akt z roku 1981** (The British Nationality Act) ukončil tradiční právní tradici tím, že odebral automatické obdržení občanství všem pocházejícím z „britské půdy". V roce **1993** na základě **Azylového a imigračního odvolacího zákona** (Asylum and Immigration Appeals Act) došlo k urychlení procedury žádání o azyl, to umožnilo zadržení žadatelů, zatímco probíhalo rozhodování o ne/uznání žádosti.[188]

Po nástupu Labouristů v roce 1997 se opět změnil kurz migrační politiky, a to směrem k politice „selektivní otevřenosti", tzn., že došlo k povolení ekonomické migrace, ale s přísnějšími bezpečnostními kontrolami. Tím skončilo období omezované imigrace.

---

[183] SOMERWILLE, W., SRISKANDARAJAH, D. a kol.: *United Kingdom: A Reluctant country of Immigration* [on-line] [cit. 7. 11. 2011], MPI (Migration Information Source) – Country Profiles, July 2009. Dostupné z WWW: <http://www.migrationinformation.org/feature/display.cfm?ID=736>.

[184] SOMERWILLE, W., SRISKANDARAJAH, D. a kol., tamtéž.

[185] tamtéž.

[186] NAJDKOVÁ, M.: *Imigrační a azylová politika Velké Británie* (diplomová práce). [on-line] [cit. 7. 11. 2011], Masarykova univerzita, Brno, 2007. Dostupné z WWW: <http://is.muni.cz/th/84270/pedf_m/DPfinal_version.txt>.

[187] SOMERWILLE, W., SRISKANDARAJAH, D. a kol., tamtéž.

[188] tamtéž.

Po září 2001 dochází ke zpřísnění vízových kontrol. V roce 2002 se britská vláda snažila o nábor kvalifikované pracovní síly (pracovníci získávali víza bez nutnosti uzavřené pracovní smlouvy, ale pouze na základě jejich zkušeností), která by vyplnila nedostatek pracovníků v určitých sektorech (podobný postoj zaujali němečtí politici v roce 2000 při iniciativě vydávání Zelených karet). Tím byl učiněn první krok k přechodu od nulové k pozitivní imigraci.[189] Na druhé straně se zpřísnila omezení vůči žadatelům o azyl prostřednictvím **Zákona o národnosti, imigraci a azylu z roku 2002** (Nationality, Immigration and Asylum Act), opět stejný vývoj v Německu, viz. Přistěhovalecký zákon (2005).[190]

4.5.2 Francie

Po 2. světové válce byla Francie jedinou evropskou zemí, která zvládala stálou imigraci, jelikož nabírala nové pracovníky) až do vypuknutí ropné krize v roce 1973 (stejně jako Německo). Snahy o omezení imigrace začaly odmítáním obnovovat povolení k pobytu (za vlády konzervativního prezidenta Valéry Giscard d´Estaing[191]). Naštěstí tyto praktiky selhaly, podobný konzervativní přístup vidíme v 80. letech za vlády Kohla.[192] Levná pracovní síla byla potřeba na nejméně kvalifikovaných pozicích (ve stavebnictví, automobilovém, textilním průmyslu nebo službách), jednalo se především o cizince z Evropy (Italové, Španělé a Portugalci), Afriky (Maroko, Alžírsko, Tunisko, Senegal) a z Turecka. Stejně jako v Německu a VB došlo v období ekonomické krize k omezení imigrace (hlavně té rodinné) a nasměrování přistěhovalců k návratu do jejich vlastí. Pracovní karty byly vydávány pouze v období ekonomického růstu.[193]

Zvláštním typem přistěhovalců byli Alžířané, kteří mohli obdržet francouzské občanství bez jakéhokoliv omezení (ústava z roku 1946). Podle Evianských dohod z roku 1962 jim byl povolen volný pohyb mezi Francií a Alžírskem bez omezení, nicméně se

[189] SOMERWILLE, W., SRISKANDARAJAH, D. a kol., tamtéž.
[190] NAJDKOVÁ, M.: *Imigrační a azylová politika Velké Británie* (diplomová práce). [on-line] [cit. 7. 11. 2011], Masarykova univerzita, Brno, 2007. Dostupné z WWW: <http://is.muni.cz/th/84270/pedf_m/DPfinal_version.txt>.
[191] Prezident Francie v letech 1974 – 1981.
[192] GUIRAUDON, V.: *Immigration Policy in France* [on-line] [cit. 8. 11. 2011], National Center for Scientific Research, January 01, 2002, s. 1. Dostupné z WWW: <http://www.unc.edu/depts/europe/francophone/brookings_immig.pdf>.
[193] ZIMOVÁ, D.: *Problémy migrační politiky Francie* (diplomová práce) [on-line] [cit. 12. 11. 2011]. Masarykova univerzita, Brno 2006, s. 36. Dostupné z WWW: <http://is.muni.cz/th/43721/esf_m/celkova_final.pdf>.

nepředpokládalo, že většina Alžířanů se ve Francii usadí natrvalo.[194] Zde vidíme podobnou situaci německých Turků. V roce 1975 žilo ve Francii téměř 3,5 milionů cizinců (6,2 % z celkové populace), Alžířané se stali druhou největší komunitou žijící ve Francii, další byli Tunisané.[195]

Cizinec, stejně jako v Německu, může získat státní občanství na základě 2 principů – původu a místa narození. Dále dítě narozené před rokem 1994, jehož jeden z rodičů je narozen v bývalých francouzských zámořských koloniích před jejich osvobozením, má také nárok na francouzské občanství. Stejně tak dítě narozené po roce 1963, jehož jeden z rodičů byl narozen v Alžírsku před 3. červnem 1962.[196] V 70. letech hrál klíčovou roli v otázkách přistěhovalectví Nejvyšší správní soud (Conseil d´Etat) bránící jejich práva, zatímco jednotlivé vlády se stále snažily o zpřísňování imigrační politiky.[197] Otázkou integrace se Francie začíná zabývat až od 80. let (v Německu až od 90. let). Zároveň došlo k obratu v přístupu k přistěhovalcům, opět byl prostor pro rodinnou imigraci, snahy vedly také k legalizaci pobytu cizinců (alespoň 3 měsíce pobytu a dostatečné finanční zabezpečení) a vznikl vzdělávací program pro cizince. V roce 1984 byly zavedeny obnovitelné pobytové karty platné na 10 let.[198] Devadesátá léta jsou opět ve znamení rodinného slučování (především z Alžírska, Maroka, Tuniska, Turecka, Asie)[199], zatímco v Německu je v té době největší příchod uprchlíků z bývalé Jugoslávie a pozdních vysídlenců z bývalého SSSR. Počet žádostí se v průběhu let zvyšuje stejně jako v Německu i VB, v roce 1989 dosáhl 61 tisíc žádostí. Počet schválených žádostí v roce 1990 představovalo 15,5 % všech podaných, zatímco v Německu 5 % (Graf 16), v roce 1993 je to už 35 %, v Německu pouze 3 %. Od roku 1994 až do roku 2004 se počet kladně vyřízených žádostí udržuj v mezích 15 – 25 % ročně, v Německu o dost níže (mezi 9 – 3 %). V 90. letech se pravicově extrémistická strana Národní fronta Le Pena snažila vyvolat xenofobní nálady ve Francii tím, že apelovala na vyhoštění muslimských přistěhovalců ze země a udržení nulové migrace. Dalším kontroverzním zákonem byl tzv. Pasquův zákon (podle francouzského ministra vnitra Charlese Pasqua), který zakázal zahraničním studentům přijmout pracovní nabídky francouzských zaměstnavatelů

[194] ZIMOVÁ, D., s. 36 a 37.
[195] tamtéž, s. 36.
[196] FRANCE DIPLOMATIE: *La nationalité française* [on-line] [cit. 8. 11. 2011], 30/12/2010. Dostupné z WWW: <http://www.diplomatie.gouv.fr/fr/les-francais-etranger_1296/vos-droits-demarches_1395/nationalite-francaise_5301/index.html>.
[197] GUIRAUDON, V., s. 2.
[198] ZIMOVÁ, D., s. 40.
[199] tamtéž, s. 35.

a odmítl jim přidělit trvalý pobyt. Zvýšila se také doba čekání na možnost rodinného sjednocení z jednoho roku na dva, a zároveň bylo odepřeno povolení k pobytu manželům/manželkám, kteří/které vstoupili do země ilegálně díky uzavření sňatku.

Téma imigrace je od 80. let na politické scéně stále diskutovanější. Od 80. let došlo k několika reformám **zákona o občanství z roku 1945** (v letech1980, 1984, 1987, 1989), nejvýznamnějších z nich je až v roce **1993** (22. července), která stanovila podmínky pro získání francouzského občanství dětem cizinců narozeným ve Francii, podají-li žádost ve věku od 16 do 21 let. Tento zákon byl založen na principu dobrovolnosti při rozhodování, zda si dítě zažádá o francouzské občanství či ne (protiklad proti Německu, kde dvojí občanství není možné). Jeho další **reforma v roce 1998** (16. března) tento princip zakázala. Dítě narozené ve Francii, jehož rodiče se v cizině narodili, získalo automaticky francouzské občanství po dosažení dospělosti (18 let), pokud ve Francii žilo alespoň 5 let (v kuse nebo přerušovaně), a to ve věku 11 – 18. Žádat mohlo i dříve z vlastní iniciativy v 16 nebo ve 13 letech z iniciativy rodičů. Tento zákon také vytvořil speciální status pro vědce a studenty a zjednodušil podmínky vstupu pro vysoce kvalifikované odborníky. Pokud získali roční pracovní povolení, mohli poté žádat o rodinné sjednocení.[200] Zde je opět paralela s německým pokusem se Zelenými kartami, se kterými ale nebylo možné žádat o rodinné sjednocení. V roce **2003** (26. listopadu) pak další **reforma** zpřísnila podmínky získání francouzského občanství tím, cizinec musel doložit úroveň jeho asimilace do francouzské společnosti, tzn., dostatečnou znalost francouzského jazyka. Dále opět zpřísnil podmínky vstupu a přijetí cizinců (otisky prstů při žádání o vízum, kontroly na hranicích). Upravil také délku a podmínky udělování dočasných pobytových karet.[201] **Zákon o imigraci a integraci z roku 2006** (24. července) stanovil podmínky týkající se získání státního občanství z důvodu svatby, které jsou velmi přísné. Francouzské občanství obdrží pouze v případě, že po 4 letech od svatby spolu manželé stále žijí v řádném svazku (sdílejí společnou domácnost). **Zákon z roku 2011** (z 16. června) se vrací ke konceptu dobrovolnosti, tzn. možnosti vybrat si občanství. V případě volby francouzského občanství musí cizinec splňovat přísnější kritéria, např. znalost historie, kultury, francouzské společnosti, zákonů.[202]

[200] GUIRAUDON, V., s. 3.

[201] VIE-PUBLIQUE - Actualités - Panorama des lois: *Loi du 26 novembre 2003 relative à la maîtrise de l'immigration, au séjour des étrangers en France et à la nationalité* [on-line] [cit. 8. 11. 2011], 2. 11. 2004. Dostupné z WWW: <http://www.vie-publique.fr/actualite/panorama/texte-vote/loi-du-26-novembre-2003-relative-maitrise-immigration-au-sejour-etrangers-france-nationalite.html>

[202] VIE-PUBLIQUE, tamtéž.

Podle studie British Council z roku 2008 byla francouzská imigrační politika označena za jednu z nejpřísnějších (skončila na 11. místě, VB na 9. místě) mezi 26 členskými zeměmi EU, Kanady, Norska a Švýcarska. Tato studie hodnotila imigrační politiku na základě 6 kritérií (přístup na pracovní trh, rodinné sjednocování, dlouhodobý pobyt, politická účast, možnost získat státní občanství a diskriminace). Na jedné straně je Francie „chválena" za anti-diskriminační politiku a možnosti ponechání dvojího občanství, na druhé straně má velice přísná pravidla pro rodinné sjednocování a trvalý pobyt. Trendem francouzského přistěhovalectví je imigrace ekonomická spíše než z důvodu rodinného sjednocení. Také je čím dál tím těžší získat francouzské státní občanství (obdobný trend i v Německu). Výsledkem je, že se v roce 2007 oproti roku 2004 snížil počet migrantů, kteří získali francouzské státní občanství (ze 168 tisíc na 100 tisíc). Francie je považována za hlavního navrhovatele přísnější a unifikovanější imigrační politiky v rámci Evropy (zavedení kvót, biometrických pasů, evropské pohraniční policie atd.). Tato témata byla projednávána také během francouzského předsednictví ve 2. polovině roku 2008. Zpřísňování imigrační politiky ve Francii je obdobně jako v Německu v rozporu s potřebou zahraniční pracovní síly. [203]

Podle mého názoru ze tří analyzovaných zemí měla doposavad nejúspěšnější azylovou politiku a integraci VB, jejíž kladný vztah k cizincům předurčila koloniální minulost a staletá soužití s přistěhovalci. Ale ani VB se nevyhnula rasově motivovaným útokům, protestům a násilnostem. Nedávné události ze srpna tohoto roku jsou toho důkazem.[204] Francie je protesty nespokojených imigrantů v ulicích známá a sama pokračuje v restriktivní politice a přísnějších požadavcích na integraci, získávání trvalého pobytu atd. Navíc čelí problémům přistěhovalců z těch arabských států, které postihla v letošním roce vlna revolucí. Všechny země proto musí ve svých bojích za lepší integraci cizinců do společnosti pokračovat.

[203] FRENCH-PROPERTY – Real Estate, Real Living, Real France: *France Tough Immigration Policies* [on-line] [cit. 8. 11. 2011], 01 May 2008. Dostupné z WWW: <http://www.french-property.com/news/french_life/immigration_policy_france>.

[204] V srpnu 2011 došlo k zatřelení místního černošského zakladatele gangu policistou, tento incident vyvolal nejprve protesty místní komunity v chudé londýnské čtvrti Tottenham, během následujících dní se násilné nepokoje přelily i do dalších částí města v podobě drancování, krádeží a rabování. Britský premiér Cameron tyto události označil za tzv. „moment probuzení", varoval před zhroucením britské společnosti a jejího postupného morálního úpadku. I přestože původci těchto činů byla chudinská spodina a tamní gangy, přesto se k výtržnictví přidalo mnoho dalších lidí. (BBC – NEWS UK: *England Riots: Maps and timeline* a BBC RADIO: *Cameron: Riots 'a wake-up moment'*)

5 VÝHLED DO BUDOUCNOSTI

Není reálné očekávat, že myšlenka státnosti vymizí v blízké budoucnosti, ale její význam musí být modernizován v souvislosti s celosvětovými migračními trendy. Odklon od úzkého pojetí definice státnosti ulehčí Německu sklízet ekonomické, kulturní a demografické výhody přistěhovalectví, místo vkládání energie do boje za etnicko-kulturní národní homogenitu či „čistotu“, která nikdy neexistovala a existovat nebude.[205] Kontrolovaná imigraci je úkolem především pro politiky s cílem ji zahrnout do mezinárodního práva, ale i do domácích zájmů. *„Poprvé totiž nyní existuje široký konsensus v poznání, že statisíce lidí bez německého pasu nejsou v Německu z toho či onoho důvodu dočasnými hosty, nýbrž budoucími spoluobčany spoluurčujícími osud státu a společnosti.“ (ŠNAIDAUF, J., 2005)*

Dodatek 16a německé Ústavy představuje změnu německé azylové politiky. Tato změna byla úspěšná, neboť zamezila rostoucímu přistěhovalectví. Kromě toho příslušné právní úpravy nejsou v rozporu s německými vnitrostátními právními předpisy nebo mezinárodními závazky, které země má. Zárukou zůstává pokračující kontrola imigrace a požadavek na harmonizaci azylového systému v rámci celé Evropy.[206] Další změnou je kombinace principu krve s principem místa. Jeho zavedení způsobilo, že se děti narozené imigrantům žijícím v Německu automaticky stanou Němci od narození.[207]

Budoucnost země se samozřejmě odráží na jejím ekonomickém, ale hlavně demografickém vývoji a potřebě zahraniční síly, proto je důležité vědět, proč Německo cizince potřebuje.

V roce 2010 došlo na neshody mezi Svobodnou demokratickou stranou (FDP) a CSU. Důvodem byla prohlášení ministra hospodářství Rainera Brüderleho (FDP), který volal po větším počtu imigrantů. Předseda CSU Seehofer oponoval tím, že nejprve musí země využít vlastní pracovní sílu, a to především nezaměstnané německé obyvatelstvo. Tuto debatu ukončila až kancléřka Merkelová, která prohlásila, že vláda neplánuje žádná nová imigrační pravidla. Avšak toto její veto ignoruje nejpalčivější problém současného

[205] KURTHEN, H., s. 935.
[206] HAILBRONNER, K., s. 179.
[207] ANIL, M., s. 461.

Německa, a to rekordní tempo snižování počtu obyvatelstva a fakt, že je země závislá na zahraničních pracovnících.[208]

I. Proč Německo potřebuje cizince?

Podle mého názoru se jedná o 2 hlavní faktory:

a) nedostatek vlastní pracovní síly v určitých oborech

V posledních deseti letech existuje mnoho studií zabývající se analýzou ekonomické situace v Německu v souvislosti s potřebou zahraniční pracovní síly. Následující text odkazuje na některé studie a články, které uvádějí různá čísla zabývající se tímto tématem.

Podle Zprávy vypracované vládní komisí Rity Süssmuthové z roku **2001** (Süssmuth Commission´s Report, 2001) bude Německo pro udržení stabilní populace potřebovat více než **300 tisíc přistěhovalců ročně** a náboru **50 tisíc kvalifikovaných pracovníků ročně**, **k roku 2020 bude potřeba o 3 miliony pracovníků navíc**, kteří by podpořili německou ekonomiku, především v hi-tech sektoru.[209]

I přes 4,5 miliony nezaměstnaných (2006) nemusí mít země obavu, že jim levná pracovní síla „vezme" jejich pracovní místa. Existují totiž taková povolání, která Němci dělat nechtějí, jedná se většinou o nebezpečné, špinavé nebo špatně placené práce.[210]

Podle současných výhledových studií (**2011**) **počet ekonomicky aktivních osob do roku 2035 klesne o více než 8 milionů** (okolo 17 %). Institut německého hospodářství (Das Institut der Deutschen Wirtschaft Köln – IW) vypočítal, že již během následujících 4 let bude **chybět okolo 220 tisíc** inženýrů, techniků a přírodovědců. Svaz inženýrů (Ingenieursverband – VDI) si stěžuje na **nedostatek okolo 36 tisíc odborníků**.[211]

Podle Komory německého průmyslu a obchodu (Deutschen Industrie und Handelskammertages) v současné německé ekonomice (**2011**) **chybí okolo 400 tisíců** inženýrů, mistrů a kvalifikovaných odborníků, kteří by vytvořili zhruba 1 % hospodářského růstu, uvedl prezident Komory Hans Heinrich. Nedostatek kvalifikované

---

[208] BORSTEL, S.: *Warum Deutschland mehr Zuwanderung Braucht* [on-line] [cit. 17. 10. 2011], Welt on-line, Politik - Arbeitsmarkt, 27. 6. 2007. Dostupné z WWW: <http://www.welt.de/politik/article980277/Warum_Deutschland_mehr_Zuwanderung_braucht.html>.

[209] ANIL, M., s. 448.

[210] FRIDRICH, S.: *Warum wir Ausländer brauchen* [on-line] [cit. 17. 10. 2011], Stern, Politik – Zuwanderung, 15. November 2006. Dostupné z WWW: <http://www.stern.de/politik/deutschland/zuwanderung-warum-wir-auslaender-brauchen-576464.html>.

[211] BORSTEL, S.: *Warum Deutschland mehr Zuwanderung Braucht* [on-line] [cit. 17. 10. 2011], Welt on-line, Politik - Arbeitsmarkt, 27. 6. 2007. Dostupné z WWW: <http://www.welt.de/politik/article980277/Warum_Deutschland_mehr_Zuwanderung_braucht.html>.

pracovní síly si žádá **okolo 2 milionů odborníků ze zahraničí**. Šéf Spolkové agentury práce (Bundesagentur für Arbeit – BA) řekl, že bez cíleného přistěhovalectví to nepůjde. V určitých odvětvích, povoláních a regionech existuje zvýšená poptávka po kvalifikovaných pracovnících. Do roku **2025 zde hrozí nedostatek těchto pracovníků v počtu od 6 do 7 milionů.** Německo je prý schopno vyplnit tuto mezeru vlastními silami pouze z půlky.[212]

Pracovní síla odhadem **klesne ze 41 na 26 milionů**, tento vývoj povede ke kolapsu penzijního systému, nebudou-li podniknuty kroky k obnovení či spíš „doplnění" pracovní síly.[213]

S další informací přišel letos i Institut pro pracovní trh a výzkum povolání (Das Institut für Arbeitsmarkt- und Berufsforschung - IAB), který zjistil, že v prvním čtvrtletí roku 2011 počet volných pracovních míst poprvé od roku 2007 dosáhl 1 milionu. Oproti roku 2010 počet volných míst vzrostl o 400 tisíc. Téměř 900 tisíc volných pracovních míst v západním Německu a okolo 160 tisíc ve východním. Nabídka volných míst přišla v prvním čtvrtletí především ze strany menších podniků a vzrostla oproti předchozímu čtvrtletí o 17 %, naproti tomu nabídka velkých firem (více než 500 zaměstnanců) ve stejném období klesla o 27 %.[214]

Jiná studie z letošního roku předpokládá, že nejpozději do roku 2015, na základě německého demografického vývoje a hospodářských změn, dojde v oblasti vědy a vývoje a službách ke zvýšené kvalifikované pracovní síly v mnoha odvětvích a regionech. Podle BA se počítá **mezi lety 2010 a 2025 s poklesem pracovníků o 6,5 miliony lidí**.[215]

Nedostatek odborníků je evidován v oblastech tzv. MINT[216] (matematika, informatika, přírodní vědy a technika), ale také v oblasti péče a vzdělání předškolních dětí.[217] Nejohroženějšími povoláními v současné době jsou lékaři a inženýři, což ostatně dokazuje Tabulka 10, která udává povolání s největším nedostatkem pracovních sil, které Německu v současné chybí. Čísla značí multiplikátor, který udává poměr počtu volných

[212] WIRTSCHAFT.T-ONLINE: *Weise: Deutschland braucht zwei Millionen ausländische Fachkräfte* [on-line] [cit. 17. 10. 2011], AFP / 16. 5. 2011. Dostupné z WWW: <http://wirtschaft.t-online.de/weise-deutschland-braucht-zwei-millionen-auslaendische-fachkraefte/id_46421946/index>.
[213] MÜLLER, C., s. 426.
[214] WIRTSCHAFT.T-ONLINE: *Eine Million freie Stellen in Deutschland* [on-line] [cit. 17. 10. 2011], jdc / 9. 5. 2011. Dostupné z WWW: <http://wirtschaft.t-online.de/eine-million-freie-stellen-in-deutschland/id_46294952/index>.
[215] RAHNER, S., s. 29.
[216] MINT = Mathematik, Informatik, Naturwissenschaft und Technik (*RAHNER, S., s. 29*)
[217] RAHNER, S., tamtéž.

míst na počet odborníků na danou pozici (např. u lékařů, při nahlášení 500 volných míst je odborníků pouze 84, tzn. multiplikátor 5,9).

Tabulka 13: **Povolání s největším nedostatkem pracovních sil (2010)**

Povolání	Volná místa pro nezaměstnané[1)]
Lékař	5,9
Řídící administrativní pracovník	4,6
Ošetřovatel, porodní asistent/ka	3,6
Strojní inženýr	2,7
Auditor, daňový poradce	2,7
Elektrotechnik	2,6
Servisní technik zemědělských strojů	2,3
Instalatér	2,1
Elektroinstalatér, montér	1,8
Páječ	1,8

[1)] Povolání, u kterých je nahlášeno více než 500 volných pozic na úřadech práce (BA).
Zdroj: EL-SHARIF, Y.: *Arbeitskräftezuzug - Warum Deutschland sofort mehr Zuwanderer Braucht* [on-line]. Vlastní zpracování.

Je nutné, aby si Německo vzalo příklad od jiných zemí jako je Kanada (ročně přiláká 200 tisíc přistěhovalců, mezi nimi i experty), Austrálie, USA nebo skandinávské státy. Například v Kanadě zavedli tzv. bodový systém, kde je cizinec hodnocen podle jeho jazykových znalostí, dosaženého vzdělání a pracovních zkušeností. Podnikatelé v Německu tento problém zaznamenali již před lety a žádají také o zavedení stejného bodového systému (Punktsystem). Kromě toho potřebují opravdu zkušené pracovníky, jelikož pouze malá skupina 3 milionů ze všech nezaměstnaných v Německu dokáže tuto potřebu pokrýt. Tento nedostatek je pak kompenzován učni z Polska. Ačkoliv akce Zelené karty se snažila v této oblasti o změnu, nakonec skončila fiaskem. Velká koalice navíc přidala nové limity pro kvalifikované odborníky. Místo 87 tisíc EUR musí dnes přistěhovalec vydělat 66 tisíc EUR ročně, než mu povolí vstup do země. Tato částka je pochopitelně dosažitelná pouze pro malé množství lidí, a zároveň jen pár malých a středních firem si může dovolit svým zaměstnancům zaplatit. I přes tento fakt se zdá, že kancléřka Merkelová tyto problémy ignoruje, jinak by schválila diskuzi v otázkách budoucnosti německého trhu práce (2011). Německo může tento trend odvrátit dvěma způsoby:

1. muselo by dojít ke zmírnění pravidel pro přistěhovalce,
2. musel by mít dostatečný počet cizinců zájem do Německa přijít za prací.[218]

Tyto body samozřejmě předpokládají zatraktivnění země jako takové pro cizince. I přestože je Německo jednou z evropských zemí, která nejvíce potřebuje odborné pracovníky, rozhodně nepatří k jejich oblíbeným destinacím. Německo vystupuje jako poslední možnost či přestupní stanice na cestě do USA, Kanady, Francie, Skandinávie nebo UK. Navíc většina zahraničních odborníků zůstává v Německu pouze dočasně.[219]

Navíc od roku 2008 se stát potýká s odchodem vlastních obyvatel (například do Švýcarska) a obecně více lidí odchází, než přichází. Německo tak přichází nejen o kvalifikované pracovníky, ale také o vzdělané lidi.[220] Současné Německo řeší i problémy s návratem Němců z jižní nebo východní Evropy.[221]

Lídr FDP Veit Wolpert též vidí problém v neuznávání zahraničních titulů cizinců, což způsobuje, že v Německu existuje tisíce vzdělaných cizinců pracujících na nekvalifikovaných a špatně placených pozicích. Spolková země Sasko (podle saského ministra vnitra Markuse Ulbiga z CDU) například plánuje omezit částku ročního příjmu přistěhovalců z dnešních 66 tisíc za rok na 40 tisíc EUR, aby cizinci mohli získat povolení k trvalému pobytu.[222] Německo je závislé na přílivu odborníků, tito lidé pak dostanou přednost před německými nezaměstnanými, dodala Merkelová.[223]

b) demografický faktor

Tento problém byl již zmíněn, je jisté, že Německo imigranty potřebuje, aby vyrovnalo pokles populace a její stárnutí. Současná německá populace s trendem jedno dítě na rodinu **z dnešních 82 milionů klesne v roce 2050 na 60 milionů**. Navíc dramatické stárnutí německé populace bude mít přímé důsledky pro systém sociálního zabezpečení.[224] Německo tedy musí zvýšit počet přistěhovalců 20x, aby zabránil

[218] RAHNER, S.,
[219] MÜLLER, C., s. 427.
[220] EL-SHARIF, Y.: *Arbeitskräftezuzug - Warum Deutschland sofort mehr Zuwanderer Braucht* [on-line] [cit. 17. 10. 2011]. Spiegel on-line - Wirtschaft, Thema Einwanderungspolitik in Deutschland, 2. 8. 2010. Dostupné z WWW: <http://www.spiegel.de/wirtschaft/soziales/0,1518,709704,00.html>.
[221] FRIDRICH, S., tamtéž.
[222] WELT ONLINE, Politik – Integrationsdebatte: *Der Tag, als Multikulti für Tot erkärt wurde* [on-line] [cit. 20. 10. 2011], DW, 17. 10. 2011. Dostupné z WWW: <http://www.welt.de/politik/deutschland/article10360199/Der-Tag-als-Multikulti-fuer-tot-erklaert-wurde.html>.
[223] tamtéž.
[224] FRIDRICH, S., tamtéž.

zhroucení společnosti a vyrovnal míru porodnosti. Zdá se tedy, že bez prudkého zvýšení imigrace bude Německo pokračovat v hospodářské recesi.[225]

II. Kam se bude politika ubírat?

a) politické selhání při řízení imigrace

Imigrace je pozitivní v případě, že je omezená a kontrolovaná. Jak by měla být imigrace konkrétně řízena? Jedním z nápadů je vytvoření bodového systému podle kanadského vzoru. Přistěhovalci jsou vybíráni podle určitých kritérií jako je věk, kvalifikace, schopnost se integrovat, a to bez ohledu na konkrétní potřeby trhu práce. Tento návrh již byl začleněn do Přistěhovaleckého zákona, ale nakonec v létě 2004 Velkou koalicí zamítnut. Druhý návrh se jmenuje tzv. Nouzová diagnóza (Engpassdiagnose) z podzimu roku 2004, kdy v případě, že se nepodaří obsadit volná pracovní místa vlastními obyvateli nebo občany z EU, potom se hranice otevřou pro ostatní pracovníky, ale maximálně pro 25 tisíc kvalifikovaných odborníků ročně. Tento model ale také selhal.[226] Spolkový prezident Christian Wulff naopak poukázal na další charakteristiku země – islám jako součástí dnešního Německa. Naopak Seehofer stále trval na svém postoji, že Německo není imigrační zemí a nedostatek kvalifikovaných pracovníků neznamená nekontrolovanou imigraci.[227]

Co je potřeba udělat?

1) Musí být snížen povinný základní kapitál na začátku podnikání (dnes je to 500 tisíc EUR a zároveň zajištění 5 pracovních míst).
2) Výše ročního příjmu 85 500 EUR pro kvalifikovaného odborníka není pro mnoho malých a středních podniků možné zaplatit, proto by se tato hranice měla pohybovat mezi 40 tisíci a 60 tisíci EUR.
3) Usnadnit získání pracovního povolení pro ty cizince v Německu, kteří zde ukončili studium. Nyní smějí hledat práci 1 rok a pouze v tom oboru, který vystudovali. Kromě toho musí prokázat minimální příjem.[228]

[225] MÜLLER, C., s. 427.
[226] BORSTEL, S., tamtéž.
[227] WELT ONLINE, Politik: *Der Tag, als Multikulti für Tot erkärt wurde*, tamtéž.
[228] BORSTEL, S., tamtéž.

Kolik je potřeba přistěhovalců?

Země si může dovolit přijmout pouze mezi 150 tisíci až 200 tisíci příchozích ročně, které je schopna sociálně podpořit. Proto by měli být zapojeni ti odborníci, kteří již desetiletí žijí v Německu, ale kvůli jazykové bariéře se na takto odborný trh nedostali.[229]

b) negativní postoj obyvatelstva vůči cizincům

Proč se Němci stále nedokážou vypořádat s přistěhovalectvím? Především proto, že pojem migrace je stále v myslích většiny obyvatel (ale i politiků) negativně zakořeněn. Přistěhovalci nejsou vždy vnímáni jako pomoc zvenku, nýbrž jak hrozba vytvářející vnitřní sociální problémy.[230] Stále existuje dojem, že cizinci v Německu berou práci místním.[231] Tento úhel pohledu je špatný. Zdá se ale, že strach z cizinců postupně mizí, porovnáme-li současnost s 90. léty.[232]

Současným Německem hýbe opět debata přistěhovalectví a multikulturalismu, nedávný projev (říjen 2011) kancléřky Angely Merkelové vyvolal rozruch. Podle Merkelové by přistěhovalci měli převzít větší míru odpovědnosti za vlastní integraci do německé společnosti.[233] Merkelová doslova řekla, že multikulturalismus v Německu selhal, a zároveň dodala, že cizinci musí nejen respektovat německé zákony, ale také umět hovořit německy (komisařka spolkové vlády pro integraci Maria Böhmer z CDU žádá jednotnou výuky němčiny na školách pro všechny žáky). Např. muslimské dívky by se měly účastnit výuky plavání ve školách atd. Zdůraznila, že v budoucnu se i nadále očekává růst podílu osob s přistěhovaleckým původem. Zároveň hovořila ve prospěch těch cizinců, kteří jsou odborníky a v Německu dlouho žijí, jelikož země specialisty potřebuje. Nadále je vítána i další kvalifikovaná pracovní síla ze zahraničí a dodala, že Německo bylo vždycky otevřenou zemí. Naproti tomu lídr CSU Horst Seehofer ve svém stranickém projevu řekl, že pro Německo je správná pouze cesta „Leitkultur“, neboť multikulturalismus je mrtvý. Také předseda CDU zdůraznil, že Německo nepotřebuje žádné přistěhovalce, kteří jen budou zatěžovat německý sociální systém.[234]

---

[229] BORSTEL, S., tamtéž.
[230] tamtéž.
[231] EL-SHARIF, Y., tamtéž.
[232] FRIDRICH, S., tamtéž.
[233] WELT ONLINE, Politik: *Der Tag, als Multikulti für Tot erkärt wurde*
[234] WELT ONLINE, Politik: *Kanzlerin Merkel erklärt Multikulti für gescheitert* [on-line] [cit. 20. 10. 2011], AFP/dpa/str, 16. 10. 2011. Dostupné z WWW: <http://www.welt.de/politik/deutschland/article10337575/Kanzlerin-Merkel-erklaert-Multikulti-fuer-gescheitert.html>.

ZÁVĚR

Z výše popsané problematiky imigrace a azylu v Německu vyplývá jasný závěr – Německo bylo, je a bude přistěhovaleckou zemí. A čím dříve to nejen političtí vůdci ale i společnost pochopí, tím lépe. I přesto existují skupiny lidí, kteří se s tímto faktem nedokážou smířit a dávají najevo svůj negativní postoj vyjadřující znepokojení nad multikulturním charakterem země, který způsobuje napětí, zvyšuje kriminalitu a pravděpodobnost etnických střetů. Tito lidé jsou pro znovuobnovení německých tradic a hodnot, které se začínají vytrácet s příchodem dalších a dalších přistěhovalců. Je velice složité odhadnout vývoj německé společnosti a politiky, přesto si myslím, že čím více bude imigrační politika přísnější, tím více bude v zemi ilegálních imigrantů.

Od znovusjednocení je vidět velký pokrok v právní legislativě týkající se nejen azylu, ať už zmíněný Přistěhovalecký zákon, Čl. 16 Ústavy nebo Národní integrační plán. Cílem ale zůstává na jedné straně omezit vlny přistěhovalců, na straně druhé je úspěšně integrovat a využít jako potřebnou pracovní sílu. Nicméně nedávný projev kancléřky Merkelové hovoří za vše a dalo by se říci, že se toto téma opět zastavilo na mrtvém bodě. Na druhé straně Německo dokazuje, že fungující multikulturní společnost nemusí být utopií, ale je třeba vytyčit určité hranice v rámci efektivněji řízené integraci imigrantů do společnosti. Současná německá politika se totiž nijak nesnaží podporovat jednotlivé kulturní identity nebo jejich vzdělání (např. nedostatek turecky hovořících učitelů, chybějící náboženské předměty). Je snaha omezit příliv imigrantů ztížením předpokladů pro získání státního občanství zavedením vstupních znalostních testů a jazykových kurzů. Dnešní trend dokazuje pokles imigrantů ze třetích zemí, jelikož podmínky pro jejich vstup a získání azylu, pracovního povolení nebo občanství, se stále zpřísňují. Očekává se zjednodušení těchto podmínek pro kvalifikované odborníky a růst imigrantů ze zemí EU, především z nových členských států.

Zákon založený na experimentu se Zelenými kartami otevřel Německo odborným pracovníkům a vedl ke zjednodušení získání povolení k pobytu zahraničním studentům a podnikatelům. Ale politické selhání německých konzervativních stran ukázalo, že ekonomický růst je pro většinu vyspělých průmyslových společností spojen s úspěšnou imigrační politikou.[235] Dalším problémem současného Německa je stárnutí vlastního obyvatelstva, a tudíž větší potřeba ho nahradit zahraniční pracovní silou, hlavně

[235] MÜLLER, C., s. 427.

kvalifikovanou. Proto v této oblasti čeká zemi ještě mnoho změn, aby se stala pro tyto pracovníky atraktivní a především snadno dostupnou (i pro jejich rodinné příslušníky). I přestože pravdou zůstává, že většinu konfliktů a kriminálních činů mají na svědomí právě Turci, je velice krátkozraké od Němců automaticky tyto občany vyřazovat ze společnosti, pracovního trhu nebo je podceňovat při studiu. A naopak je také velice přínosné pro ně samotné, aby se do integračních procesů dobrovolně zapojili, protože jen zvládnutí německého jazyka jim usnadní jejich každodenní život, od hledání práce po zařizování bydlení.

Sto třicet let od najímání sezónních pracovníků z ciziny v německém císařství a 50 let od počátku náboru tureckých hostujících dělníků značí bezpochyby vhodný čas k vytvoření ještě efektivnější přistěhovalecké politiky.[236] Tato padesátiletá historie také charakterizuje období změn německého pracovního trhu. Pro první generaci je tento trh poznamenaný kolapsem hlavních odvětvích a nezvládnutí strukturální nezaměstnanosti německou vládou. Také nedostatečné úroveň vzdělání tureckých přistěhovalců způsobila jejich slabou konkurenceschopnost. Tyto důvody mohly být relevantní pro první generaci, ne však pro tu dnešní. Současná generace tureckých Němců má stejný přístup ke vzdělání jako její němečtí spoluobčané, přesto mají méně pracovních příležitostí. Proto je nutné se zaměřit na usnadnění přístupu ke vzdělání dětem rodičů přistěhovalců, a zároveň na integraci žen tureckého původu na pracovní trh.[237]

Během na dlouhou trať je integrace cizinců, hlavně Turků. Tento úkol ale neleží pouze na bedrech německé společnosti, ale zároveň na jejich. Spolužití mnoha různých kultur přináší problémy a výzvy pro každou zemi. Záleží na míře respektu, toleranci a tolerantní mysli všech stran. Tyto aspekty bohužel nezmění žádný zákon ani nařízení, ale díky dobře nastavenému právnímu rámci lze životy všech zúčastněných zjednodušit a zlepšit ve prospěch celé společnosti. Jelikož se sociální klima německé společnosti nikdy nevyznačovalo rozmanitostí, zůstává otevření společnosti směrem k přistěhovalectví a integraci cizinců hlavním úkolem současné německé politiky.[238]

---

[236] RAHNER, S., s. 35.

[237] YOLLU-TOK A.: *Zur Lage der Türkeistämmigen auf dem sich wandelnden Arbeitsmarkt*. 50 Jahre Anwerbeabkommen mit der Türkei. Aus Politik und Zeitgeschichte. 61. Jahrgang, 43/2011, 24. Oktober 2011, s. 28. Beilage zur Wochenzeitung Das Parlament. ISSN 0479-611 X.

[238] ÖZTÜRK, A.: *Editorial*. 50 Jahre Anwerbeabkommen mit der Türkei. Aus Politik und Zeitgeschichte. 61. Jahrgang, 43/2011, 24. Oktober 2011, s. 2. Beilage zur Wochenzeitung Das Parlament. ISSN 0479-611 X.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Dokumenty

1) ANIL, M.: *The new German citizenship law and its impact on German demographics: research notes* [on-line] [cit. 3. 10. 2011]. Received: 11 March 2005 / Accepted: 24 April 2006 / Published online: 26 January 2007. Springer Science+Business Media B V. 2007, s. 443 - 463. Dostupné z JSTOR: <http://www.jstor.org/pss/40230961>.

2) BUNDESAMT FÜR MIGRATION UND FLÜCHTLINGE: *Ausländerzahlen 2009* [on-line] [cit. 19. 9. 2011]., 31. 12. 2009, 18 s. Dostupné z WWW: <http://www.bamf.de/SharedDocs/Anlagen/DE/Downloads/Infothek/Statistik/statistik-anlage-teil-2-auslaendezahlen.pdf?__blob=publicationFile>.

3) DEUTSCHER BUNDESTAG: *Basic Law for the Federal Republic of Germany* [on-line] [cit. 6. 9. 2011], October 2010, 136 s. Dostupné z WWW: <https://www.btg-bestellservice.de/pdf/80201000.pdf>.

4) DIE BUNDESREGIERUNG: *The National Integration Plan: New Path – New Opportunities* [on-line] [cit. 5. 9. 2011], Press and Information Office of the Federal Government, Berlin, July 2007. Dostupné z WWW: <http://www.bundesregierung.de/Content/DE/Publikation/IB/Anlagen/ib-flyer-nip-englisch-barrierefrei,property=publicationFile.pdf>.

5) DIE BEAUFTRAGTE DER BUNDESREGIERUNG FÜR MIGRATION, FLÜCHTLINGE UND INTEGRATION: *The National Integration Plan: Driver of Integration Policy* [on-line] [cit. 5. 9. 2011], 6 s. Dostupné z WWW: <http://www.bundesregierung.de/Content/DE/Publikation/IB/Anlagen/2009-04-22-kurzfassung-nip-fortschrittsbericht-engl,property=publicationFile.pdf>.

6) GUIRAUDON, V.: *Immigration Policy in France* [on-line] [cit. 8. 11. 2011], National Center for Scientific Research, January 01, 2002, 4 s. Dostupné z WWW: <http://www.unc.edu/depts/europe/francophone/brookings_immig.pdf>.

7) HAILBRONNER, K.: *Asylum Law Reform in the German Constitution* [on-line] [cit. 20. 8. 2011] Lectures, Speeches, and Report, 289 Europa-Institut der Universität, Saarland (1992), s. 159 – 179. Dostupné z WWW: <http://www.auilr.org/pdf/9/9-4-9.pdf>.

8) CHYTKOVÁ, V.: *Problematika poradenství v azylových střediscích* [on-line] [cit. 5. 9. 2011], diplomová práce, Masarykova univerzita v Brně, Pedagogická fakulta, Katedra sociální pedagogiky, Brno, duben 2007. Dostupné z WWW: <http://is.muni.cz/th/55631/pedf_m/diplomova_prace.txt>.

9) INFORMAČNÍ CENTRUM OSN V PRAZE – DOKUMENTY OSN

- *Všeobecná deklarace lidských práv* [on-line] [cit. 24. 9. 2011], 6 s. Dostupné z WWW: < http://www.osn.cz/dokumenty-osn/>.
- *Úmluva o právním postavení uprchlíků* [on-line] [cit. 24. 9. 2011], 14 s. Dostupné z WWW: < http://www.osn.cz/dokumenty-osn/>.

10) KANCELÁŘ EVROPSKÉHO SOUDU PRO LIDSKÁ PRÁVA: *Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod* [on-line] [cit. 24. 9. 2011], červen 2010. 20 s. Dostupné z WWW: <www.echr.coe.int/NR/rdonlyres/82E3CE7F.../0/CZE_CONV.pdf>.

11) KURTHEN, H.: *German at the Crossroads. National Identity and the Challenges of Immigration* [on-line] [cit. 13. 4. 2011]. University of North Carolina at Chapel Hill, s. 914 – 936. Dostupné z JSTOR: <http://www.jstor.org/stable/2547732>.

12) MÜLLER, C.: *Integrating Turkish communities: a German dilema* [on-line] [cit. 20. 8. 2011] Springer Science+Business Media B. V. 2007, s. 419 - 441. Dostupné z JSTOR: <http://www.jstor.org/pss/40230960>.

13) OFFICE OF THE HIGH COMMISSIONER FOT HUMAN RIGHTS*: General Recommendation No. 20: Non-discriminatory implementation of rights and freedoms (Art. 5)*: 15. 03. 1996. Dostupné z WWW: <http://www.unhchr.ch/tbs/doc.nsf/0/8b3ad72f8e98a34c8025651e004c8b61?Opendocument>.

14) REISSLANDT, C.: *Neue Zuwanderungs und Integrationspolitik seit 2005* [on-line] [cit. 5. 9. 2011]. Dostupné z WWW BPP (Bundeszentrale für politisches Bildung): <http://www.bpb.de/themen/0MOQFQ,0,Neue_Zuwanderungs_und_Integrationspolitik_seit_2005.html>.

15) STUDENÝ, L.: *Přesídlení* [on-line] [cit. 15. 9. 2011], s. 32. Publikace je součástí projektu EUF - Přesídlení - Nový začátek realizovaného SOZE (Sdružení občanů zabývajících se emigranty) a spolufinancovaného Evropským uprchlickým fondem,

32 s. Dostupné z WWW: <http://www.soze.cz/wp/wp-content/storage/euf-brozura-presidleni.pdf>.

16) UNHCR - THE UN REFUGEE AGENCY (Česká republika)

- *Úmluva o uprchlících* [on-line] [cit. 10. 9. 2011]. Dostupné z WWW: <http://www.unhcr-centraleurope.org/cz/zakladni-informace/umluvy/umluva-o-uprchlicich.html>.
- *Úmluva o právním postavení uprchlíků* [on-line] [cit. 10. 9. 2011], 24 s. Dostupné z WWW: <http://www.unhcr-centraleurope.org/cz/pdf/zakladni-informace/umluvy/umluva-o-uprchlicich/umluva-o-pravnim-postaveni-uprchliku-z-roku-1951.html>.

17) UNHCR - THE UN REFUGEE AGENCY (Regional representation)

- *Germany – Statistical Snapshot* [on-line] [cit. 19. 8. 2011]. 2 s. Dostupné z WWW: <http://www.unhcr.org/cgi-bin/texis/vtx/page?page=49e48e5f6>.
- *2005 UNHCR Statistical Yearbook* [on-line] [cit. 19. 8. 2011]. 2 s. Dostupné z WWW: <http://www.unhcr.org/4641be500.html>.
- *2004 UNHCR Statistical Yearbook* [on-line] [cit. 19. 8. 2011]. 2 s. Dostupné z WWW: <http://www.unhcr.org/44e5c76111.html>.
- *2003 UNHCR Statistical Yearbook* [on-line] [cit. 19. 8. 2011]. 2 s. Dostupné z WWW: <http://www.unhcr.org/41d2c167c.html>.
- *2002 UNHCR Statistical Yearbook* [on-line] [cit. 19. 8. 2011]. 2 s. Dostupné z WWW: <http://www.unhcr.org/41d2c167c.html>.
- *Asylum Levels and Trends in Industrialized Countries 2010. Statistical overview of asylum applications lodged in Europe and selected non-Europe countries* [on-line] [cit. 20. 9. 2011]. Division Programme Support and Management, 28 March 2011, 40 s. Dostupné z WWW: <http://www.unhcr.de/no_cache/service/zahlen-und-statistiken.html?>.

18) ZIMOVÁ, D.: *Problémy migrační politiky Francie* (diplomová práce) [on-line] [cit. 12. 11. 2011]. Masarykova univerzita, Brno 2006, 98 s. Dostupné z WWW: <http://is.muni.cz/th/43721/esf_m/celkova_final.pdf>.

Elektronické zdroje

19) ABZ slovník cizích slov

- *Integrace minorit* [on-line] [cit. 28. 10. 2011]. Dostupné z WWW: <http://slovnik-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/integrace-minorit>.
- *Multikulturalismus* [on-line] [cit. 28. 10. 2011]. Dostupné z WWW: <http://slovnik- cizich-slov.abz.cz/web.php/hledat?typ_hledani=substr&cizi_slovo=multikulturalismu>.

20) BAMF - Bundesamt für Migration und Flüchtlinge

- *Wanderungsmonitoring: Migration nach Deutschland* [on-line] [cit. 5. 9. 2011], 30. 8. 2011**.** Dostupné z WWW: <http://www.bamf.de/DE/Infothek/Statistiken/Wanderungsmonitor/wanderungsmonitor-node.html>.
- *3 434 Asylanträge im Juli 2011* [on-line] [cit. 5. 9. 2011], 16. 8. 2011. Dostupné z WWW: <http://www.bamf.de/SharedDocs/Pressemitteilungen/DE/2011/110816-0021-pressemitteilung-bmi.html?nn=1362956>.
- *Aktuelle Zahlen zu Asyl* [on-line] [cit. 20. 9. 2011], Juli 2011, 9 s. Dostupné z WWW: <http://www.bamf.de/SharedDocs/Anlagen/DE/Downloads/Infothek/Statistik/statistik-anlage-teil-4-aktuelle-zahlen-zu-asyl.pdf;jsessionid=243FA474E003B695309B5416FAEB4F81.2_cid111?__blob=publicationFile>.

21) BBC – NEWS UK: *England Riots: Maps and timeline* [on-line] [cit. 12. 11. 2011], 11 August 2011. Dostupné z WWW: <http://www.bbc.co.uk/news/uk-10321233>.

22) BBC RADIO: *Cameron: Riots 'a wake-up moment'* [on-line] [cit. 12. 11. 2011], Friday, 2 September 2011. Dostupné z WWW: <http://news.bbc.co.uk/today/hi/today/newsid_9578000/9578628.stm>.

23) BORSTEL, S.: *Warum Deutschland mehr Zuwanderung Braucht* [on-line] [cit. 17. 10. 2011], Welt on-line, Politik - Arbeitsmarkt, 27. 6. 2007. Dostupné z WWW: <http://www.welt.de/politik/article980277/Warum_Deutschland_mehr_Zuwanderung_braucht.html>.

24) BUNDESMINISTERIUM DES INNERN - Zuwanderung in Deutschland

- *Anwerbung von Arbeitskräften - Häufigste Beschäftigungsbranchen* [on-line] [cit. 19. 9. 2011]. Dostupné z WWW: <http://www.zuwanderung.de/ZUW/DEZuwanderung_geschieht-_jetzt/Zuwanderungsgesetz/Zuwanderungsgesetzt_node.html>.
- *Anwerbung von Arbeitskräften - Zuwanderung von Hochqualifizierten* [on-line] [cit. 19. 9. 2011]. Dostupné z WWW: <http://www.zuwanderung.de/ZUW/DEZuwanderung_geschieht-_jetzt/Zuwanderungsgesetz/Zuwanderungsgesetzt_node.html>.
- *Statistik* [on-line] [cit. 19. 9. 2011]. Dostupné z WWW: <http://www.zuwanderung.de/ZUW/DE/Zuwanderung_hat_Geschichte/Statistik/Statistik_node.html>.

25) DEMOGRAFIE: *Demografické informace, analýzy a komentáře – migrace* [on-line] [cit. 28. 10. 2011]. Dostupné z WWW: <http://www.demografie.info/?cz_migrace>.

26) DIE BUNDESAUSLÄNDERBEAUFTRAGTE: *Lexikon/Wissen zum Thema Ausländergesetz* [on-line] [cit. 15. 9. 2011]. Dostupné z WWW: <http://www.bundesauslaenderbeauftragte.de/auslaendergesetz.html>.

27) EL-SHARIF, Y.: *Arbeitskräftezuzug - Warum Deutschland sofort mehr Zuwanderer Braucht* [on-line] [cit. 17. 10. 2011]. Spiegel on-line - Wirtschaft, Thema Einwanderungspolitik in Deutschland, 2. 8. 2010. Dostupné z WWW: <http://www.spiegel.de/wirtschaft/soziales/0,1518,709704,00.html>.

28) FRANCE DIPLOMATIE: *La nationalité française* [on-line] [cit. 8. 11. 2011], 30/12/2010. Dostupné z WWW: <http://www.diplomatie.gouv.fr/fr/les-francais-etranger_1296/vos-droits-demarches_1395/nationalite-francaise_5301/index.html>.

29) FRENCH-PROPERTY – Real Estate, Real Living, Real France: *France Tough Immigration Policies* [on-line] [cit. 8. 11. 2011], 01 May 2008. Dostupné z WWW: <http://www.french-property.com/news/french_life/immigration_policy_france>.

30) FRIDRICH, S.: *Warum wir Ausländer brauchen* [on-line] [cit. 17. 10. 2011], Stern, Politik – Zuwanderung, 15. November 2006. Dostupné z WWW: <http://www.stern.de/politik/deutschland/zuwanderung-warum-wir-auslaender-brauchen-576464.html>.

31) JURMAN, E.: *Sbírka zákonů, judikatura, právo* [on-line] [cit. 28. 10. 2011]. epravo.cz, 26. 3. 2002. Dostupné z WWW: <http://www.epravo.cz/top/clanky/azyl-a-uprchlictvi-16212.html>.

32) MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY: *Terminologický slovník pojmů z oblasti krizového řízení a plánování obrany státu* [on-line] [cit. 28. 10. 2011]. PRAHA 2004, 93 s. Dostupné z WWW: <www.olomouc.eu/kmmo/data/dokumenty/term.slovnik/terminsl.pdf>.

33) NAJDKOVÁ, M.: *Imigrační a azylová politika Velké Británie* (diplomová práce). [on-line] [cit. 7. 11. 2011], Masarykova univerzita, Brno, 2007. Dostupné z WWW: <http://is.muni.cz/th/84270/pedf_m/DPfinal_version.txt>.

34) ORGANIZACE PRO EKONOMICKOU SPOLUPRÁCI V EVROPĚ (OECD)

- *Germany* [on-line] [cit. 19. 8. 2011]. Dostupné z WWW: <http://www.oecd.org/country/0,3731,en_33873108_33873402_1_1_1_1_1,00.html>.
- *Key Statistics on migration in OECD countries* [on-line] [cit. 19. 8. 2011]. Dostupné z WWW: <http://www.oecd.org/document/30/0,3746,en_2649_37415_48326878_1_1_1_37415,00.html>.
- *Recent Changes in Migration Movements and Policies (Country Notes) - Germany*
  a. Rok 2010 [on-line] [cit. 19. 8. 2011], 2. s. Dostupné z WWW: <http://www.oecd.org/dataoecd/7/11/45627950.pdf>.
  b. Rok 2011 [on-line] [cit. 11. 10. 2011], 2. s. Dostupné z WWW: <http://www.oecd.org/dataoecd/22/35/48343869.pdf>.

- *International Migration Outlook* [on-line] [9. 9. 2011]. Dostupné z WWW: <www.oecd.org/migration/imo>.

35) PELEŠKOVÁ, J.: *Nový německý zákon potvrzuje, že je Německo přistěhovalectví zemí* [on-line]. Migraceonline.cz [cit. 15. 9. 2011], 25. 1. 2005. Dostupné z WWW: <http://www.migraceonline.cz/e-knihovna/?x=1955289>.

36) POLITICALLY INCORRECT: *Wieviele Muslime leben in Deutschland?* [on-line] [cit. 31. 10. 2011], 13. 1. 2009. Dostupné z WWW: <http://www.pi-news.net/2009/01/wieviele-muslime-leben-in-deutschland/>.

37) RITA SÜSSMUTH (vlastní stránky) [on-line] [cit. 3. 11. 2011]. Dostupné na WWW: <http://www.rita-suessmuth.de/>.

38) SOMERWILLE, W., SRISKANDARAJAH, D. a kol.: *United Kingdom: A Reluctant country of Immigration* [on-line] [cit. 7. 11. 2011], MPI (Migration Information Source) – Country Profiles, July 2009. Dostupné z WWW: <http://www.migrationinformation.org/feature/display.cfm?ID=736>.

39) STATISTISCHES BUNDESAMT DEUTSCHLAND

- *Population - Migration* [on-line] [cit. 19. 8. 2011]. Dostupné z WWW: <http://www.destatis.de/jetspeed/portal/cms/Sites/destatis/Internet/EN/Content/Statistics/TimeSeries/LongTermSeries/Population/Content75/lrbev07a,templateId=renderPrint.psml>.

- *Foreign Population – Naturalisations* [on-line] [cit. 19. 8. 2011]. Dostupné z WWW: <http://www.destatis.de/jetspeed/portal/cms/Sites/destatis/Internet/EN/Content/Statistics/Bevoelkerung/AuslaendischeBevoelkerung/Tabellen/Content75/EinbuergerungStaatsangehoerigkeit,templateId=renderPrint.psml>.

- *Ausländische Bevölkerung* [on-line] [cit. 19. 8. 2011]. Dostupné z WWW: <http://www.destatis.de/jetspeed/portal/cms/Sites/destatis/Internet/EN/Content/Statistics/TimeSeries/LongTermSeries/Population/Content75/lrbev07a,templateId=renderPrint.psml>.

- *Migration und Integration* [on-line] [cit. 29. 10. 2011]. Dostupné z WWW: <http://www.destatis.de/jetspeed/portal/cms/Sites/destatis/Internet/DE/Navigation/Statistiken/Bevoelkerung/MigrationIntegration/MigrationIntegration.psml>.

40) ŠNAIDAUF, J.: *Arabské národnostní menšiny v Německu na pozadí současné diskuse o imigraci, integraci a multikulturalismu* [on-line] [cit. 4. 9. 2011]. AMO (Asociace pro mezinárodní otázky), květen 2005. Dostupné z WWW: <http://www.amo.cz/publikace/arabske-narodnostni-mensiny-v-nemecku-na-pozadi-soucasne-diskuse-o-imigraci-integraci-a-multikulturalismu-1.html#n423>.

41) UNHCR - THE UN REFUGEE AGENCY (Deutschland): *Asylum Levels and Trends in Industrialized Countries 2010* [on-line] [cit. 19. 8. 2011]. 40 s. Dostupné z WWW: <http://www.unhcr.de/service/zahlen-und-statistiken.html>.

42) VIE-PUBLIQUE

- Repères - Politiques publiques - La politique d'immigration: *L'acquisition de la nationalité française* [on-line] [cit. 8. 11. 2011], 13. 9. 2011. Dostupné z WWW: <http://www.vie-publique.fr/politiques-publiques/politique-immigration/acquisition-nationalite-francaise/>.
- Actualités - Panorama des lois: *Loi du 26 novembre 2003 relative à la maîtrise de l'immigration, au séjour des étrangers en France et à la nationalité* [on-line] [cit. 8. 11. 2011], 2. 11. 2004. Dostupné z WWW: <http://www.vie-publique.fr/actualite/panorama/texte-vote/loi-du-26-novembre-2003-relative-maitrise-immigration-au-sejour-etrangers-france-nationalite.html>.

43) WAGNER, J.: *Wieder mehr Ausländer in Deutschland* [on-line] [cit. 29. 10. 2011], DW-WORLD.DE - Deutsche Welle aus der Mitte Europas, 31. 3. 2011. Dostupné z WWW: <http://www.dw-world.de/dw/article/0,,14958164,00.html>.

44) WELT ONLINE - POLITIK

- *Kanzlerin Merkel erklärt Multikulti für gescheitert* [on-line] [cit. 20. 10. 2011], AFP/dpa/str, 16. 10. 2011. Dostupné z WWW: <http://www.welt.de/politik/deutschland/article10337575/Kanzlerin-Merkel-erklaert-Multikulti-fuer-gescheitert.html>.
- *Der Tag, als Multikulti für Tot erkärt wurde* [on-line] [cit. 20. 10. 2011], DW, 17. 10. 2011. Dostupné z WWW: <http://www.welt.de/politik/deutschland/article10360199/Der-Tag-als-Multikulti-fuer-tot-erklaert-wurde.html>.

45) WIRTSCHAFT.T-ONLINE

- *Weise: Deutschland braucht zwei Millionen ausländische Fachkräfte* [on-line] [cit. 17. 10. 2011], AFP / 16. 5. 2011. Dostupné z WWW: <http://wirtschaft.t-online.de/weise-deutschland-braucht-zwei-millionen-auslaendische-fachkraefte/id_46421946/index>.
- *Eine Million freie Stellen in Deutschland* [on-line] [cit. 17. 10. 2011], jdc / 9. 5. 2011. Dostupné z WWW: <http://wirtschaft.t-online.de/eine-million-freie-stellen-in-deutschland/id_46294952/index>.

Tištěné prameny

46) BARŠOVÁ, A., BARŠA, P.: *Mezi asimilací a multikulturalismem: Západ si vyzkoušel oba extrémy, nyní hledá střední cestu*. Mezinárodní politika, ročník XXX, 5/2006, Ústav MV Praha, s. 7 – 9.

47) MUSHABEN, J.: *Rethinking Citizenship and Identity: What it Means to be German´since the Fall of the Wall*. German Politics, vol. 19, Nr. 1, March 2010, ISSN 0964-4008, Routledge Group, Taylor & Francis, Ústav MV Praha, s. 72 – 87.

48) ÖZTÜRK, A.: *Editorial*. 50 Jahre Anwerbeabkommen mit der Türkei. Aus Politik und Zeitgeschichte. 61. Jahrgang, 43/2011, 24. Oktober 2011, s. 2. Beilage zur Wochenzeitung Das Parlament. ISSN 0479-611 X.

49) RAHNER, S.: *Fachkräftebedarf und Zuwanderung: Geschichte und Perspektiven*. 50 Jahre Anwerbeabkommen mit der Türkei. Aus Politik und Zeitgeschichte. 61. Jahrgang, 43/2011, 24. Oktober 2011, s. 29 - 35. Beilage zur Wochenzeitung Das Parlament. ISSN 0479-611 X.

50) YOLLU-TOK A.: *Zur Lage der Türkeistämmigen auf dem sich wandelnden*. Arbeitsmarkt. 50 Jahre Anwerbeabkommen mit der Türkei. Aus Politik und Zeitgeschichte. 61. Jahrgang, 43/2011, 24. Oktober 2011, s. 22 - 28. Beilage zur Wochenzeitung Das Parlament. ISSN 0479-611 X.

51) WOLFRUM, E.: *Zdařilá demokracie – Dějiny Spolkové republiky Německo od jejích počátků až po dnešek*. Barriester & Principal, o. s., Brno, 2008, vydání první, 583 s. ISBN 978-80-87029-43-5.

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1: Přistěhovalectví etnických Němců ..... - 19 -

Tabulka 2: Nejpočetnější skupiny cizinců žijící v Německu v roce 1994 ..... - 23 -

Tabulka 3: Stav cizinců v Německu (leden 2011) ..... - 34 -

Tabulka 4: Imigrace v letech 2000 - 2009 (vybrané ročníky) ..... - 34 -

Tabulka 5: Změny v žebříčku největších imigrantských zemí během let 2006 - 2010 - 39 -

Tabulka 6: Naturalizace ve vybraných letech ..... - 42 -

Tabulka 7: Žadatelé o azyl ve vybraných letech na 1 000 obyvatel ..... - 43 -

Tabulka 8: Žadatelé o azyl po zavedení pravidla „bezpečné 3. země“ ..... - 52 -

Tabulka 9: Žádosti o azyl po reformě k 1. Q 1994 (vybrané země) ..... - 53 -

Tabulka 10: Podíl přijímajících zemí na celkovém počtu žádostí (ze 44 zemí) ..... - 73 -

Tabulka 11: Přijaté žádosti o azyl v letech 2006 - 2010 ..... - 73 -

Tabulka 12: Žadatelé o azyl podle země původu ve Francii a VB v roce 2010 ..... - 73 -

Tabulka 13: Povolání s největším nedostatkem pracovních sil (2010) ..... - 82 -

SEZNAM GRAFŮ

Graf 1: Imigrace v letech 1950 - 1988 ..... - 20 -

Graf 2: Poměr uprchlíků a žadatelů v letech 1993 – 1999 ..... - 24 -

Graf 3: Žadatelé o azyl v letech 1993 - 1999 ..... - 25 -

Graf 4: Imigrace v letech 1989 - 1999 ..... - 26 -

Graf 5: Přistěhovalci z EU a ostatních zemí v letech 1990 - 2000 ..... - 27 -

Graf 6: Míra nezaměstnanosti u rodilých Němců a cizinců (v %) ..... - 28 -

Graf 7: Poměr uprchlíků a žadatelů v letech 2000 - 2005 ..... - 29 -

Graf 8: Žadatelé o azyl v letech 2000 – 2005 ..... - 30 -

Graf 9: Největší uprchlické skupiny podle země původu v letech 2002 - 2005 ..... - 31 -

Graf 10: Skladba cizinců podle nejčastější národnosti k 31. 12. 2007 ..... - 31 -

Graf 11: Zdomácnělé obyvatelstvo v roce 2004 a 2007 ..... - 32 -

Graf 12: Cizinci podle místa narození v roce 2009 ..... - 32 -

Graf 13: Žadatelé o azyl podle země původu v Německu v roce 2009 ..... - 33 -

Graf 14: Žadatelé o azyl podle země původu v Německu v roce 2010 ..... - 33 -

Graf 15: Uznávání žádostí v letech 1989 - 2000 ..... - 45 -

Graf 16: Míra uznání žádostí o azyl v letech 1989 - 2000 ..... - 46 -

Graf 17: Počet schválených žádostí o azyl v letech 2009 a 2010 ..... - 46 -

Graf 18: Žadatelé o azyl vyjádření v HDP/hlavu/rok v největších imigrantských státech (v $) 2006 - 2010 ..... - 47 -

Graf 19: Žadatelé o azyl v období leden - červenec 2011 ..... - 43 -

Graf 20: Vývoj jednotlivých rozhodnutí při udělování azylu od roku 2000 (v %)..... - 64 -

Graf 21: Vývoj jednotlivých rozhodnutí při udělování azylu od roku 2000 (v absolutních hodnotách)..... - 64 -

Graf 22: Naturalizace u Turků a ostatních občanů v Německu v letech 1990 - 2002 .. - 71 -

Graf 23: Naturalizace tureckých obyvatel v Německu v letech 1980 - 2002 ..... - 71 -

PŘÍLOHY

Seznam příloh

Příloha A: Pět nejčastějších státních příslušností podle rozmístění v jednotlivých Spolkových zemích k 31. 12. 2009 ..... - 100 -

Příloha B: Cizinci rozmístění v jednotlivých Spolkových zemích k 31. 8. 2009 ..... - 101 -

Příloha C: Zahraniční obyvatelstvo v Německu od 1951 do 2009 ..... - 102 -

Příloha D: Cizinci podle nejčastější státní příslušnosti a místa narození v roce 2009 - 102 -

Příloha E: Vývoj podaných žádostí o azyl poprvé v letech 2007 - 2011 ..... - 103 -

Příloha F: Žádosti o azyl podané poprvé/poněkolikáté v období 01/2010 – 07/2011 - 103 -

Příloha G: Vývoj opětovně podaných žádostí o azyl v letech 2007 a 2011 ..... - 104 -

Příloha H: Deset nejčastějších zemí původu přistěhovalců v červenci 2011 ..... - 104 -

Příloha I: Uprchlíci podle zemí původu v letech 2002 – 2005 ..... - 105 -

Příloha J: Deset nejčastějších zemí původu přistěhovalců v období 1. 1. - 31. 7. 2011 ..... - 105 -

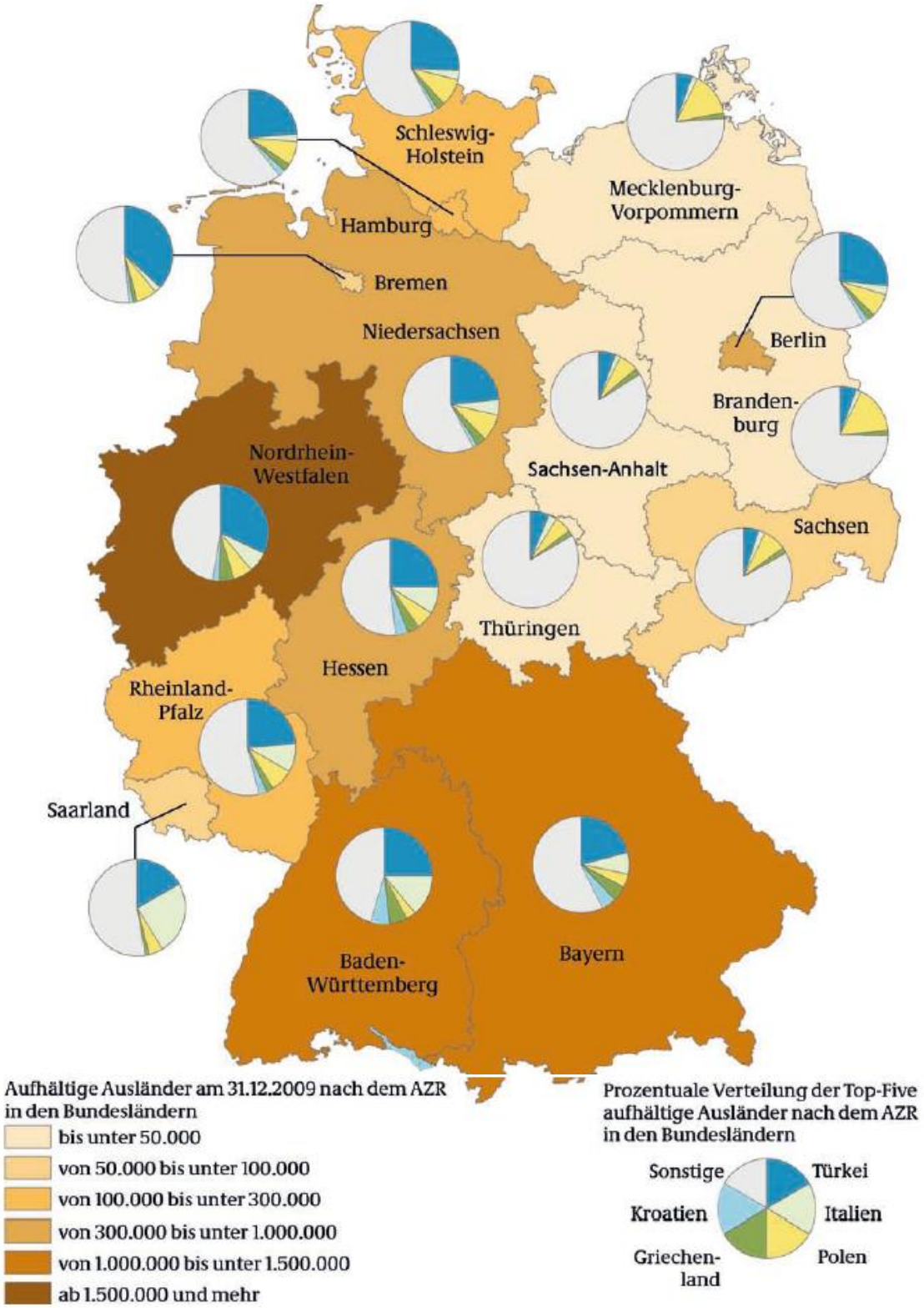
Příloha K: Příchod cizinců z nových EU zemí ve vybraných měsících v roce 2011 .. - 106 -

Příloha L: Podnikatelé přistěhovaleckého původu vs. původní obyvatelstvo v letech 2007 – 2008 (v %) ..... - 106 -

Příloha M: Migrační pokles v letech 2008 – 2009 (v %) ..... - 107 -

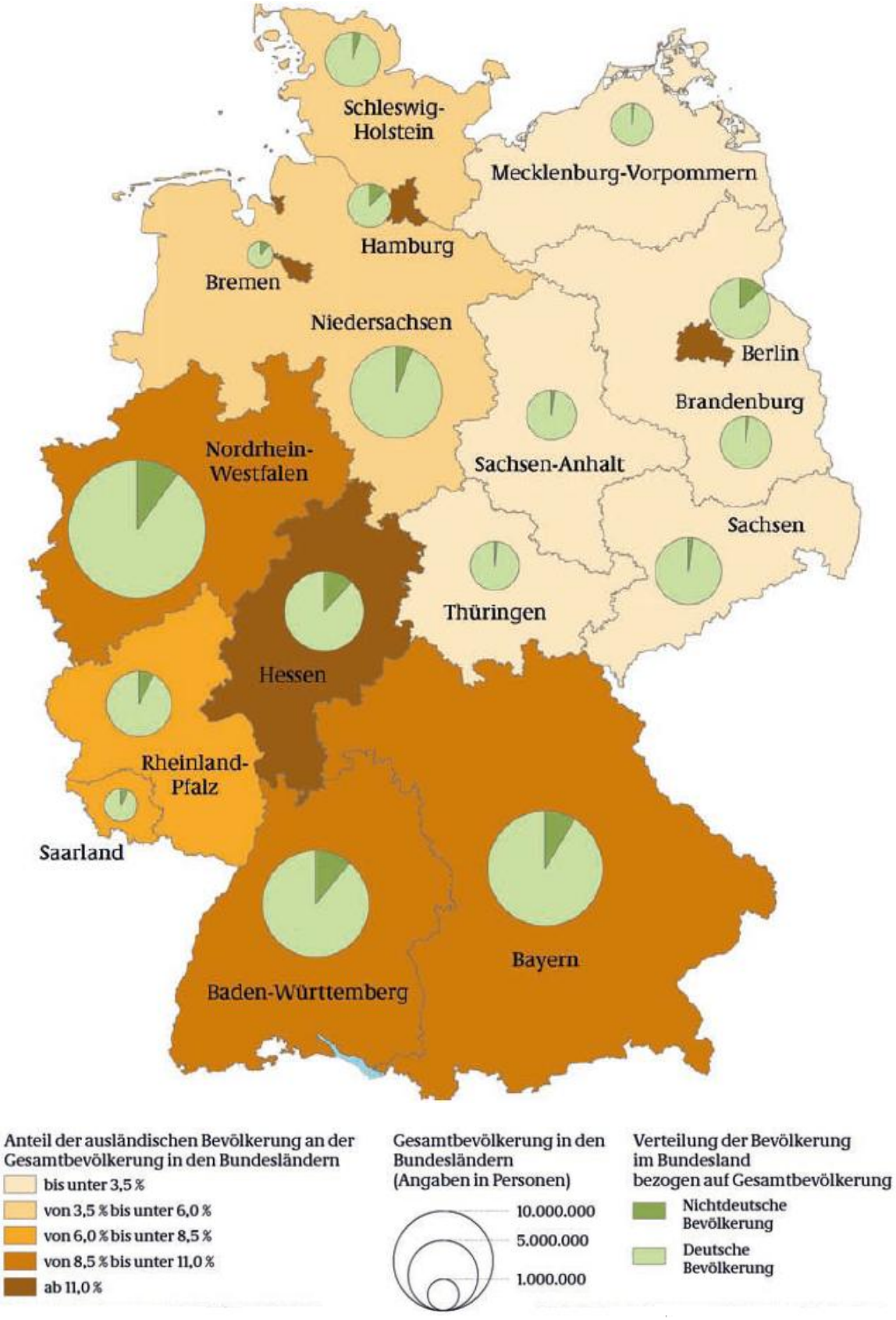
Příloha N: Absolutní / relativní přírůstek / úbytek azylových žádostí v roce 2010 v porovnání s rokem 2009 ..... - 107 -

Příloha A: **Pět nejčastějších státních příslušností podle rozmístění v jednotlivých Spolkových zemích k 31. 12. 2009**

Zdroj: BUNDESAMT FÜR MIGRATION UND FLÜCHTLINGE: *Ausländerzahlen 2009* [on-line], s. 13.

Příloha B: **Cizinci rozmístění v jednotlivých Spolkových zemích k 31. 8. 2009**

Zdroj: BUNDESAMT FÜR MIGRATION UND FLÜCHTLINGE: *Ausländerzahlen 2009* [on-line], s. 8.

Příloha C: **Zahraniční obyvatelstvo v Německu od 1951 do 2009**

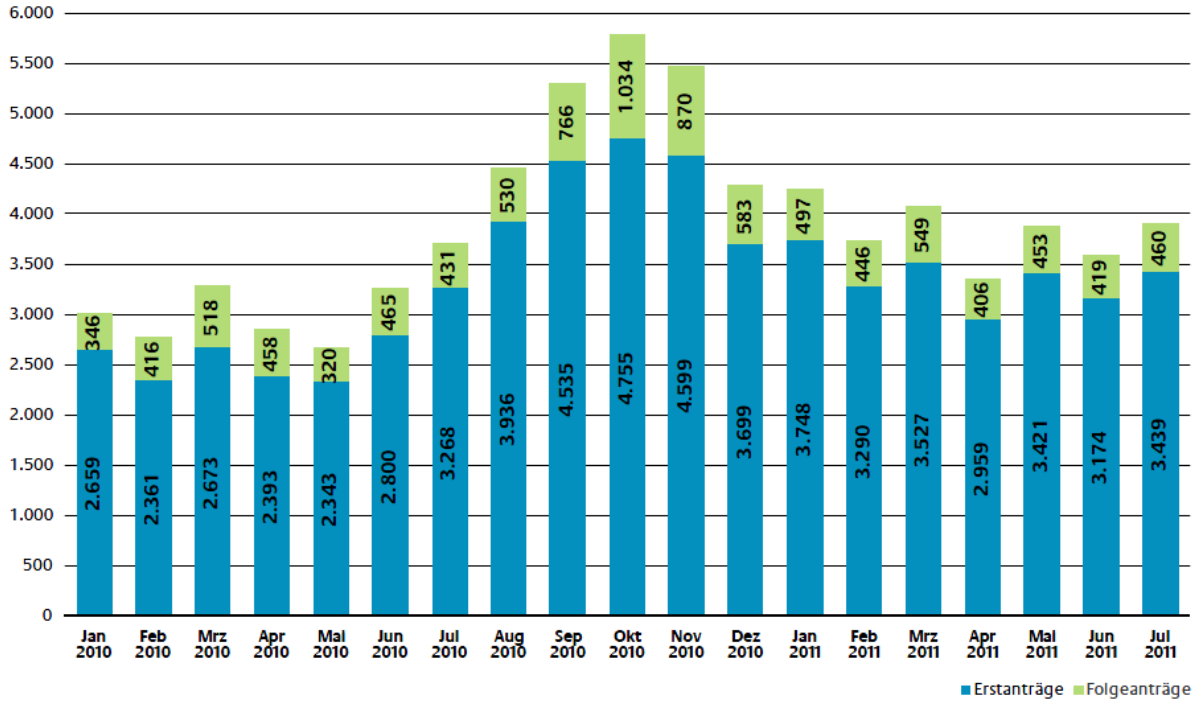
Zdroj: BUNDESAMT FÜR MIGRATION UND FLÜCHTLINGE: *Ausländerzahlen 2009* [on-line], s. 5.

Příloha D: **Cizinci podle nejčastější státní příslušnosti a místa narození v roce 2009**

	In Deutschland geboren	in Prozent	Im Ausland geboren	in Prozent	Summe
Türkei	547.101	33,0%	1.110.982	67,0%	1.658.083
Italien	156.614	30,3%	360.860	69,7%	517.474
Polen	15.292	3,8%	383.221	96,2%	398.513
Griechenland	77.143	27,7%	200.920	72,3%	278.063
Kroatien	49.011	22,2%	172.211	77,8%	221.222
sonstige Staaten	456.351	12,6%	3.165.070	87,4%	3.621.421
Gesamt	**1.301.512**	**19,4%**	**5.393.264**	**80,6%**	**6.694.776**

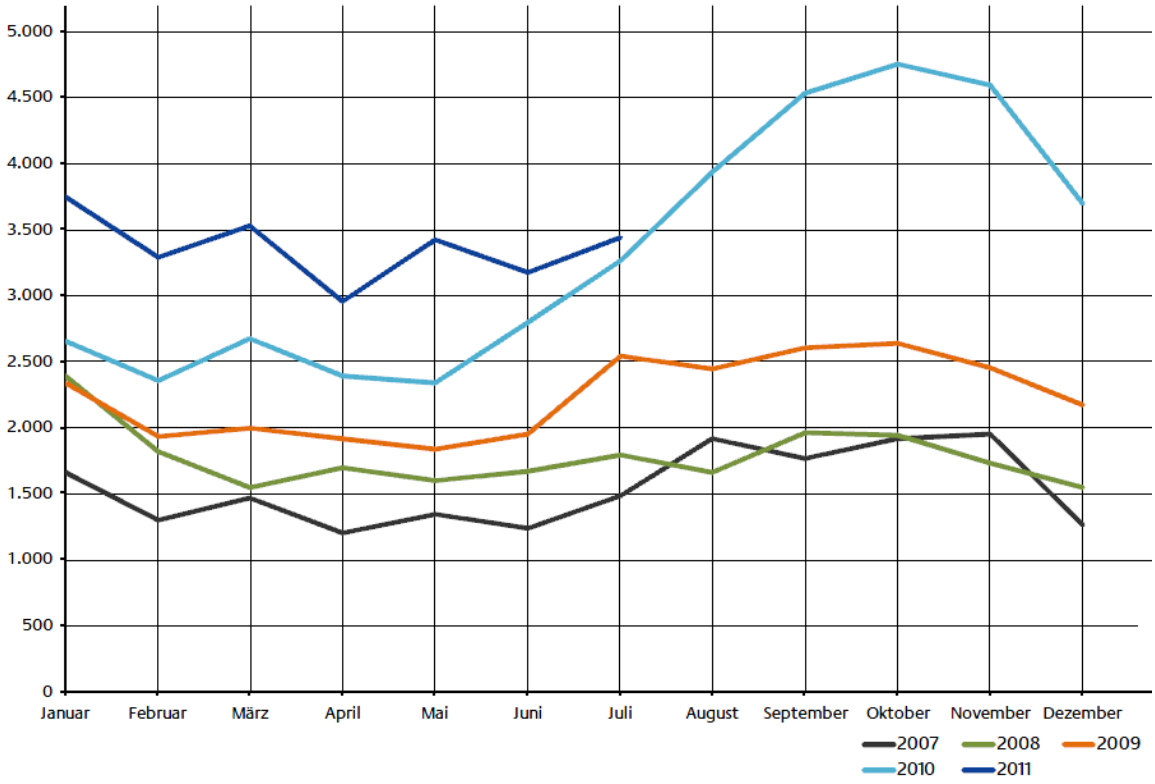
Zdroj: BUNDESAMT FÜR MIGRATION UND FLÜCHTLINGE: *Ausländerzahlen 2009* [on-line], s. 15.

Příloha E: **Žádosti o azyl podané poprvé/poněkolikáté v období 01/2010 – 07/2011**

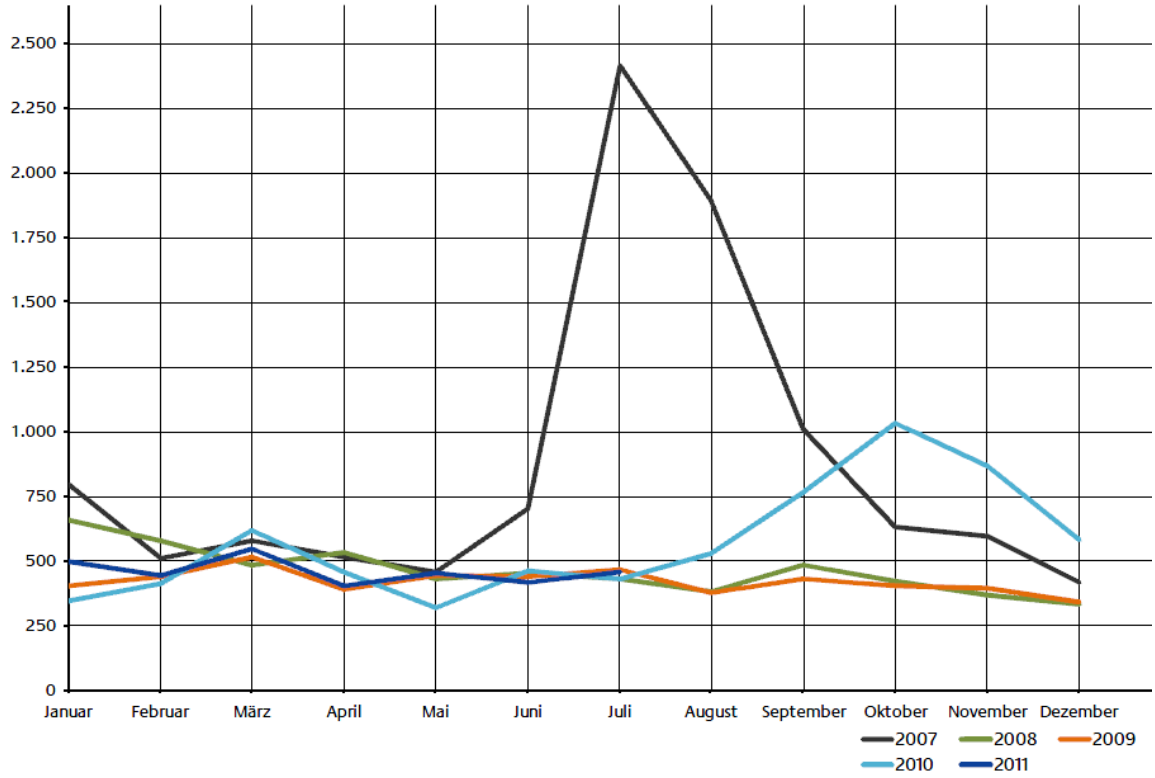
Zdroj: BUNDESAMT FÜR MIGRATION UND FLÜCHTLINGE: *Aktuelle Zahlen zu Asyl* [on-line], s. 4.

Příloha F: **Vývoj podaných žádostí o azyl poprvé v letech 2007 - 2011**

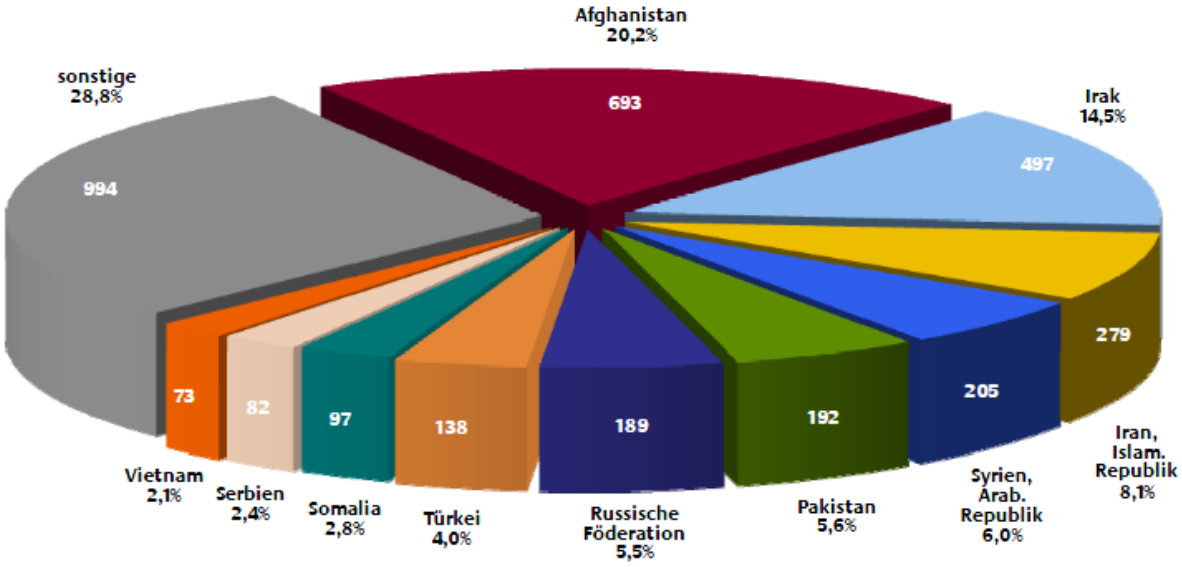
Zdroj: BUNDESAMT FÜR MIGRATION UND FLÜCHTLINGE: *Aktuelle Zahlen zu Asyl* [on-line], s. 5.

Příloha G: **Vývoj <u>opětovně</u> podaných žádostí o azyl v letech 2007 a 2011**

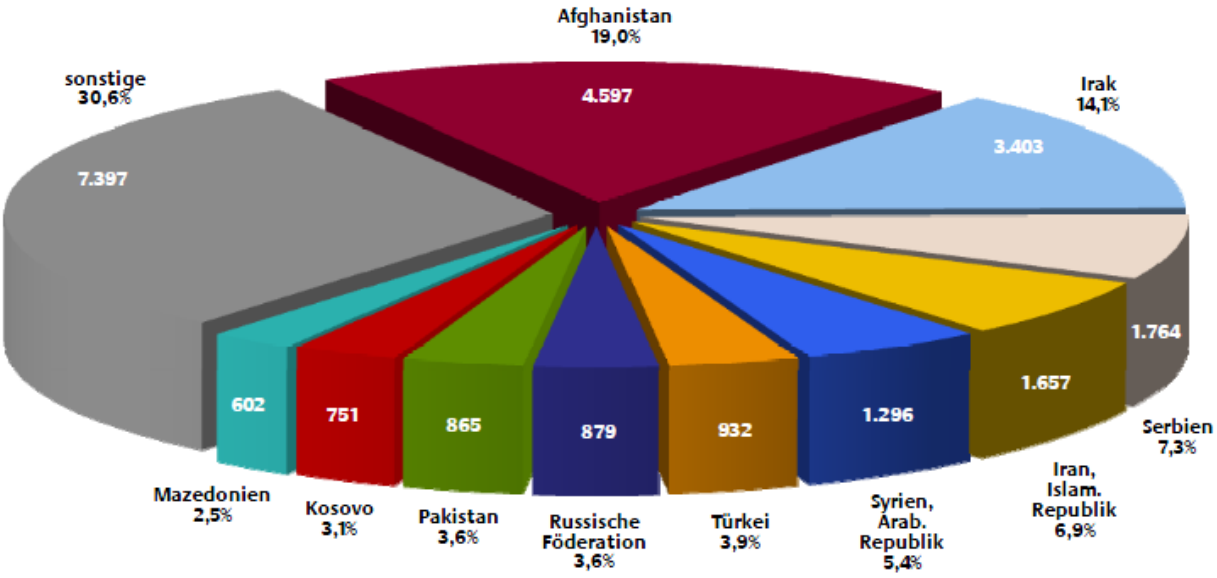
Zdroj: BUNDESAMT FÜR MIGRATION UND FLÜCHTLINGE: *Aktuelle Zahlen zu Asyl* [on-line], s. 5.

Příloha H: **Deset nejčastějších zemí původu přistěhovalců v červenci 2011**

Zdroj: BUNDESAMT FÜR MIGRATION UND FLÜCHTLINGE: *Aktuelle Zahlen zu Asyl* [on-line], s. 6.

Příloha I: **Deset nejčastějších zemí původu přistěhovalců v období 1. 1. - 31. 7. 2011**

Zdroj: BUNDESAMT FÜR MIGRATION UND FLÜCHTLINGE: *Aktuelle Zahlen zu Asyl* [on-line], s. 6.

Příloha J: **Uprchlíci podle zemí původu v letech 2002 – 2005**

Země původu	2002	2003	2004	2005
Srbsko a ČH	183 170	168 980	142 681	99 789
Turecko	148 983	140 702	128 419	122 891
Irák	72 697	73 489	68 071	52 922
Ukrajina	53 502	57 309	57 693	56 276
Rusko	44 284	45 568	45 030	41 735
Afghánistán	52 289	-	-	-
Irán	51 538	57 131	-	-

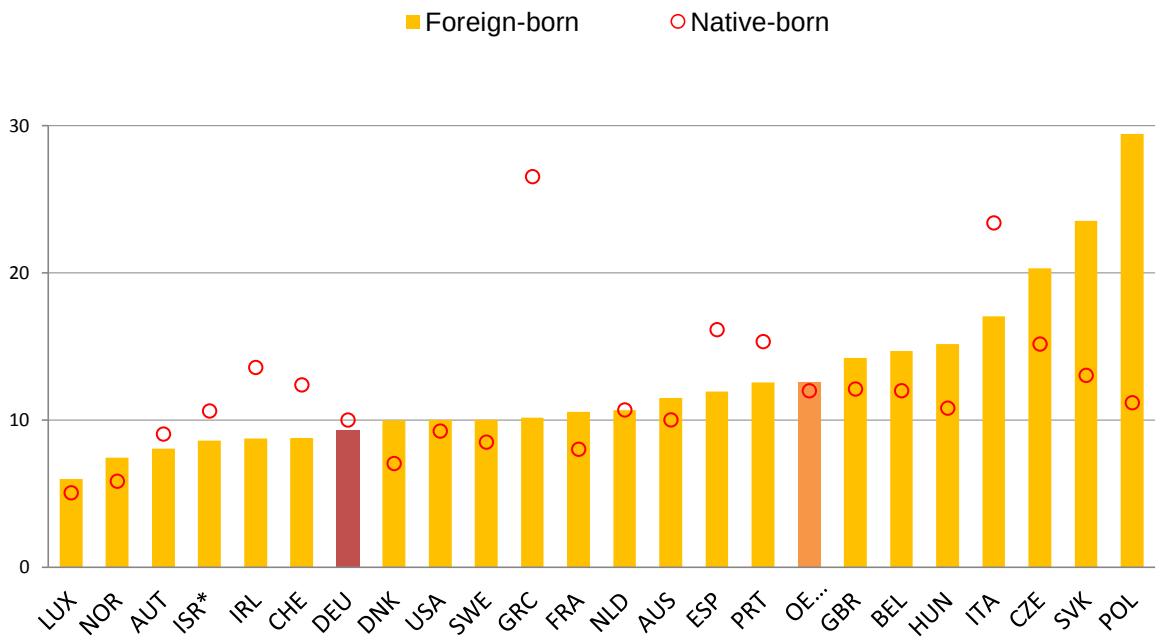
Zdroj: *UNHCR Yearbook 2002 – 2005* [on-line], s. 2. Vlastní zpracování.

Příloha K: **Příchod cizinců z nových EU zemí ve vybraných měsících v roce 2011**

Státní příslušnost	Leden	Březen	Květen	Červenec
Estonsko	28	44	42	42
Lotyšsko	250	281	377	296
Litva	188	303	432	429
Polsko	2 970	4 045	6 836	5 394
SR	218	445	563	412
Slovinsko	60	61	91	75
ČR	177	225	335	305
Maďarsko	801	1 092	1 559	1 360
Celkem 8 států	**4 692**	**6 496**	**10 235**	**8 313**
Bulharsko	1 286	1 657	1 712	1 467
Rumunsko	2 205	2 776	3 302	2 887
Celkem 8 + 2 států	**8 183**	**10 929**	**15 249**	**12 667**

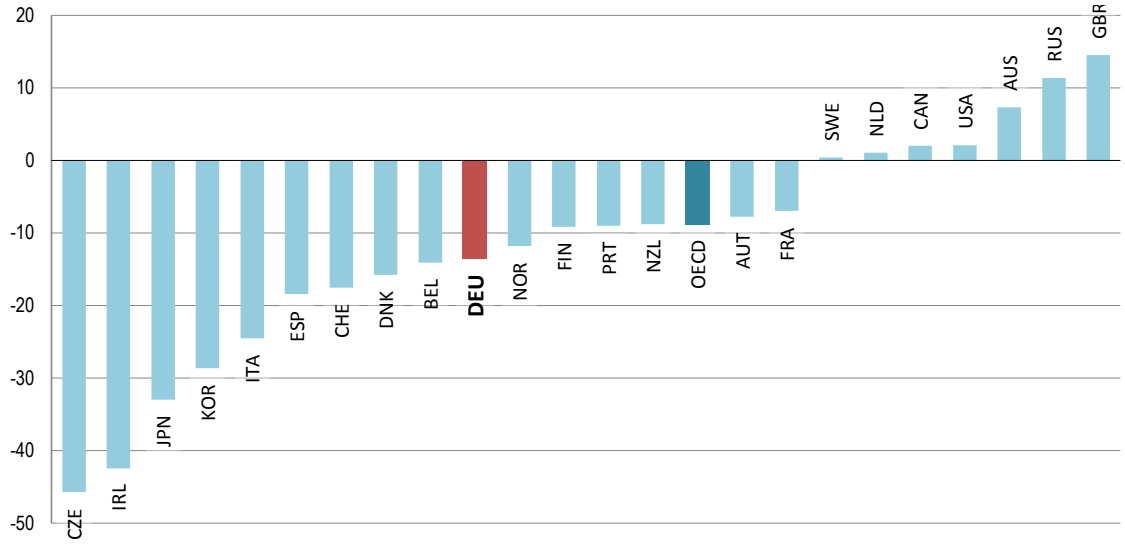
Zdroj: STATISTISCHES BUNDESAMT: *Zuzüge aus den EU-8 und EU-2 Ländern 2011* [on-line]. Vlastní zpracování.

Příloha L: **Podnikatelé přistěhovaleckého původu vs. původní obyvatelstvo v letech 2007 – 2008 (v %)**

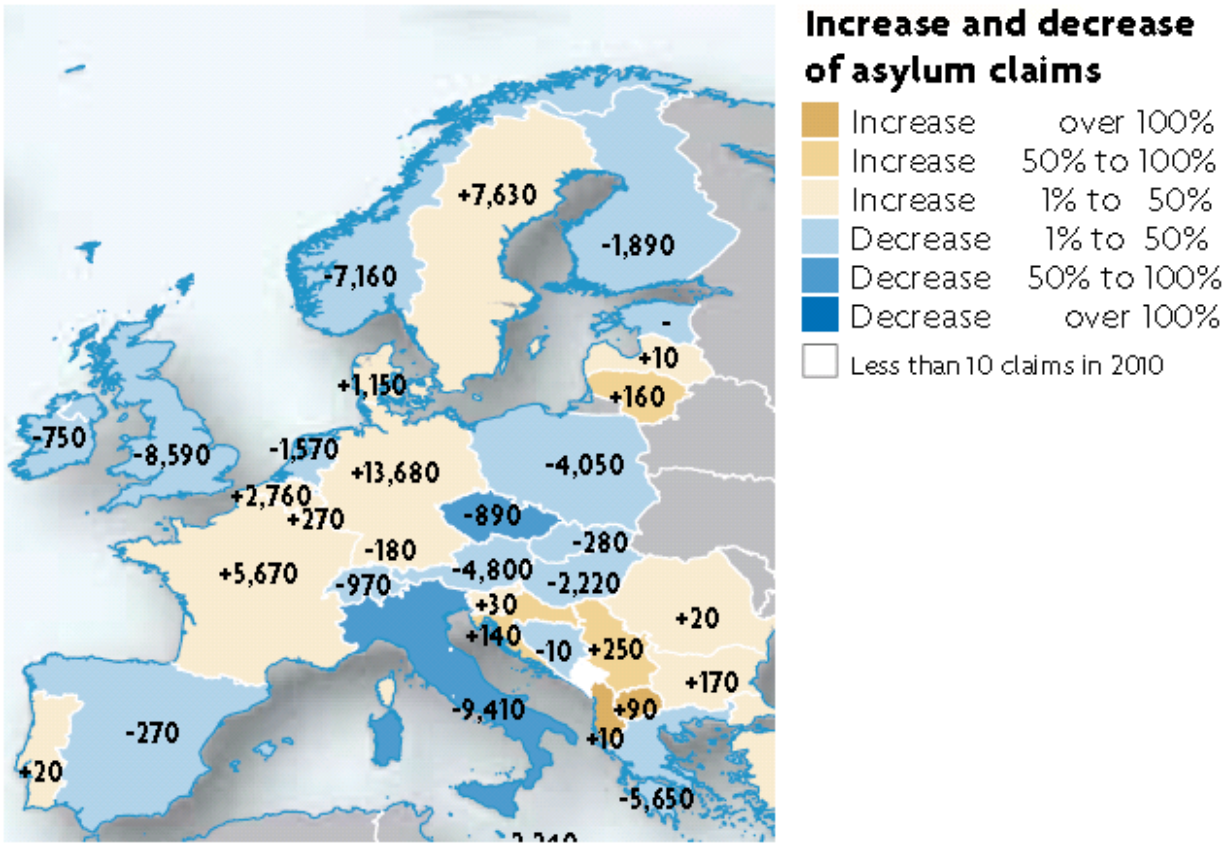
Zdroj: OECD 2011: *International Migration Outlook* [on-line].

Příloha M: **Migrační pokles v letech 2008 – 2009 (v %)**

Zdroj: OECD 2011: *International Migration Outlook* [on-line].

Příloha N: **Absolutní / relativní přírůstek / úbytek azylových žádostí v roce 2010 v porovnání s rokem 2009**

Zdroj: UNHCR: *Asylum Levels and Trends in Industrialized Countries 2010* [on-line], s. 8.